

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Tellija: Kaitseministeerium

Juhan Kivirähk

Kevad 2017

SISUKORD

SISUKORD	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	9
1 Valim	9
2 Küsitlustöö	10
3 Teostajad	12
UURINGU TULEMUSED	13
1 Hinnangud Eesti elule ning ohuks Eesti üle	13
2 Institutsioonide usaldusväärsus	15
2.1 Üldine taust.....	15
2.2 Kaitsejõudude usaldusväärsus	16
3 Julgeolek ning ohud	18
3.1 Julgeolek maailmas	18
3.2 Julgeolek Eestis	19
3.3 Ohud maailma julgeolekule	20
3.4 Ohud Eestile	23
3.5 Julgeolekutagatised	26
4 Eesti inimeste kaitsetahe	27
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	27
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	29
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	31
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	33
4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?	34
5 Eesti kaitsevõime	36
5.1 Riigi kaitsevõime olulisus teiste arendamist vajavate ühiskonnaelu valdkondade seas	36
5.2 Hinnang Eesti kaitsevõimele	37
5.3 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	38
5.4 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitsele	39
5.5 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	40
5.6 Hinnang Eesti piiri kaitstusele	41
6 Eesti riigikaitse korraldus	42
6.1 Suhtumine ajateenistusse	42
6.2 Suhtumine kutselisse kaitsevõimele	46
6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalise käsitluse	47
6.4 Kaitsejõudude ülesanded	48
6.5 Teadlikkus Naiskodukaitsest ja selle ülesannetest	50
6.6 Suhtumine Kaitsejõududega ja Naiskodukaitsega liitumisse	51
7 NATO	54
7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse	54
7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral.....	55
7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele	56
8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	58
8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides	58
8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	59

8.3	Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel	61
8.4	Arvamus Euroopa Liidu ühisest piirivalveteenistusest ja relvajõududest	62
9	Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse	63
10	Naiste rollist kaitseväes	64
11	Veteranipoliitika	67
11.1	Veterani mõiste	67
11.2	Veteranide päev.....	68
12	Riigikaitseõpetus koolides	69
13	Meediatarbimine	70
LISAD	.....	73
1	Küsimustik.....	73
2	Vastuste koondtabelid	73
3	Sagedustabelid eestlaste vastustega	73
4	Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega	73

KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2017. aasta märtsis Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1202 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba **neljakümne esimese küsitlusega avaliku arvamuse monitooringuseerias**, millega tehti algust 2000. aasta jaanuaris.
- Hinnangud Eesti elus toimunud muutustele on läinud positiivsemaks, kui need olid 2015. aasta kevadel, vahetult pärast riigikogu valimisi. Seda, et Eesti elu on muutunud paremaks, leiab 39 protsenti ning seda, et olukord on muutunud halvemaks, arvab vaid viiendik küsitletutest. Venekeelsed vastajad hindavad Eesti elus toimunud muutusi kriitilisemalt kui eestlased, kuid ka nende hinnangud riigis toimunud muudatustele on liikunud positiivsemas suunas.
- Nende osakaal, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli, on võrreldes eelmise küsitlusega kasvanud 54 protsendilt 60 protsendile. Eestlaste hulgas on selliseid vastajaid 68 protsenti, venekeelsete vastajate seas 43 protsenti.
- Kümnest institutsioonist, mille usaldusväärsust paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus päästeteenistuste vastu (täielikult või pigem usaldab 96%). Sellele järgnevad pingereas politsei (85%), kaitsevägi (79%), Kaitseliit (71%). Ka poliitiliste institutsioonide usaldusväärsus on võrreldes mitme varasema küsitluskorraga tõusnud plusspoolele – nii presidenti kui ka peaministrit usaldab enam kui 60 protsenti küsitletutest; valitsust ja riigikogu usaldab enam kui pool elanikkonnast.

Eesti- ja venekeelsete vastajate usaldus riigi poliitiliste ja riigikaitse institutsioonide vastu on oluliselt erinev. Suurimad erinevused ilmnevad NATO (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 78%, venekeelsetest 24%), Kaitseliidu (87% vs 37%), kaitseväge (92% vs 51%) ja presidendi (77% vs 42%) puhul. Pikka aega kestnud suur erinevus riigikogu, valitsuse ja peaministri usaldusväärsuses eesti- ja venekeelsete elanike hinnangutes on hakanud tasapisi kahanema ja see ei ületa enam kümnet protsenti.

- Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist suuremaks. Kahes viimases küsitluses on sellise hinnangu andjate osakaal küll vähenenud, ent püsib endiselt kõrge: 58 protsenti küsitletutest leiab, et olukord maailmas muutub ebaturvalisemaks, vaid 10% usub, et maailm muutub turvalisemaks ja 22% arvab, et olukord püsib muutumatuna.
- Eesti julgeolekuolukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui maailmas tervikuna: 28 protsendi arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes; 26 protsenti näeb ette ebaturvalisuse kasvu; 32 protsenti olukorra samana püsimist.
- Kui peamiste ohtudena maailma julgeolekule oli veel 2015. aasta märtsis esikohal Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamiseks, siis sealt alates on ohtlikumaks peetud Islamiriigi tegevust (kindlasti peab seda ohuks 64%) ja terrorivõrgustike tegevust (61%). Maailmarahule ohuks peetakse ka sõjapõgenike ja pagulaste sisserännet Euroopasse (57%) ning sõjalist konflikti Süürias (43%), ent viimase kahe ohuteguri olulisus on kahes viimases küsitluses langenud. Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamisel jääb alles viiendale positsioonile, sellele järgneb relvakonflikt Ukrainas.

Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on Venemaa tegevuse hindamisel. Eestlaste jaoks on Venemaa ohtlikuselt neljandal-viiendal kohal koos sõjaga Süürias (mõlemad 48%), kuid venekeelsete vastajate ohtude pingereas jääb ta viimaseks (6%).

- Eestit ähvardavate ohtude seas on kaks peamist, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 67% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu ja 61% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides.

Ulatuslik merereostus on tõenäoliste ohtude seas küll endiselt kolmandal kohal, kuid see kaotab järjest oma olulisust - seda peab väga või küllaltki tõenäoliseks 44% küsitletutest. Ka kõiki ülejäänud ohtusid hinnatakse võrreldes 2016 sügisega veidi vähem oluliseks. Kõige enam on kahanenud Eesti vastase ulatusliku sõjalise rünnaku tõenäoliseks pidamine (29 protsendilt 21 protsendile). Tasub meenutada, et veel 2015. aasta kevadel pidas sõjalist rünnakut Eesti vastu väga või küllaltki tõenäoliseks 36 protsenti küsitletutest.

- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (57% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt varasemale on olulisuselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (42%), sellele järgneb koostöö ja head suhted Venemaaga (38%), mida peavad peamiseks julgeolekugarantiiks 67% venekeelsetest ja 23% eestikeelsetest vastajatest. Eestikeelsete vastajate jaoks on selgelt olulisim julgeolekugarantii NATO-sse kuulumine (73%; venekeelsetest 23%) ja teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (46%; venekeelsed 32%).
- Relvastatud vastupanu osutamist kallaltungi korral peab kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 83 protsenti küsitletutest. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu osutamist vajalikumaks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalikuks peab vastupanu 55% eesti- ja 42% venekeelsetest vastajatest), kuid ka viimastest ei pea vastupanu vajalikuks vaid 14 protsenti
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 61% elanikkonnast: 66% eestlastest ja 47% venekeelsetest vastajatest. Alla 65-aastastest meeskodanikest on valmis ise riigikaitstes osalema enam kui kolm neljandikku, eestlastest meeskodanikest 85 protsenti.

Seega on käesolevas küsitlustes kasvanud nii passiivne (vajadus osutada relvastatud vastupanu) kui ka aktiivne (valmisolek ise riigi kaitstes osaleda) kaitsetahe.

- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga viies inimene. Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 26%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (umbes kolmandik). Venekeelsete vastajate seas oleks tõenäoliseid lahkujaid 27 protsenti, eestlaste seas 19 protsenti.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal. Ehkki võrreldes oktoobriga 2016 on hinnang oma informeeritusele paranenud, teaks vaid 28% vähemalt üldjoontes, mida ta saaks ohuolukorras riigi kaitsmiseks teha, 66% aga ei ole sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud.

Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (48%), kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (36%) ning kuidas korraldatakse evakueerimist (36%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni läbiviimise ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.

- Selles küsitluses paluti vastajatel etteantud loetelust nimetada kuni viis ühiskonnaelu valdkonda, mille arendamisele valitsus peaks ennekõike tähelepanu pöörama. Loetelus sisaldus 14 erinevat teemat. Kõige olulisemateks peeti ootuspäraselt inimeste heaolu suurendamist (66%), majanduse arengu tagamist (59%) ning sotsiaalse kindlustunde tõstmist (53%). Nelja olulisema valdkonna sekka on viimastel aastatel arstiabis esile kerkinud probleemide tõttu tõusnud ka tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamine (55%). Kõik ülejäänud teemad on avaliku arvamusel jaoks juba vähemolulised, riigi kaitsevõime tugevdamine jääb 14 ülesande seas 20 protsendiga alles üheksandale kohale.
- 56 protsenti küsitletutest leiab, et võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Samal tasemel oli usk Eesti kaitstavusse ka märtsis 2015, vahepealsel perioodil see pisut langes.

- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates on domineeriv seisukoht on, et kaitsekulud võiks püsida praeguseks saavutatud tasemel (52%). Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 18% ja vähendamist 19% elanikkonnast.
- Omapoolseks annetuseks riigikaitse arendamiseks oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis 28 protsenti küsitletutest. Tõenäoliselt või kindlasti mitte ei annetaks riigikaitsele 63 protsenti.
- Positiivseid hinnanguid riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal andnud ligikaudu 70 protsenti küsitletutest. Seekord on selliste vastajate osakaal 72 protsenti. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (riigikaitse arendamiseks tehtut hindab heaks vastavalt 83% ja 51%).
- Kui 2014. aasta sügisel olid hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele selgelt negatiivsed, siis juba 2016 kevadeks jõudsid positiivseid hinnangud ülekaalu. Märtsis 2017 andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 61 protsenti ja negatiivse hinnangu neljandik küsitletutest.
- Noormeeste ajateenistuse suhtes on Eesti elanikud läbi kogu monitooringuperioodi olnud väga soosivalt meelestatud. Ka käesolevas küsitluses peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 93 protsenti, sh 67% peab seda kindlasti vajalikuks.
- Valdavalt pooldatakse ka seisukohta, et sobiva koormusega võiksid kaitseväeteenistuse läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed – seda leiab 68% küsitletutest.
- Suurem osa inimestest suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 27% mõistab sellise käitumise hukka ja 42% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalehoidmise suhtes nooremad vanusegrupid – alla 30 aastastest suhtub kõrvalehoidmisesse mõistvalt üle 40 protsendi.
- Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist. Kolme variandi hulgast, milline võiks olla naiste suhe ajateenistusega, valis 79 protsenti küsitletutest vastuse, et naistel peaks olema võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida. Naiste kohustuslikku ajateenistust pooldas vaid 3 protsenti; seda, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima, arvas vaid 16 protsenti.

Eestlased ja nooremad vastajad on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui venekeelsed ja vanemaelised. Kui eestlastest pooldab naiste võimalust ajateenistust vabatahtlikult läbida 85%, siis venekeelsetest 67 protsenti.

Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi? Koos toetuse tõusuga naiste vabatahtlikule ajateenistusele on paraku suurenenud nende vastajate osakaal, kes peavad õigeks naiste ajateenistuse korraldamist eraldi programmi järgi – seda leiab 56%, ajateenistust noormeestega samadel alustel pooldab 39 protsenti.

- 84% elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustuva reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut peaks õigeks 11 protsenti.
- 81 protsenti küsitletutest (eestlastest 88 protsenti) on arvamusel, et selline laiapõhjaline lähenemine, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne, on Eesti jaoks kindlasti või tõenäoliselt sobiv.
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesanneteks sõjalise õppe läbiviimist ja pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks – need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 28% ja 25 protsenti küsitletutest. Kolme valiku kokkuvõttes tõuseb esikohale pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (53%) ning teisele kohale päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral (44%). Sellega on kolme valiku kogusummas võrdselt oluline ka sõjalise õppe läbiviimine (43%).

- Kui eestlaste seas domineerivad Kaitseliidu puhul riigikaitse ülesanded, siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseliitu pigem tsiviilkaitselise organisatsioonina, tähtsustades rohkem selliseid ülesandeid nagu õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine ning tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmine ohuolukordades.
- Seekordses küsitluses sisaldasid eraldi küsimused ka Naiskodukaitse kohta. Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust on väga kõrge eestlaste ning madal venekeelsete vastajate seas (vastavalt 90% ja 24%).

Nende eestlaste seas, kes Naiskodukaitsest teavad, valitseb küllalt üksmeelne seisukoht ka selle organisatsiooni vajalikkuses: kindlasti või pigem vajalikuks peab seda 86 protsenti.

Venekeelsetest vastajatest teadsid Naiskodukaitset vähesed ning nende seas, kes seda teadsid, on organisatsiooni vajalikkuses kindlasti või pigem veendunud vaid pooled. Ülejäänud kas ei oska öelda (23%) või peavad nad sellist organisatsiooni mittevajalikuks (23%).

Analoogiliselt Kaitseliiduga palusime vastajatel hinnata ka Naiskodukaitse ülesandeid, valides etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat. Kolme valiku kogusummas jõuavad esikohtadele Kaitseliidu tegevuse toetamine (48%) ning naiste ja tütarlaste kaasamine riigikaitse (46%), kolmandale positsioonile kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (32%) ning neljandaks osalemine päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral (30%).

- Kaitseliidu tegevuses osaleb küsitletutest viis protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 21 protsendil. Kui neile, kes Kaitseliitu ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseliiduga või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks kindlasti valmis liituma 3% ja arvatavasti 15%. Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.
- Naiskodukaitse kuulumise kuulub vaid üks protsent küsitletutest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud seitse protsenti. Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, oleks kindlasti või arvatavasti valmis sellega liituma 18 protsenti.
- Suhtumine Eesti kuulumisse NATO-sse püsib stabiilselt positiivsena: seda pooldab 72% elanikkonnast. Eestlastest pooldab NATO-sse kuulumist 91 protsenti, venekeelsetest vastajatest vaid 31 protsenti.
- Küsimuses selle kohta, millist abi on Eestil NATO-lt sõjalise ohu korral oodata, võimaldati vastajatel selles küsitluses anda mitu vastust. Kuna eelmistes küsitlustes sai valida vaid ühe vastuse, pole tulemused otseselt varasemaga võrreldavad. Pooled vastajaist leidsid, et NATO osutaks konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning 39% arvas, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, leidis viiendik küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota arvas 12 protsenti.
- Kindlustundele NATO toetuse osas aitavad kaasa alliansi poolt tehtud reaalsed sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: 67 protsenti küsitletutest (eestlastest 79%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks piisavalt teinud ja 69% elanikkonnast (89% eestlastest, kuid vaid 27 protsenti venekeelsetest vastajatest) toetab NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis.
- 67% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (75%), venekeelsetel vastajatel madalam (50%). Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 64%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (51%).
- Kaks kolmandikku ja rohkem küsitletutest toetab Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO egiidi all toimuvatel missioonidel. Venekeelsete vastajate seas on soositum osalemine ÜRO missioonidel, selle järel Euroopa Liidu missioonidel ning kõige vähem toetatakse osalust NATO üksuste koosseisus.

- Euroopa Liidu ühise piirivalveteenistuse loomist toetab 60 protsenti ja Euroopa Liidu ühiste relvajõudude loomist 49 protsenti küsitletutest.
- Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse on stabiilselt positiivne - väga hästi või üldiselt hästi suhtub tegevväelastesse 70% küsitletutest, eestikeelsetest vastajatest üle kolme neljandiku.
- Avalikkuse arusaamad naiste rollist ja pädevusest kaitseväes on üsnagi vastandlikud: võrdselt 46 küsitletutest leiab nii seda, et naised peaksid kaitseväes teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides kui ka seda, et naised võiksid teenida meestega võrdselt kõikides väeosades ja ametikohtadel.

Tagalas ja toetavates funktsioonides eelistaks naisi kaitseväes näha rohkem venekeelsed ning keskmisest vanemad ja madalama haridustasemega vastajad; naiste võrdseid õigusi ja võimalusi ka kaitseväes töötamisel toetavad aga rohkem eestlased ning nooremad ja kõrgharidusega vastajad.

- Erinevatest väidetest naiste rolli kohta kaitseväes sai kõige üksmeelsema toetuse seisukoht, et kaitseväes teenimine sobib vähestele naistele, kuid soovijatele ei tohiks mingeid piiranguid seada – sellega nõustus täielikult või pigem 83 protsenti küsitletutest.

Valdava toetuse pälvis ka seisukoht, et naised saavad kaitseväes hakkama kõikide ülesannetega, kui neile on tagatud meestega nii võrdsed võimalused kui ka võrdsed nõudmised – sellega nõustus 61% küsitletutest. Ka väide, et suurem osa naistest ja meestest on võrdselt võimelised riigikaitstes osalema, pälvis 62% küsitlute nõusoleku.

Samas nõustus 50 protsenti küsitletutest ka seisukohaga, et naised pole sõjapidamiseks sobivad, mistõttu riigikaitse peaks jääma meeste pärusmaaks ning et sõja ajal ei tohiks naised lahingüksustes teenida. Kõige ebapopulaarsemaks osutus seisukoht, et naiste kaasatuse suurendamiseks tuleks kaitseväes rakendada sookvoote ning alandada naistele esitatavaid nõudmisi – seda pooldas vaid kolmandik küsitletutest.

- Sõna „veteran“ on venekeelses arvamusruumis tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga – 64 protsenti venekeelsete vastajate jaoks on veteranideks just Suurest Isamaasõjast osavõtnud. 59 protsenti eestlaste jaoks seostub aga mõiste „veteran“ kõigi Eesti eest erinevates sõdades võidelnutega.
- Enamik (73%) küsitletutest peab kindlasti või pigem vajalikuks veteranide päeva tähistamist. Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest jääb siiski veel väikeseks – sellest päevast ei tea midagi või ei oska öelda 34 protsenti vastanutest. Samas, päeva tähistamise vajalikuks pidajaid oli venekeelsete vastajate seas 56 protsenti, eestlastest toetab veteranide päeva tähistamist 80 protsenti.
- Riigikaitseõpetuse õpetamisele avalikkuse poolt avaldatavat toetust võib võrrelda noormeeste kohustusliku ajateenistuse vajalikuks pidamisega – see kogub väga kõrge ja stabiilse poolehoidu läbi kõikide küsitluste. Seda, et kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 85 protsenti küsitletutest. Toetus riigikaitseõpetusele on suur nii eesti- kui ka venekeelsete vastajate hulgas.

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 1. - 20. märtsini 2017. aastal läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse **Kaitseministeeriumile**.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada, milline on:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eestis elamise üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitsejõudude) usaldusväärsus;
- Hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele;
- Inimeste kaitsetahe ning hoiakuline käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel;
- Suhtumine meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine naiste rolli riigikaitstes;
- Suhtumine Kaitseväe ning arusaamad Kaitseväe ülesannetest;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides.

Täiendavalt lisandusid seekordsesse küsitluse küsimused Naiskodukaitse kohta, mida tellis TÜ Strateegilise Jätkusuutlikkuse Keskus.

Aruande esimeses osas on toodud meetodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

1 Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 102 953 inimest (ESA, 01.01.2016.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega **1000 vastajat**. Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteadressi (valimipunkti). Lähteadressi valik iga piirkonna sees toimub **juhulikkuse põhimõttel** Rahvastikuregistri aadressiloendite alusel.

Seekordses küsitluses moodustati lisaks põhivalimile ka **lisavalim suurusega 200 vastajat**, et saavutada **venekeelse elanikkonna täielikum esindatus** valimis. Ehkki üldjaotustes on elanikkonna keeleline koosseis kaalutud tegelikkusele vastavaks (st. suurendades eestikeelsete ja vähendades venekeelsete vastajate mõju), võimaldab valimi selline suurendamine täpsemalt analüüsida üksikute venekeelse elanikkonna rühmade hoiakuid ja arvamusi.

Vastajate valikul lähteadressil rakendati nn „**noore mehe reeglit**“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1 Valimivea piirid

Valimi suurus	Vastuse proportsioon											
	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%

2 Küsitlustöö

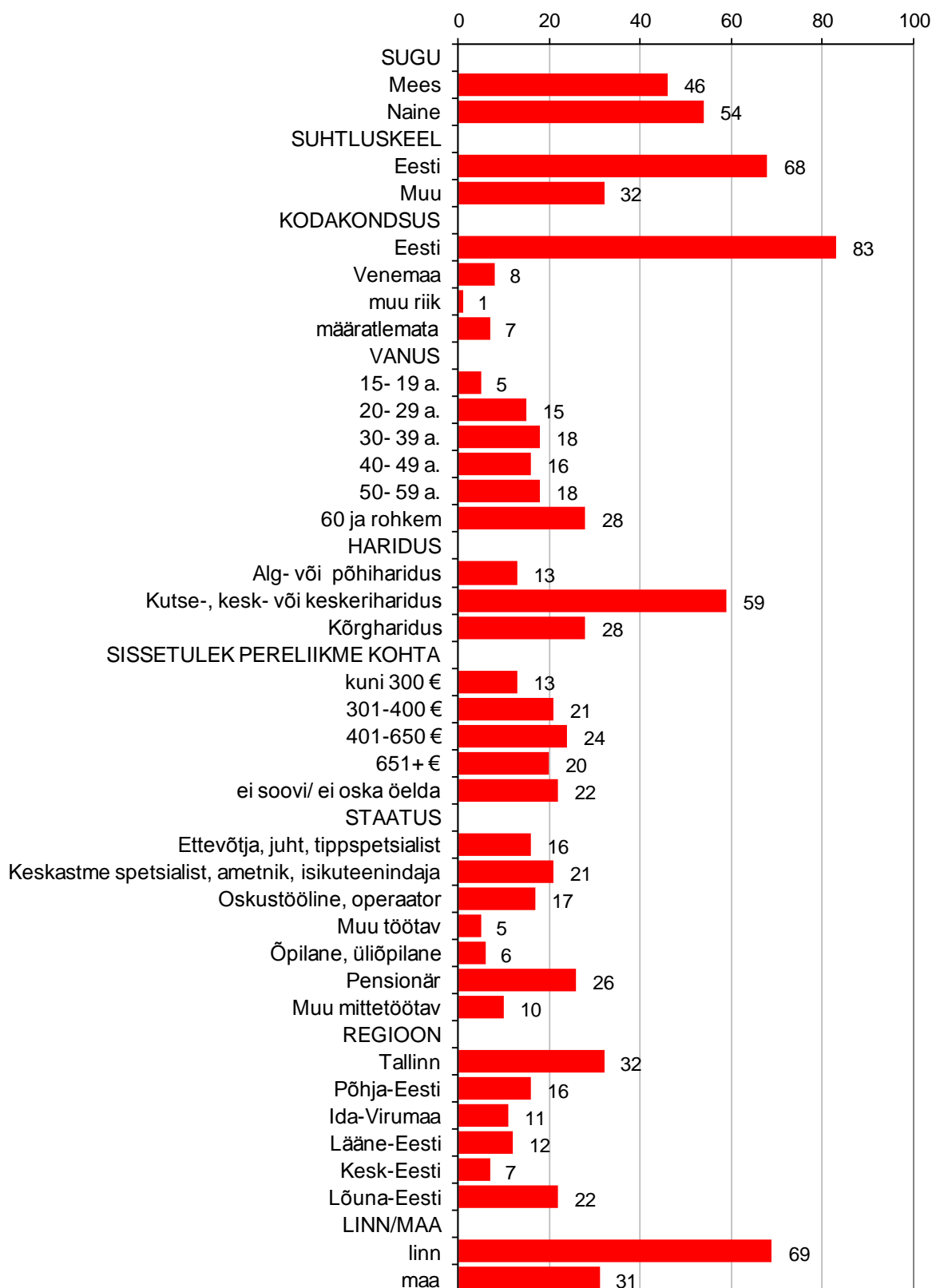
Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales **63** vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitlajat. Kokku viidi läbi **1202** intervjuud **102** erinevas küsitluspunktis. Vastanute sotsiaal-demograafiline profiil on toodud joonisel 1.

Ülevaade küsitlustöö tulemustest (külastatud aadresside arv, intervjuu mitte-toimumise põhjused) on esitatud tabelis 2.

Tabel 2 Küsitlustöö tulemused

Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	632
Kedagi pole kodus	2783
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	59
Keelduti kontaktist	552
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	926
Muu mittetoimumise põhjus	126
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	228
Kokkuvõte	
Kokku aadresse	6508
Korduvvisiite	1193
Korrektset täidetud küsimustikke	1202

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetöötluspaketti SPSS for Windows 22.0.

Joonis 1 – Lõppvalimi kaalutud sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1202

3 Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:
Valim/Küsitlustöö koordineerimine:

Juhan Kivirähk
Kristel Merusk,
Kaja Södor,
Roman Vjazemski.

Andmetöötlus ja tabelid:

Reijo Pohl
Irina Strapatsjuk

Tellija-poolne kontaktisik:

Anniki Rebane

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: juhan@turu-uuringute.ee

UURINGU TULEMUSED

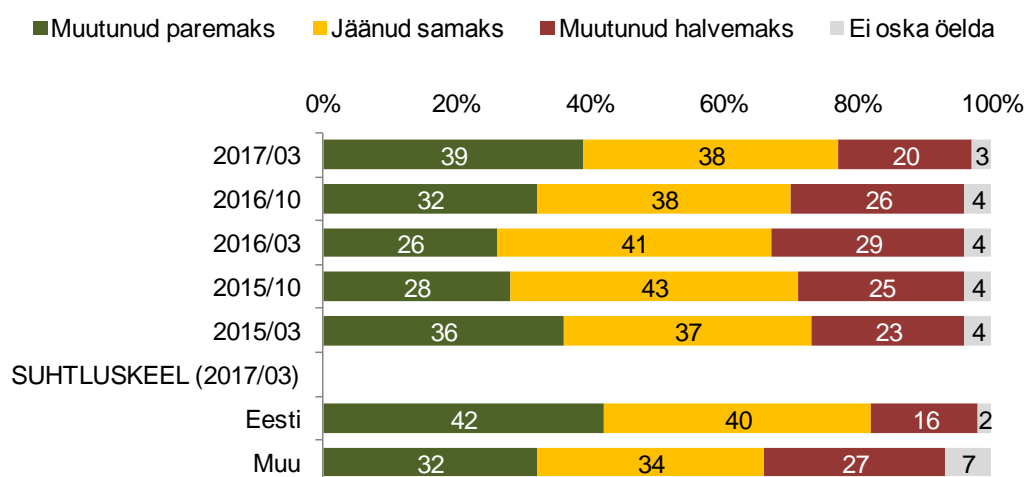
1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas riigikaitse, mõjutab muuhulgas ka see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna. Selle teada saamiseks küsisime, kas olukorda Eestis nähakse arenemas paremuse või halvemuse suunas.

Kui 2015 aastal kevadel inimeste hinnangud muutustele Eesti elule 2014. aastaga võrreldes paranesid, võis seda selgitada küsitlusele eelnenud riigikogu valimiste mõjuga, mis tavaliselt ikka avaliku arvamuse optimistlikumaks muudab. Järgmistes küsitlustes võis Eesti elule antud hinnangutes näha pigem tagasiminekut. Seekordses küsitluses on ühiskonnaelus toimuvatele muutustele antud hinnang muutunud aga positiivsemaks, kui see oli 2015. aasta kevadel (Joonis 2). Seda, et Eesti elu on muutunud paremuse poole, leiab 39 protsenti ning seda, et olukord on muutunud halvemaks, arvab vaid viiendik küsitletutest. Tõenäoliselt on seekord inimestesse uusi lootusi süstinud eelmisel sügisel toimunud valitsusevahetus.

Venekeelsed vastajad hindavad Eesti elus toimunud muutusi kriitilisemalt kui eestlased, kuid ka nende hinnangud riigis toimunud muudatustele on muutunud positiivsemaks.

Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus, 2015-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

Positiivsemalt hindavad Eesti arengut kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub 52 protsenti. Keskhariidust mitteomavatest vastajatest arvab nii vaid 31 protsenti, 44% aga leiavad, et olukord pole muutunud.

Mõistagi mõjutab hinnanguid ka vastaja majanduslik olukord – muudatusi paremuse poole hakatakse keskmisest enam tajuma alates 400 euro suurusest sissetulekust ühe leibkonna liikme kohta kuus. Neist vastajaist, kelle igakuine sissetulek pere liikme kohta on 401-500 eurot, näevad muutusi paremusele 44 protsenti, vahemikus 501-650 eurot 42 protsenti ning neist, kelle sissetulek pere liikme kohta ületab 650 eurot kuus - 50 protsenti.

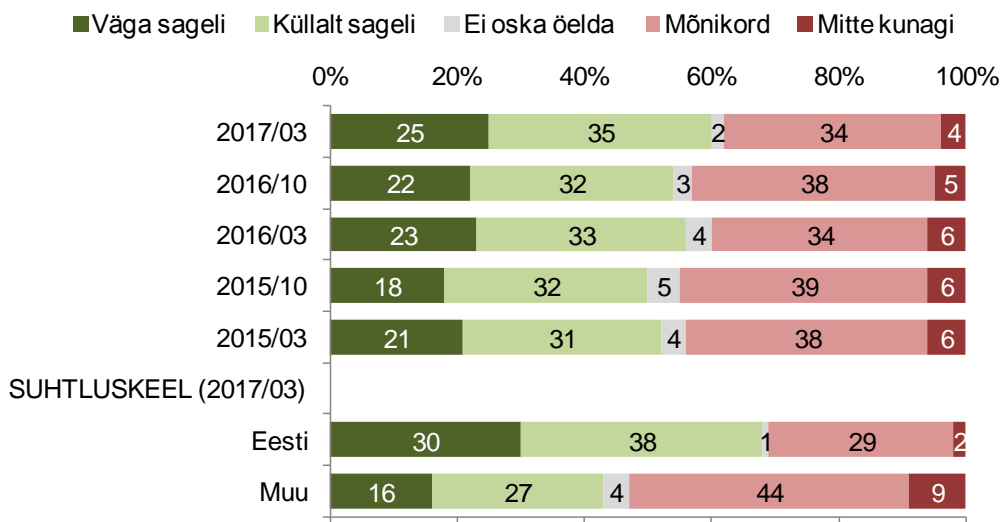
Kuni 300 eurot leibkonna liikme kohta saavatest vastajaist tajub olukorra paranemist vaid 27%, 33% neist aga peab olukorda halvenenuks.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, kas Eestis elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

Nende osakaal, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli, on võrreldes eelmise küsitlusega kasvanud 54 protsendilt 60 protsendile. Eestlaste hulgas on selliseid vastajaid 68 protsenti, venekeelsete vastajate seas 43 protsenti.

Nende vastanute osakaal, kes ei tunne Eestis elamise üle kunagi uhkust või heameelt, on läbi viie viimase küsitluse püsinud viiel-kuuel protsendil, seekord on selliseid vastajaid 4 protsenti. Rohkem on selliseid inimesi venekeelsete vastajate seas (9%) (Joonis 3).

Joonis 3. Uhkus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis, 2015-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Venekeelsetest Eesti kodanikest tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt 48 protsenti, mitte kunagi – 5 protsenti.

Kõige vähem tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt määratlemata kodakondsusega vastajad – väga või küllalt sageli tuleb seda ette 35 protsendil, mitte kunagi - 14 protsendil. Isegi Eestis elavatel Venemaa kodanikel on need näitajad kõrgemad: väga või küllalt sageli annavad vastuseks 41%, mitte kunagi aga vaid 7 protsenti.

Järgmisest tabelist on näha, kuidas on seotud uhkus ja heameel Eestis elamise üle hinnangutega Eesti elu arengule. Positiivse suhtumisega Eesti üldisesse arengusse kaasneb ka suurem uhkustunne ning vastupidi – nende seas, kes tajuvad Eesti arengut negatiivselt, on ka oluliselt vähem neid, kes tunnevad uhkust ja heameelt Eestis elamisest.

Tabel 3 – Eesti elule antud hinnangute seos uhkuse ja heameelega Eesti üle

Kas tunnete uhkust ja heameelt ...	Eesti elu on muutunud		
	paremaks	jäänud samaks	halvemaks
... Eestis elamise üle			
väga v. küllalt sageli	74%	57%	37%
mitte kunagi	2%	4%	8%

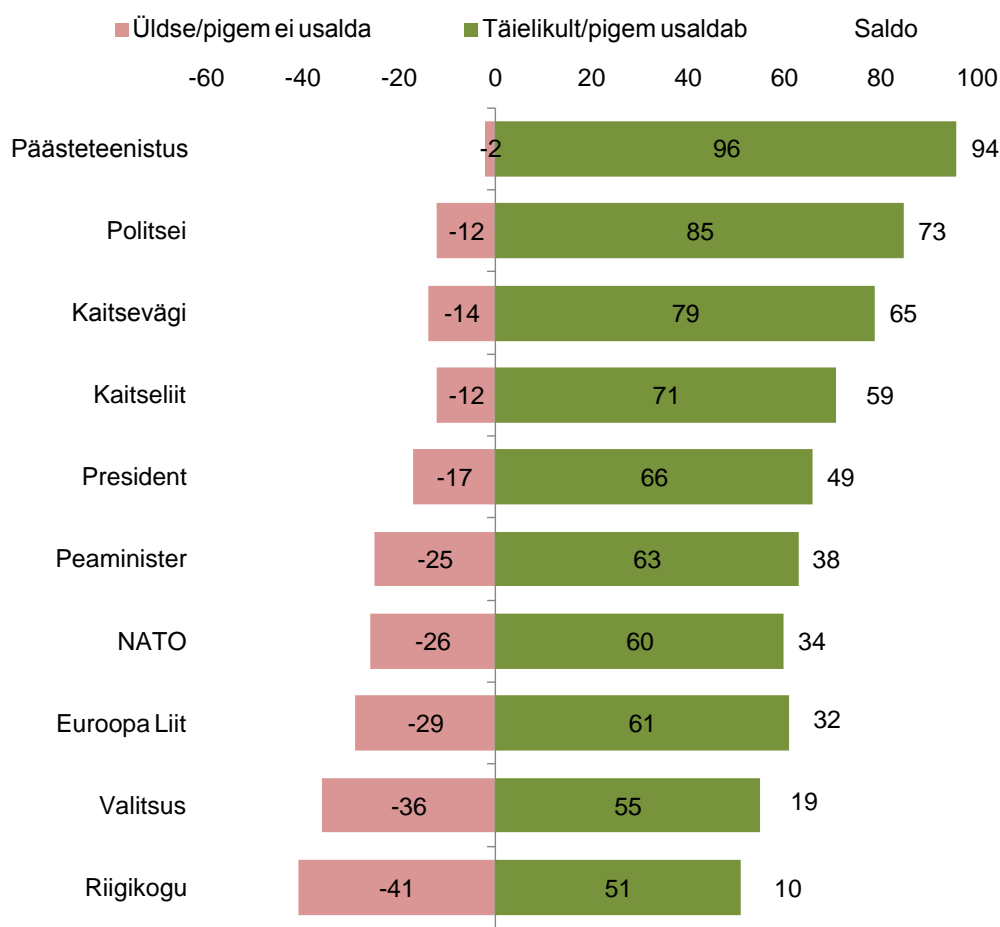
2 Institutsioonide usaldusväärsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus mitmete riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende olulist rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluviijana või toetajana.

2.1 Üldine taust

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst neljapallisel skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kümnest uuringusse lülitatud institutsioonist **usaldatakse kõige enam päästeteenistust – päästjaid usaldab tervelt 96% Eesti elanikkonnast, järgnevad politsei (85%), kaitsevägi (79%) ja Kaitseliit (71%)** (Joonis 4). Seega võib öelda, et Eesti inimesed usaldavad kõige enam ühiskonna turvalisust tagavaid jõustruktuure.

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus (%; N = kõik vastajad)

Siiski on ka poliitiliste institutsioonide usaldusväärsus võrreldes mitme varasema küsitluskorraga selles küsitluses tõusnud plusspoolele – nii valitsust kui ka riigikogu usaldab enam kui pool elanikkonnast. Veel eelmisel sügisel väljendasid riigikogu ja valitsuse suhtes usaldamatust ligi pooled (vastavalt 47% ja 48%) ning peaministri suhtes rohkem kui pooled (53%) küsitletutest.

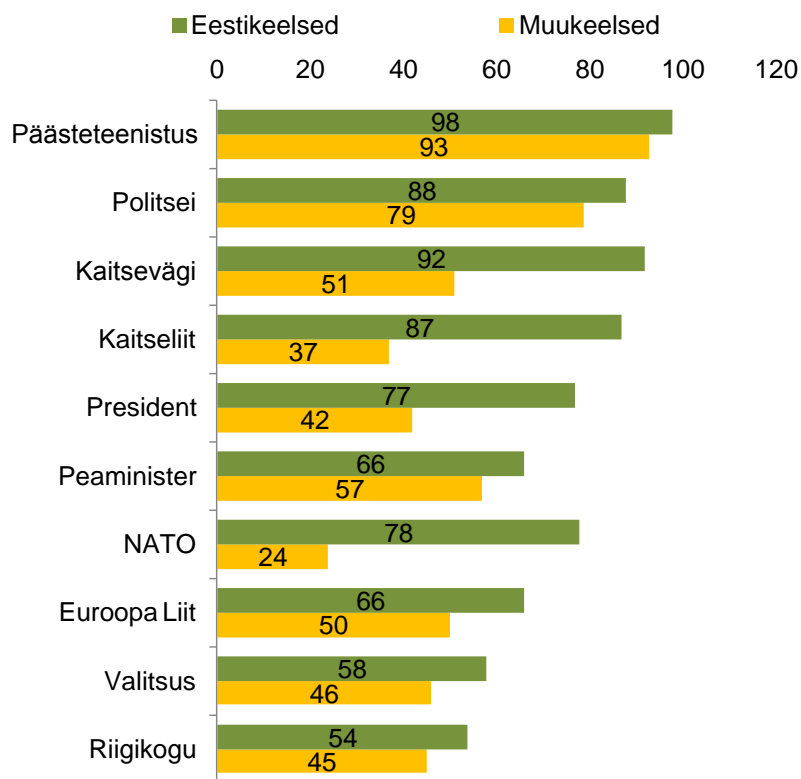
Märgatavalt on tõusnud presidendi usaldusväärsus. Kuna eelmine küsitlus toimus ajal, mil Kersti Kaljulaid oli värskest Eesti Vabariigi presidendi ametisse asunud, oli toona väga palju (42%) „ei oska öelda“ vastuseid. Presidenti pidas oktoobris 2016 usaldusväärseks 48 protsenti vastanutest, sel korral on see näitaja kasvanud 66 protsendini. Pea samal tasemel on usaldusväärsuselt ka peaminister (63%), ehkki viimase suhtes näitab neljandik küsitletutest üles ka usaldamatust.

Eesti riigi poliitiliste institutsioonide ja jõuametkondade vahele jäävad oma usaldusväarsuse poolest NATO ja Euroopa Liit, mida usaldab 60 protsenti küsitletutest.

Eestikeelsete vastajate usaldus kõikide institutsioonide vastu on suurem kui mitte-eestlastel (Joonis 5).

Kõige väiksem on erinevus päästeteenistuste ja politsei puhul. Suurimad erinevused ilmnevad aga NATO (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 78%, venekeelsetest 24%), Kaitseliidu (87% vs 37%), kaitseväge (92% vs 51%) ja presidendi (77% vs 42%) puhul. Pikka aega kestnud suur erinevus riigikogu, valitsuse ja peaministri usaldusväarsuses eesti- ja venekeelsete elanike hinnangutes on hakanud tasapisi kahanema ja see ei ületa enam kümnet protsenti.

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväarsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

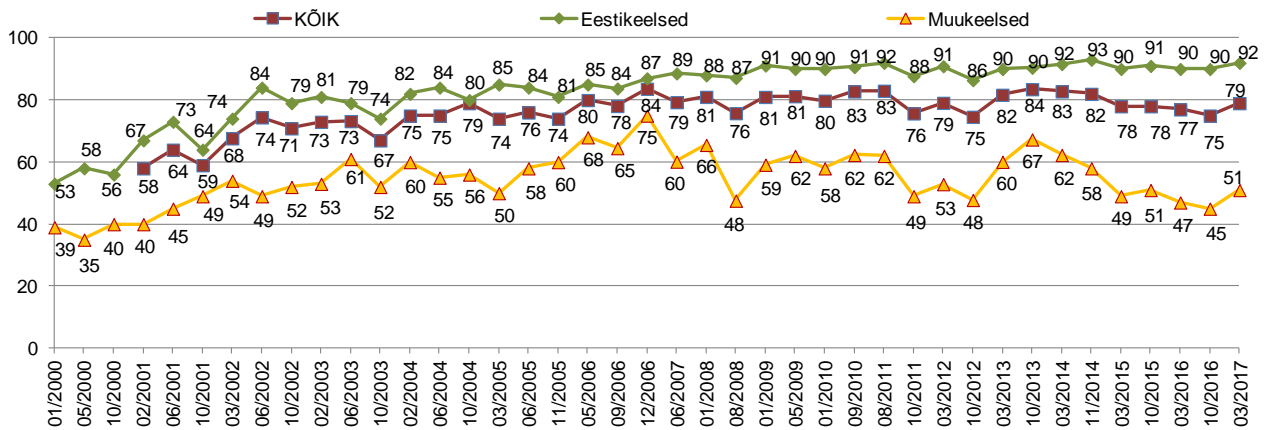
2.2 Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväarsus

Kaitseväge, mis on Päästeameti järel usaldusväarsuse pingereas kolmandal, eestlaste hinnangutes aga teisel kohal, **usaldas 2017. aasta märtsis 79% Eesti elanikest** (Joonis 6). Kui eestlaste usaldus kaitseväge vastu on endiselt tippasemel (92%), siis usaldusväarsuse neljaprotsendiline tõus eelmise sügisega võrreldes tuleneb sellest, et kaitseväge usaldusväarsus on ka venekeelsete vastajate seas tõusnud 51 protsendini.

Tõenäoliselt võib siin mõju avaldada Venemaa massiteabevahenditest lähtuv info, mis oma aktiivse lääneriikide ja NATO suunalise kriitikaga kahtlemata mõjutab ka suhtumist Eesti kaitseväge. Samas võib põhjuseks olla ka kaitseväge teema ebapiisav kajastamine Eesti venekeelses meedias.

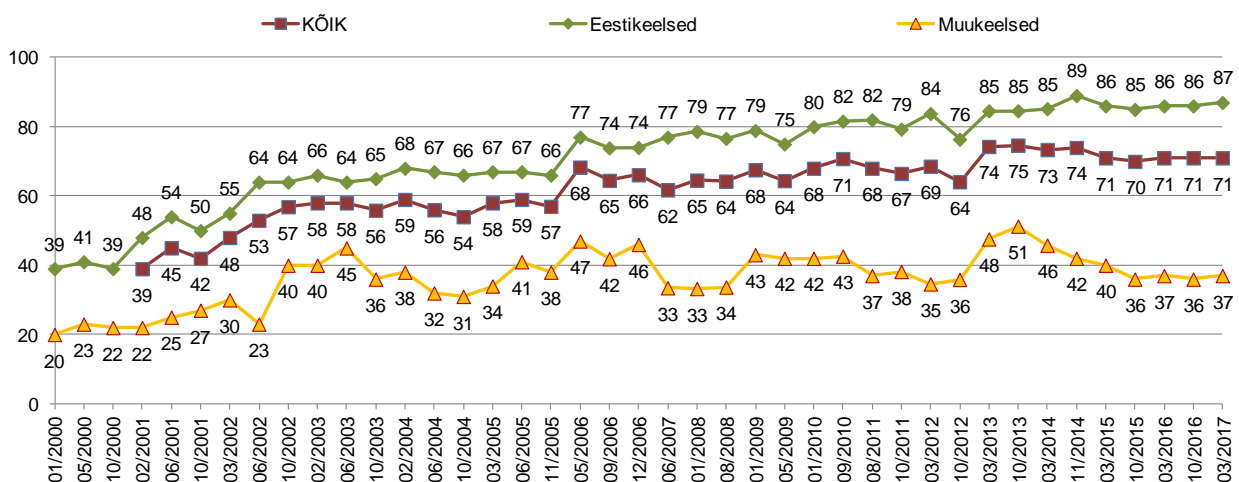
Joonis 6. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2017; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Kaitseliit asub usaldusväärsemate institutsioonide seas kohe kaitseväge järel – Kaitseliitu usaldas 2017. aasta märtsis 71% Eesti elanikest (87 protsenti eestlastest) ning selline tase on püsinud viimase kahe aasta jooksul muutumatuna (Joonis 7).

Ka Kaitseliidu puhul järgib mitte-eestlaste usaldustrend sama mustrit nagu näeme kaitseväge puhul – alates 2014 kevadest hakkas Kaitseliidu usaldusväärsus venekeelsete vastajate seas langema. Kuid sarnast usaldusväärse tõusu nagu nägime sel kevadel kaitseväge puhul, Kaitseliidu usaldusvääruses venekeelsete vastajate seas toimunud pole: täielikult või pigem usaldajate osakaal on endiselt 37 protsenti.

Joonis 7. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2017; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3 Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate sellest, milliseks hindab avalikkus julgeoleku alast olukorda Eestis ja maailmas, milliseid ohtusid nähakse lähemate aastate jooksul julgeolekule ning mis aitaks tagada Eesti riigi suuremat julgeolekut.

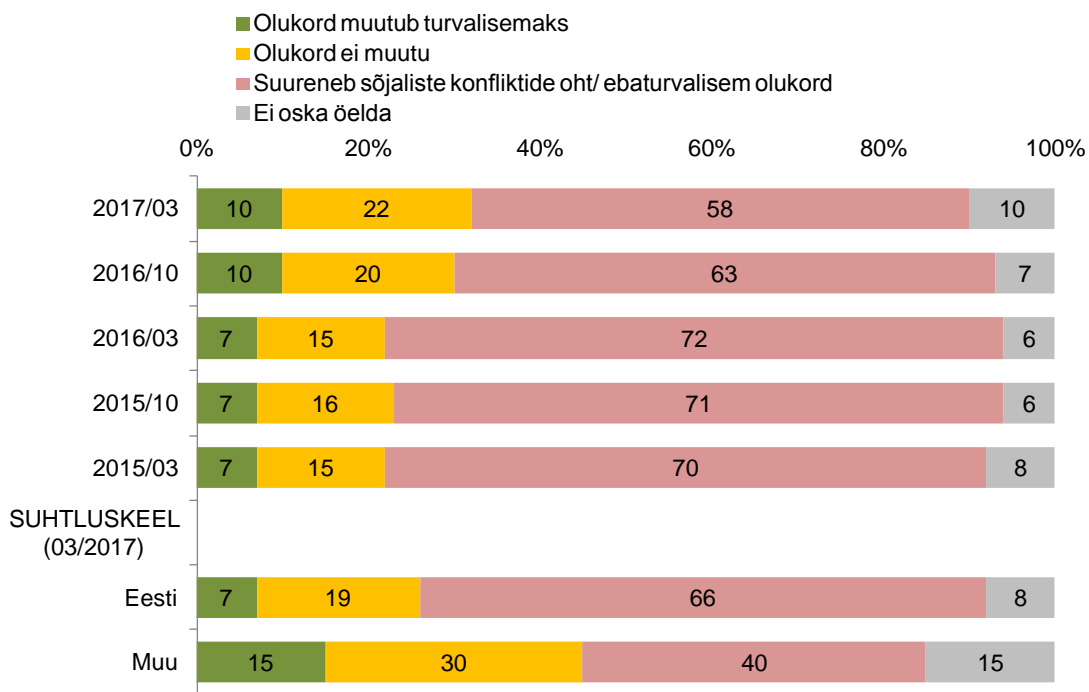
3.1 Julgeolek maailmas

Küsimus, millega vastajatel paluti hinnata maailma julgeolekuolukorra muutumist, kõlas järgmiselt: **Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?**

Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. Kahes viimases küsitluses on sellise hinnangu andjate osakaal küll vähenenud, ent püsib endiselt kõrge: 58 protsenti küsitletutest leiab, et olukord maailmas muutub ebaturvalisemaks, vaid 10% usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ja 22% arvab, et olukord püsib muutumatuna (Joonis 8).

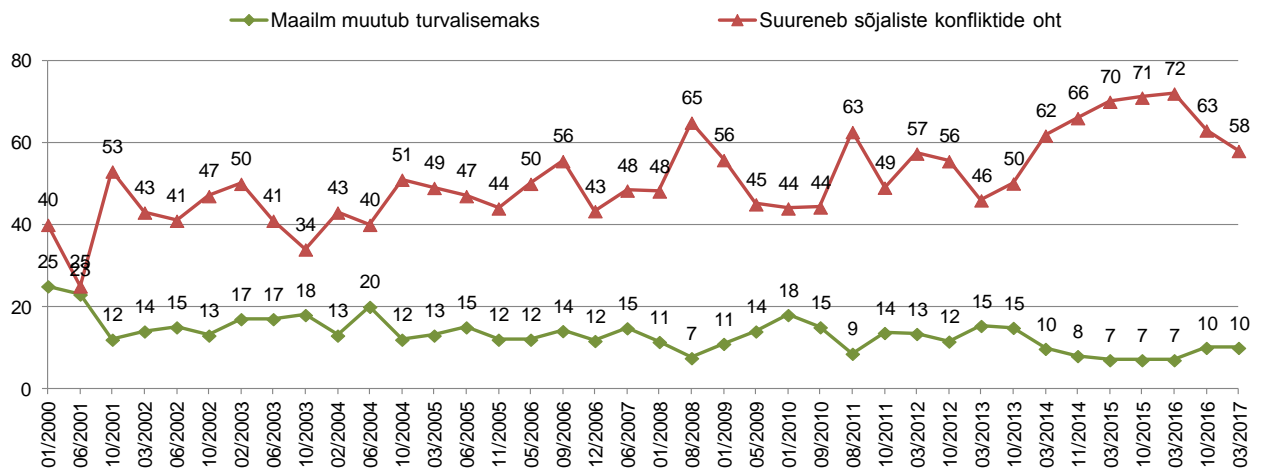
Eesti- ja venekeelsed vastajad hindavad maailma turvalisuse olukorda erinevalt. Eestlaste hinnang pole võrreldes 2016 sügisega muutunud – 66 protsenti neist näeb olukorda halvenevat (eelmisel sügisel 67%). Märgatavalt on langenud venekeelsete vastajate ohutaju: 52 protsendilt eelmisel sügisel on ebaturvalisuse kasvu eeldavate vastajate osakaal kahanenud 40 protsendile. Võrreldes eestlastega eeldatakse oluliselt rohkem olukorra endiseks jäämist (30 protsenti eestlaste 19 protsendi vastu). Seda, et maailm võiks muutuda lähiaastatel turvalisemaks, usub 7 protsenti eestlastest ja 15 protsenti venekeelsetest vastajatest.

Joonis 8. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel, 2015-2017 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

Pikemaajalisem trend kahe vastandliku seisukoha osakaaludega on esitatud joonisel 9. Sellelt on näha, et kui 2014-2016 aastatel prognoosis sõjaliste konfliktide kasvu enam kui 60 protsenti küsitletutest (kolmes küsitluses koguni üle 70 protsendi), siis nüüd on selliste vastajate osakaal langenud alla 60 protsendi piiri. Siiski on kogu küsitlusperioodi vältel olnud domineerivaks seisukohaks sõjaliste pingete kasv maailmas.

Joonis 9. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2017 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

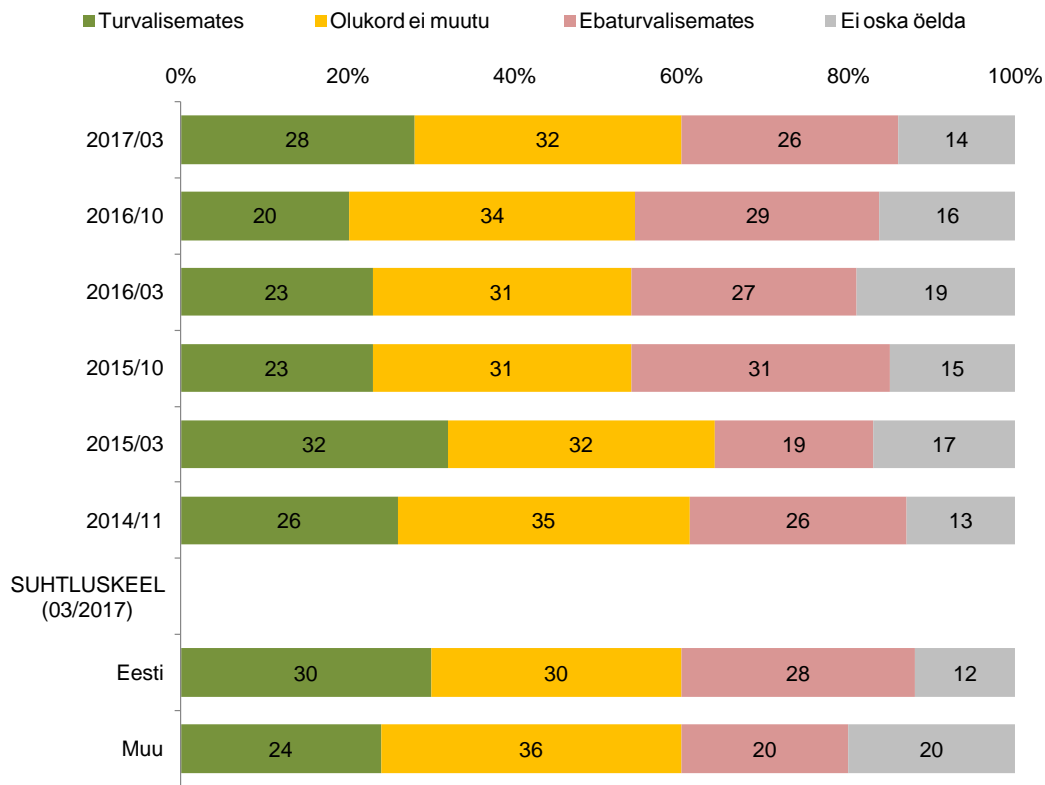
3.2 Julgeolek Eestis

Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses:

Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Turvalisuse olukorda Eestis tajutakse positiivsemana kui maailmas tervikuna. Kui kolmes eelmises küsitluses oli rohkem neid, kes eeldasid ebaturvalisuse kasvu, siis nüüd on positiivse ja negatiivse hinnangu andnute osakaalud võrdsustunud: 28 protsenti arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes; 26 protsenti näeb ette ebaturvalisuse kasvu; 32 protsenti olukorra samana püsimist.

Joonis 10. Olukord Eestis eeloleval aastakümnel, 2014-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Ka Eesti tulevikku näevad eestikeelsed vastajad tumedamates värvides kui mitte-eestlased: ebaturvalisuse kasvu eeldab 28 protsenti eestlastest ja 20 protsenti venekeelsetest vastajatest. Eestlastega võrreldes eeldavad venekeelsed vastajad rohkem olukorra samaks jäämist või vastavad „ei oska öelda“.

3.3 Ohud maailma julgeolekule

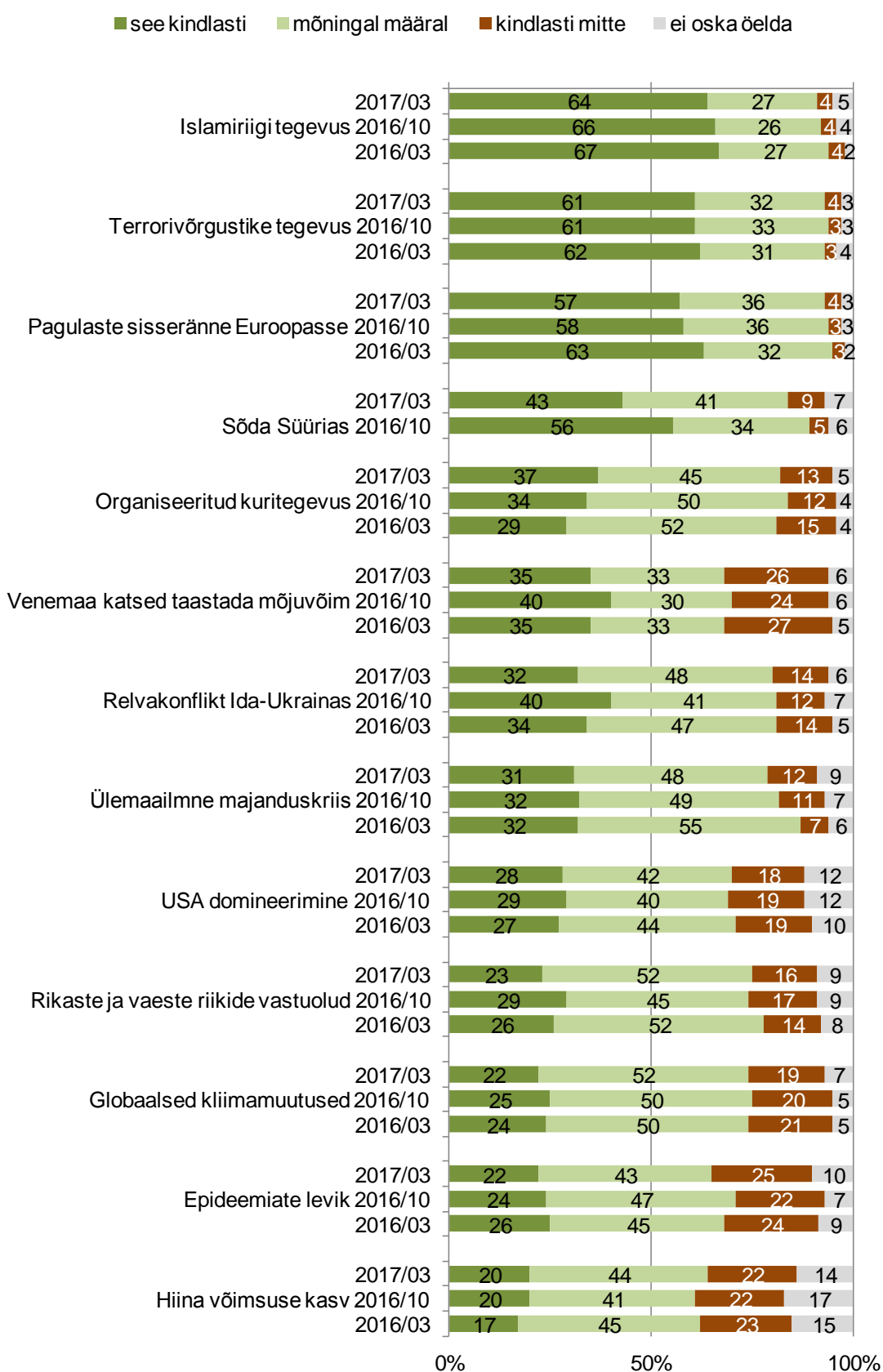
Palusime vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates ohtu rahule ja julgeolekule maailmas erinevad tegurid. Nende tegurite olulisuse hindamisel pole viimastes küsitlustes suuri muutusi toimunud.

Kõige olulisemate ohtudena tõstavad vastajad esile Islamiriigi (64%) ja terrorivõrgustike tegevust (61%). Kindlasti peetakse maailmarahule ohuks ka **sõjapõgenike ja pagulaste sisserännet Euroopasse (57%) ning sõjalist konflikti Süürias (43%),** ent viimase kahe ohuteguri olulisus on kahes viimases küsitluses langenud.

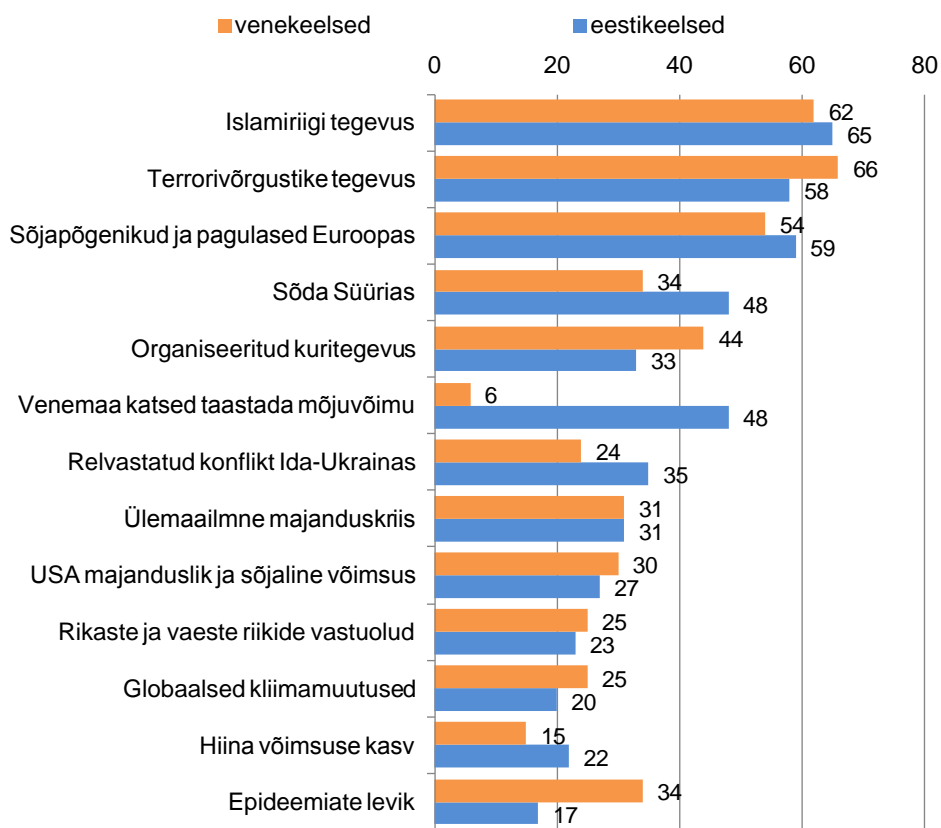
Venemaa katseid oma mõjuvõimu taastamiseks ning relvastatud konflikti Ukrainas hinnatakse oluliselt järgmisteks ohuteguriteks, kuid vastajate osakaal, kes annavad nende puhul vastuseks „see kindlasti“, on kahanemas: kui 2016 sügisel oli selliseid vastajaid 40 protsenti, siis sel korral vastavalt 37% ja 35%. Tasub meenutada, et veel 2015. aasta märtsis asetati Venemaa tegevus oma mõjuvõimu taastamiseks ohtlikkuselt esikohale 46 protsendiga. Seega on muud ohud maailmas tõusnud järjest jõulisemalt esiplaanile ning tõrjunud Vene-ohu tahaplaanile.

Koos vastusega „mõningal määral“ tõusevad aga ohtudena siiski esile ka pea kõik teised etteantud vastusevariantides loetletud riskid, mis näitab, et maailma turvalisust ohustavaid tegureid on tänapäeval palju. Kõige vähem osatakse peljata epideemiate levikut ja Hiina mõjuvõimu kasvu maailmas, kuigi ka need on kindlasti või mõningal määral ohtlikud kahe kolmandiku küsitletute arvates ([Joonis 11](#)).

Kui paljusid globaalseid ohte hinnatakse eesti- ja venekeelsete vastajate poolt sarnaselt, siis põhimõtteline erinevus on selles, kui ohtlikuks hinnatakse **Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks naaberriikides.** Eestlaste jaoks see ohtlikkuselt neljandal-viiendal kohal koos sõjaga Süürias (mõlemad 48%), venekeelsete vastajate jaoks aga jääb oluliselt viimasele kohale kuue protsendiga. Eesti- ja venekeelsed vastajad hindavad oluliselt erinevalt ka sõdu Süürias ja Ida-Ukrainas (venekeelsetest hindab neid kindlasti ohtlikuks vastavalt 34% ja 24%; eestlastest 48% ja 35%). Seevastu venekeelsed vastajad peavad eestlastega võrreldes rohkem ohtlikuks organiseeritud kuritegevust ja epideemiate levikut maailmas – vastavalt 44% ja 34% (eestlastest 33% ja 17%) (vt. [joonis 12](#)).

Joonis 11. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2016 - 2017 (%; N = kõik vastajad)

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2017
 (vastused „see kindlasti“ %; eesti- ja venekeelsete võrdlus)

3.4 Ohud Eestile

Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitati vastajaile 12 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul (Joonis 13).

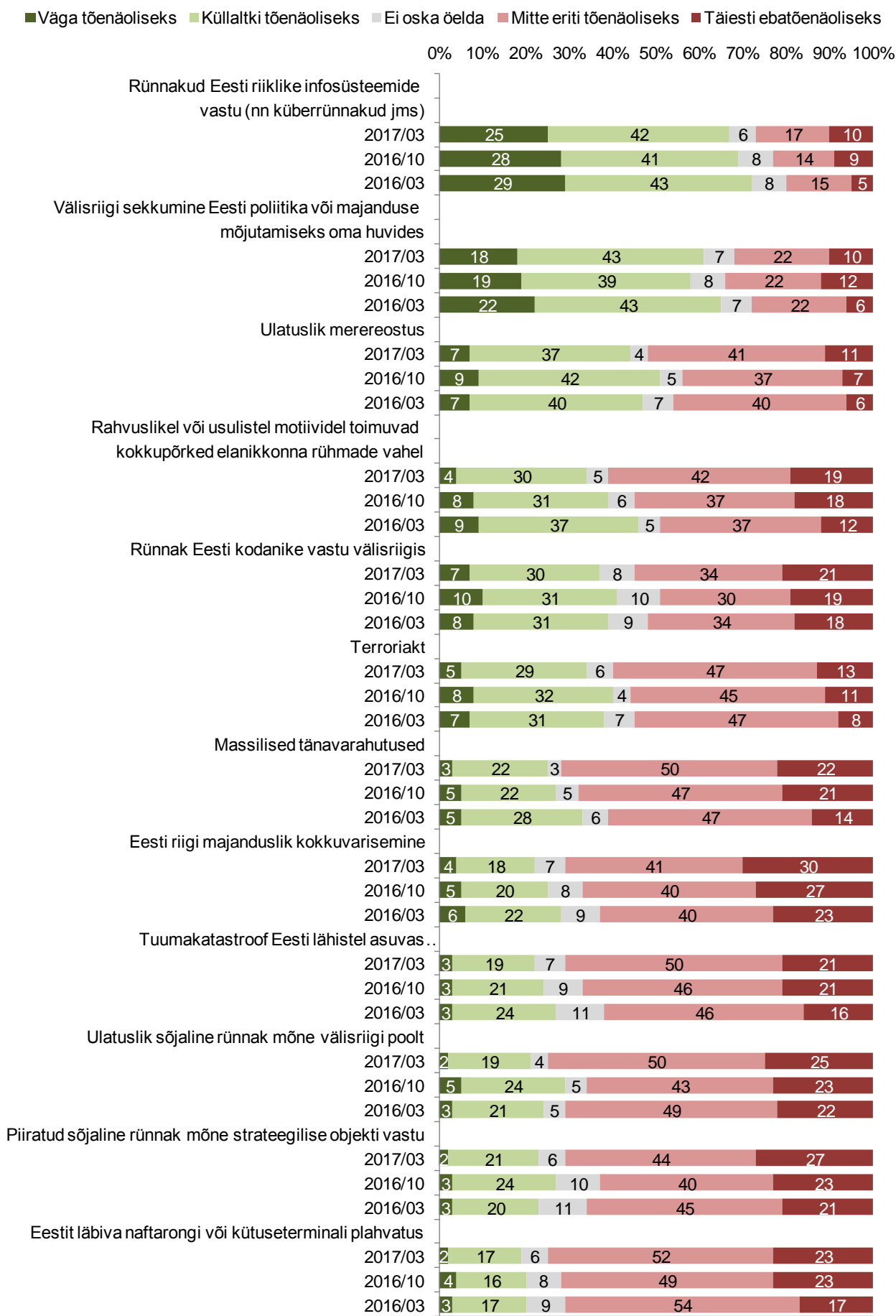
On kaks peamist ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 67 protsendi arvates võib toimuda **organiseeritud rünnak Eesti riiklike infosüsteemide vastu (nn küberrünnak)** ja 61 protsendi hinnangul võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides. Ulatuslik merereostus** on tõenäoliste ohtude seas endiselt kolmandal kohal, kuid see kaotab järjest oma olulisust (seda peab väga või küllaltki tõenäoliseks 44% küsitletutest). On ju viimasest suuremast naftareostusest Loode-Eestis möödas juba enam kui kümme aastat.

Ka kõiki ülejäänud ohtusid hinnatakse veidi vähem oluliseks kui 2016 sügisel. Olulisuselt neljandal kohal on mõnes välisriigis Eesti kodanike vastu sooritatud rünnaku tõenäosus (seda peab väga või küllaltki tõenäoliseks 37%), järgnevad terroriakt ning rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel (tõenäoliseks pidajate osakaal 34 protsenti).

Ülejäänud ohte peavad väga või küllaltki tõenäoliseks 20-25 protsenti küsitletutest.

Võrreldes 2016 oktoobriga on kõige enam kahanenud Eesti vastase ulatusliku sõjalise rünnaku tõenäoliseks pidamine (29 protsendilt 21 protsendile). Veel 2015. aasta kevadel pidas sõjalist rünnakut Eesti vastu väga või küllaltki tõenäoliseks 36 protsenti küsitletutest. Ilmselt on avalikkusele rahustavalt mõjunud poliitikute ja riigikaitse juhtide poolt korduvalt esitatud kinnitused, et reaalset sõjaohtu Eestile ühegi võimaliku välisvaenlase poolt hetkel kartma ei pea.

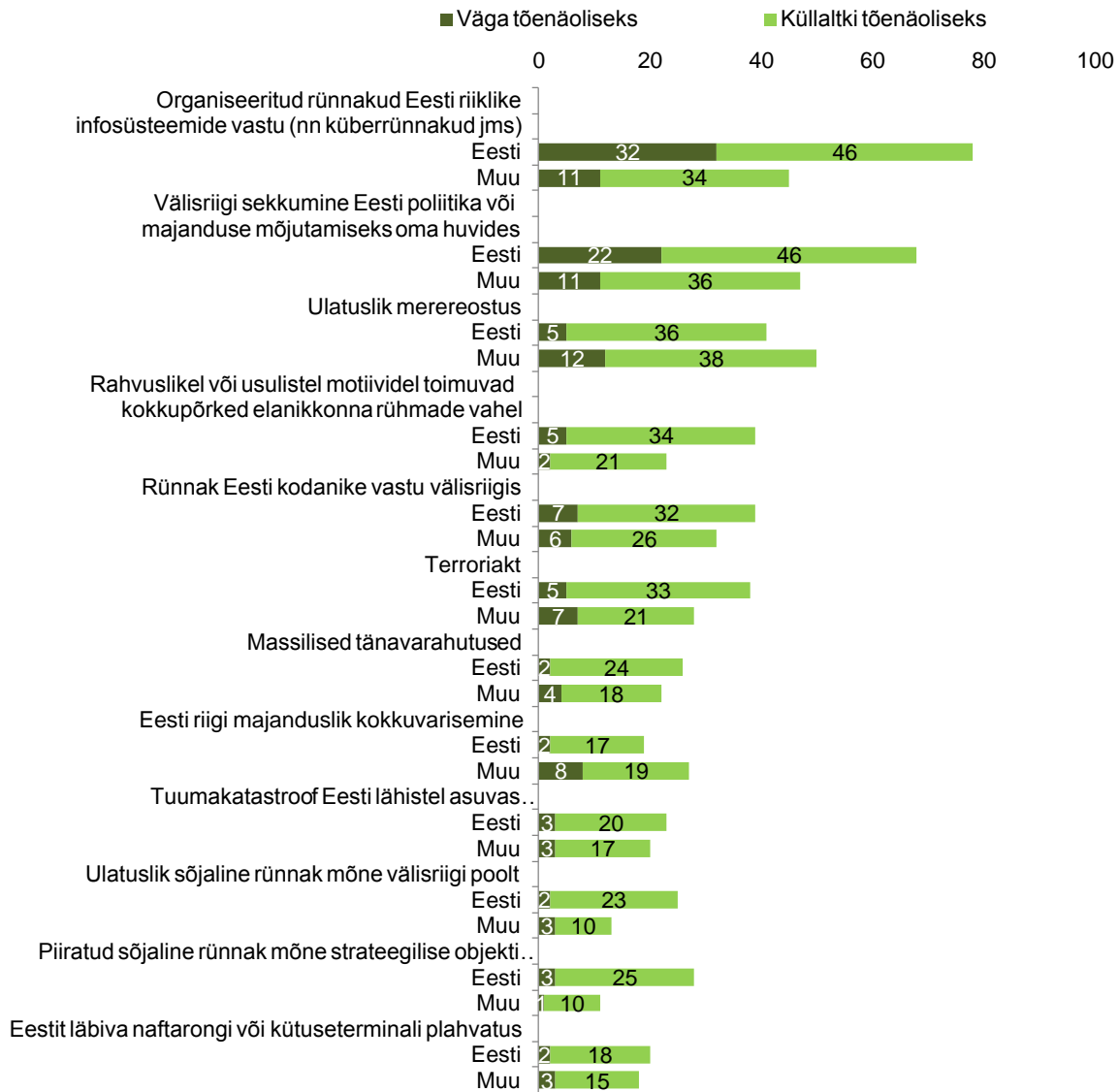
Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul, 2016-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad erinevused vastajate peamise suhtluskeele lõikes (Joonis 14). **Eestlased peavad enamikke ohte tõenäolisemaks kui venekeelsed vastajad.** Suurim erinevus on küberrünnakute tõenäoliselt pidamises (vastavalt 78% ja 45%). Oluliselt madalamaks hindavad venekeelsed vastajad ulatusliku (25% ja 13%) või piiratud sõjalise rünnaku (28% ja 11%) tõenäosust. Venekeelsed vastajad peavad eestlastega võrreldes olulisemaks selliseid ohte nagu ulatuslik merereostus ja Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine.

Joonis 14. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja venekeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

3.5 Julgeolekutagatised

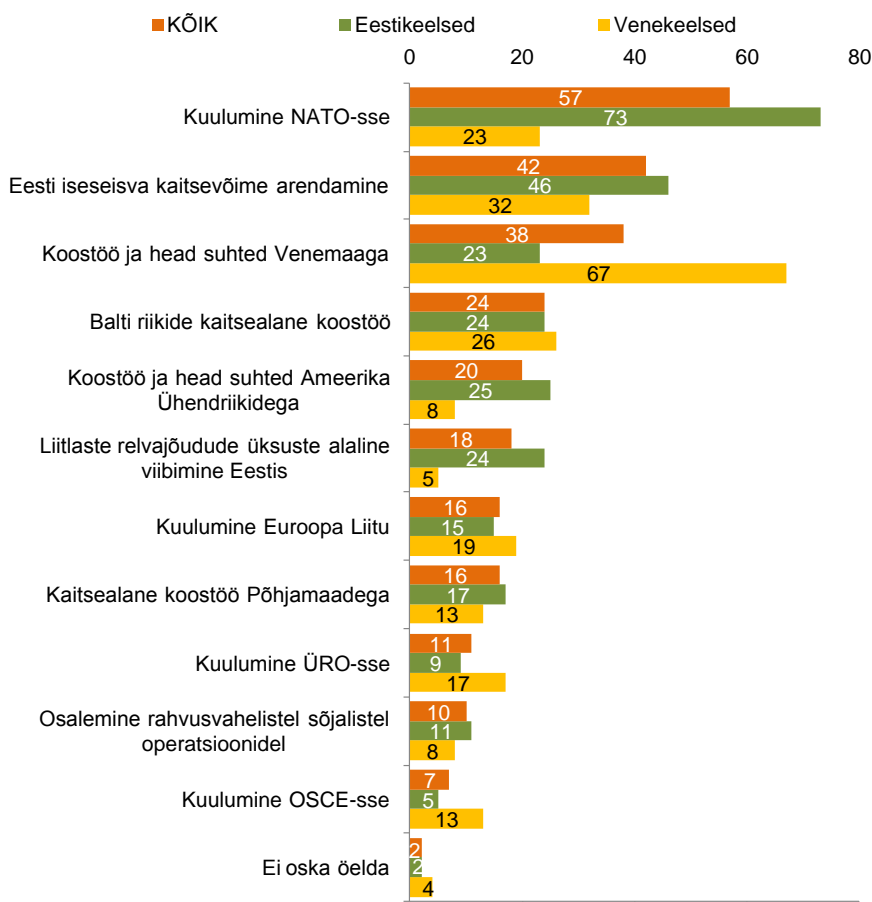
Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on sarnaselt varasemate uuringulainetega esikohal **Eesti riigi liikmesus NATO-s** – seda nimetab kolme olulisema teguri seas 57 protsenti vastajaist, kusjuures see tulemus on saavutatud eelkõige eestlastest vastajate toel. Eestlastest peab NATOt peamiseks julgeolekutagatiseks 73 protsenti. Venekeelsetest vastajatest valis NATO liikmesuse kolme olulisema julgeolekutagatise hulka vaid 23 protsenti (Joonis 15).

Olulisuselt teisel kohal on vastajate hinnangul **Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine**, mida mainib ühena peamistest julgeolekutagatistest 42% elanikkonnast. Selle puhul ei ole erinevus eesti- ja venekeelsete vastajate hinnangutes enam nii suur, kuid on siiski märgatav: iseseisva kaitsevõime arendamise loevad kolme olulisema julgeolekutagatise hulka vastavalt 46% eesti- ja 32% venekeelsetest küsitletutest.

Neile kahele tegurile järgneb, peamiselt venekeelsete vastajate mõjul, **koostöö ja head suhted Venemaaga**, mida nimetab kolme olulisema seas 67 protsenti venekeelsetest ja vaid 23 protsenti eestikeelsetest vastajatest. Võrreldes 2016 oktoobris läbi viidud küsitlusega on Venemaa suhete olulisus kasvanud nii eesti- kui ka venekeelsete vastajate arvamusel (poole aasta eest oli see vastavalt 17% ja 58%, teguri üldine olulisus aga oli 30%).

Nii eesti- kui ka venekeelsetelt vastajatelt saab enam-vähem võrdselt toetust Balti riikide kaitsealane koostöö. Üsna sarnaselt tähtsustatakse ka kuulumist Euroopa Liitu, koostööd Põhjamaadega ning osalemist missioonidel. Seevastu ÜRO ja OSCE liikmeks olekut tähtsustavad venekeelsed vastajad rohkem kui eestlased. Eestlaste vastustes nimetatakse võrreldes venekeelsete vastajatega sagedamini liitlассuhteid USA-ga ja liitlaste relvajõudude alalist Eesti territooriumil viibimist.

Joonis 15. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja venekeelsete elanike hinnangute võrdlus (%; N = kõik vastajad)

4 Eesti inimeste kaitsetahe

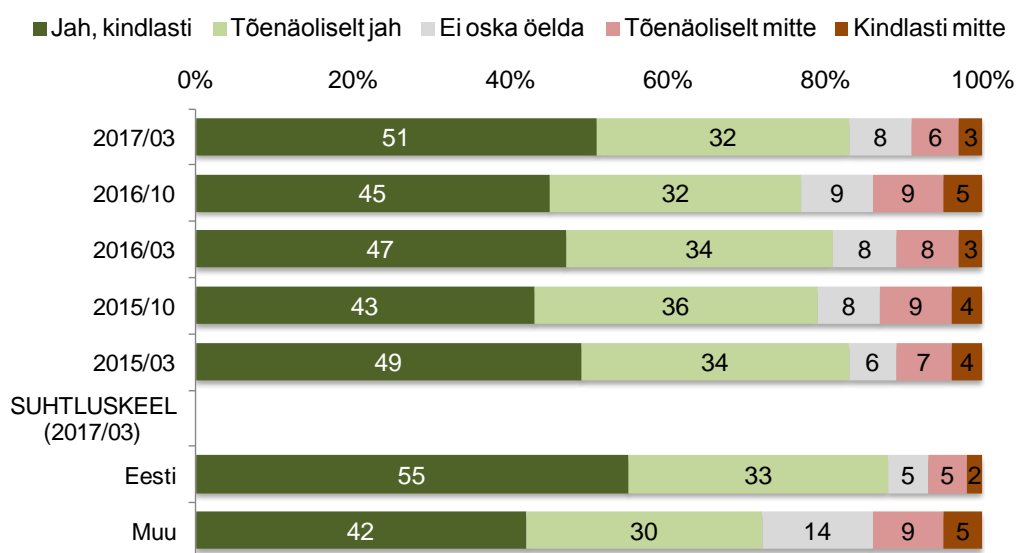
Kaitsetahtet mõõdetakse selles uuringus kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta ("Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?"), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“). Samuti selgitatakse välja nende inimeste osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda. Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest selle kohta, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda – kui inimestel puudub arusaam oma võimalikust rollist sõjalise konflikti olukorras, pole põhjust eeldada ka kõrget kaitsevalmidust.

4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Võrreldes 2016 oktoobriga on relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate elanike osakaal kasvanud: seda peab kindlasti vajalikuks 51% (oktoobris 45%) ja tõenäoliselt vajalikuks 32% (Joonis 16). Seega **kokku on sõjalise vastupanu osutamise poolt 83%, mittevajalikuks peab seda 9% Eesti elanikkonnast** (oktoobris 14%).

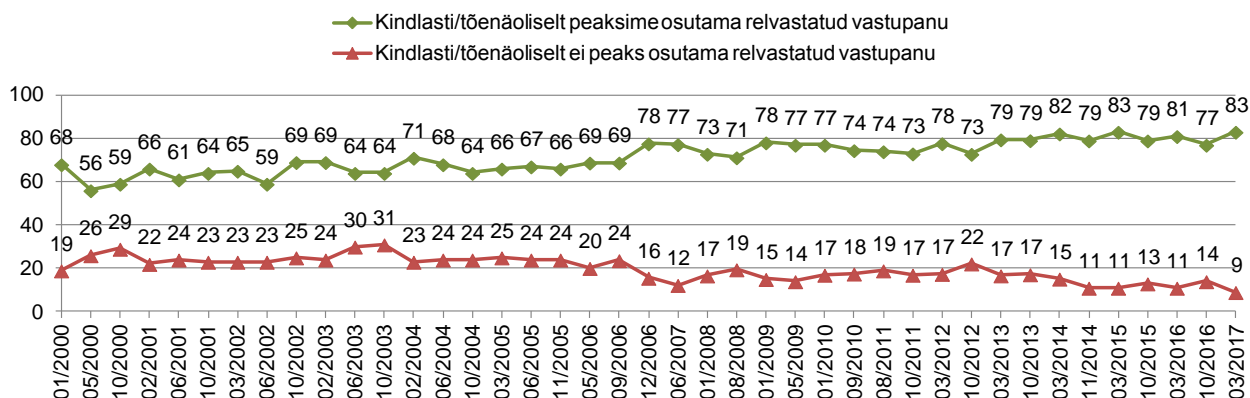
Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui venekeelsed (kindlasti vajalikuks peab vastupanu 55% eesti- ja 42% venekeelsetest vastajatest), kuid passiivne kaitsetahe on võrreldes oktoobriga kasvanud mõlemas grupis (2016 oktoobris pidas vastupanu kindlasti vajalikuks 50% eesti- ja 33% venekeelsetest). 14% venekeelsetest vastajatest ei pea vastupanu osutamist vajalikuks ning sama palju on neid, kes vastavad „ei oska öelda“).

Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik, 2015-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

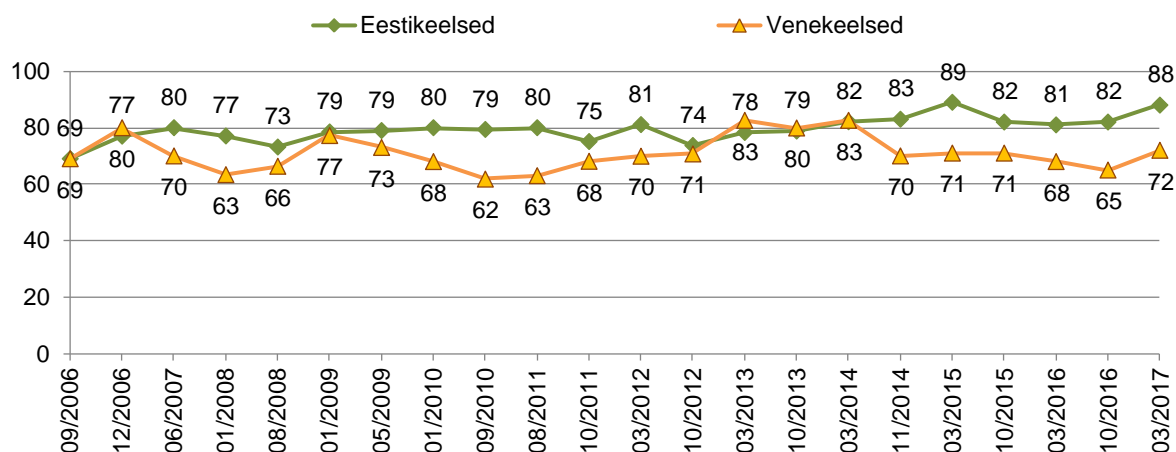

Passiivse kaitsetahte väljendajate osakaalu võib pidada läbi viimaste küsitluste suhteliselt stabiilseks – see on olnud püsivalt kas veidi alla või üle kaheksakümne protsendi. Relvastatud vastupanu osutamise vajalikuks pidamise pikem trend on esitatud [joonisel 17](#) (kogu elanikkonna kohta) ja [joonisel 18](#) eesti- ja venekeelsete vastajate võrdlusena.

Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

Joonis 18. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja venekeelsete elanike võrdlus 2006-2017 (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

Eesti- ja venekeelsete vastajate passiivses kaitsetahtes on olnud perioode, mil see oli võrdne ning perioode, mil venekeelsete vastajate hinnang vajadusele välisründajale vastupanu osutada jäi eestlaste omast madalamaks. Esimene selline periood seostub pronksiöö järgse ajaga, teine periood jäi majandussurutise aegadesse, praegune periood aga võib olla seotud külma sõja vaimust kantud lääneriikide suunalise propaganda tugevnemisega Venemaa meedias.

4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

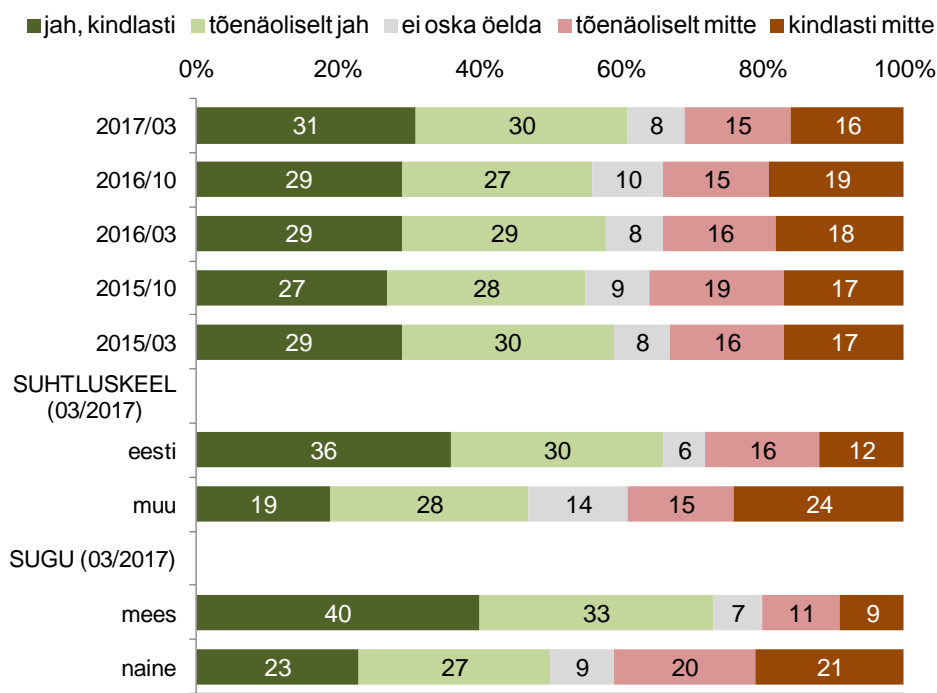
Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda (ehk nn. aktiivne kaitsetahe) on madalam kui riigi tasandil relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas vajalikuks 83%, siis ise oleks **oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 61% elanikkonnast** (Joonis 19). Seda on viie protsendi võrra enam kui 2016 oktoobris ja umbes sama palju kui 2015. aasta kevadel.

31 protsenti Eesti elanikkonnast oleks kindlasti ja 30 protsenti tõenäoliselt valmis oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lööma. Kindlasti või tõenäoliselt ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 31 protsenti küsitletutest.

Kuna kaitsevæeteenistus kuulub vaid Eesti kodanike kohustuste hulka, siis on aktiivse kaitsetahte küsimuses erinevus eesti- ja venekeelsete elanike hoiakutes ootuspäraselt suurem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui **eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 66%, siis mitte-eestlastest vaid 47%**. Venekeelsete Eesti kodanike seas on see protsent 51%, Venemaa kodanike seas 44% ning määratlemata kodakondsusega vastajate hulgas 42%.

Aktiivse kaitsevalmiduse puhul tuleb silmas pidada asjaolu, et riigikaitstes osalemist seostatakse avalikus arvamusel eelkõige relvastatud vastupanuga, milles nähakse traditsiooniliselt reservväelaste ja meeste ülesannet. Seetõttu jääb valmisolek omapoolseks panustamiseks paratamatult madalamaks naiste ja vanemaaliste vastajate puhul (kui meestest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 73 protsenti, siis naistest vaid pooled; kui üle 60-aastastest vastajatest oleks kaitsetegevuses valmis osalema vaid 48 protsenti, siis alla 30-aastastest 68 protsenti).

Joonis 19. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale, 2015-2017 võrdlus (%; N=kõik vastajad)

Kui võtta välja üksnes meessoost kodanike valmisolek riigikaitstes osaleda, saame kaitsetahtest märksa positiivsema pildi: nendest on valmis riigikaitstes kaasa lööma enam kui kolm neljandikku. Venekeelsete meessoost kodanike valmisolek riiki kaitsta on siiski pisut madalam kui eestlastel. Alla 34-aastastest venekeelsetest meeskodanikest on valmis ise riigikaitstes osalema 69%, 35-49 aastastest 78%, 50-64 aastastest 58% ning üle 65 aastastest veidi vähem kui pooled.

Alla 65-aastastest eestlastest on riigi kaitsmiseks valmis 85 ja rohkem protsenti meestest (Tabel 4).

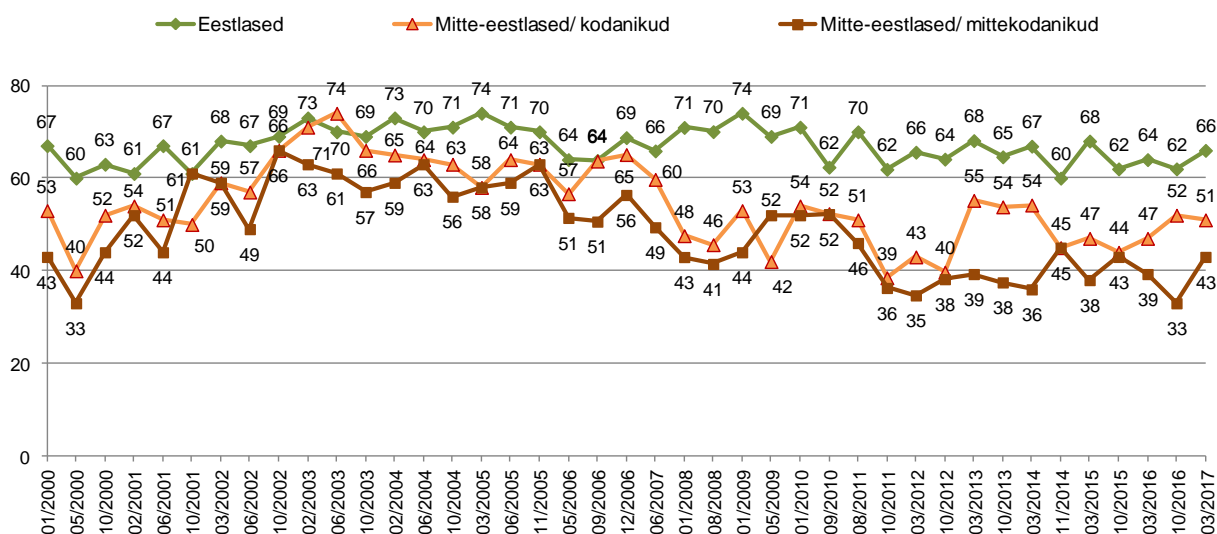
Tabel 4 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides

SUHTLUSKEEL	KÕIK	15-34	35-49	50-64	65+
Eesti	81%	85%	89%	87%	47%
Vene	64%	69%	78%	58%	45%
KÕIK mehed/kodanikud	78%	81%	87%	82%	47%

Kui vaadata kaitsetahte ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahte võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata või Venemaa kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 20). Aastatel 2013-2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid 2014 aasta lõpus langes see taas alla 50 protsendi. Eelmisel sügisel venekeelsete Eesti kodanike aktiivne kaitsetahte kasvas ning sel kevadel on tõusnud ka Eesti kodakondsust mitteomavate vastajate valmisolek riigikaitstes osaleda. Kuid venekeelse elanikkonna aktiivne kaitsetahte ei ole veel kaugeltki sellisel tasemel nagu see oli eelmise kümnendi alguses, aastatel 2002-2006.

Joonis 20. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2017

(kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

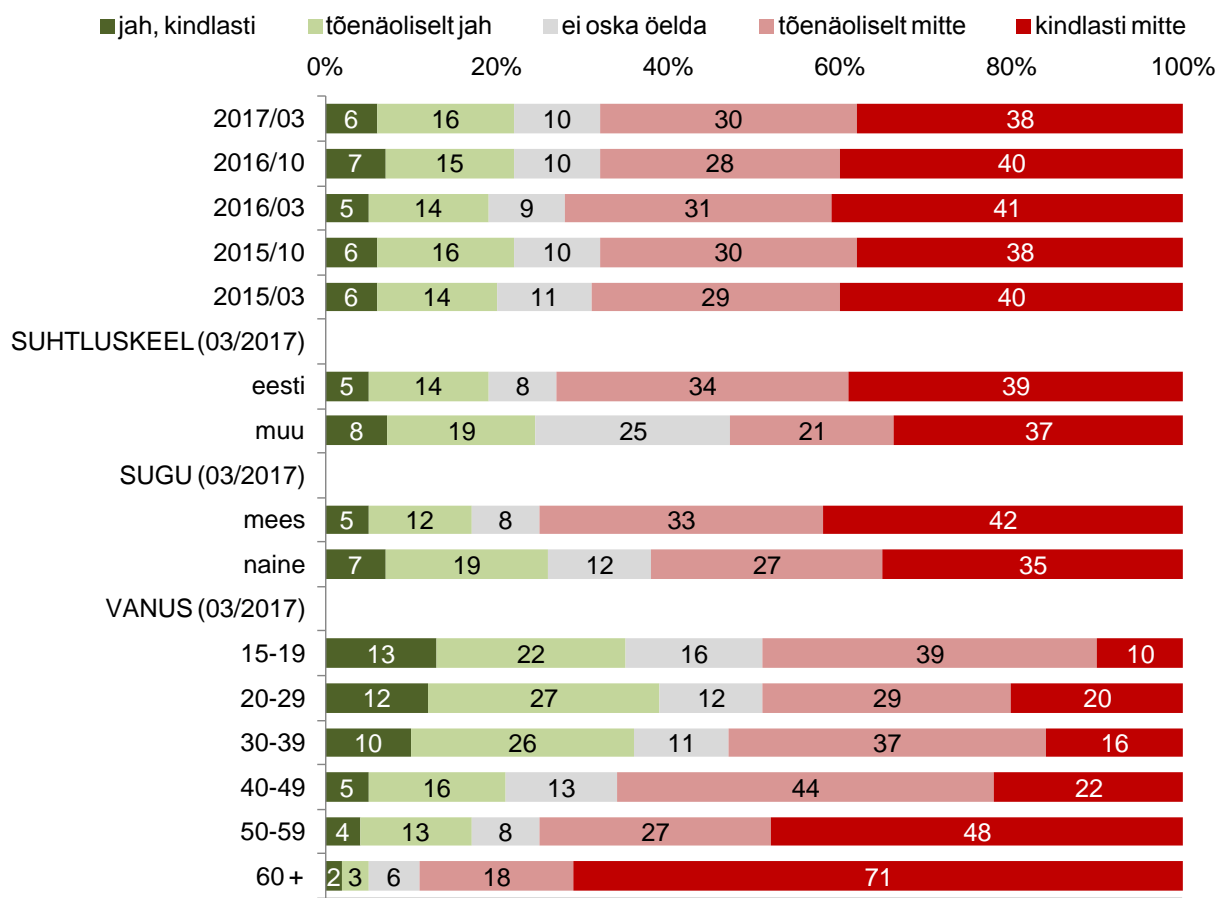

4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik (22%) eestimaalastest: 6% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 16% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 21). Võimalike lahkujate osakaal on viimase kolme aasta jooksul olnud küllaltki stabiilne. Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatseks ohu korral lahkuda 68 protsenti elanikest.

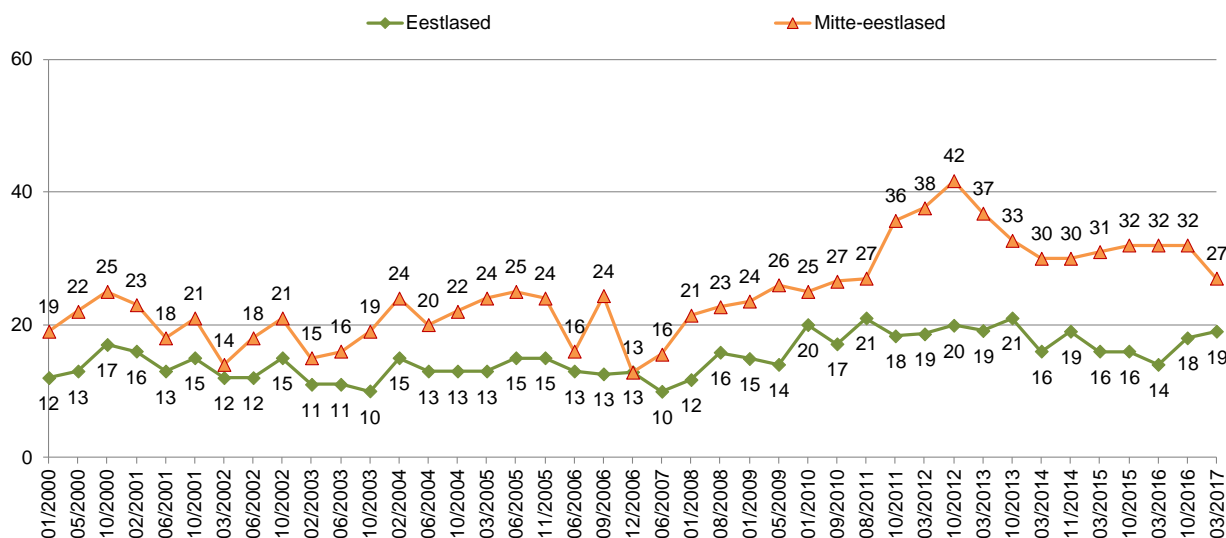
Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 26%) ning nooremad, kuni 39 aastased inimesed (nende seas oleks lahkujaid veidi enam kui kolmandik). Alates 40 eluaastast soov sõjaohu korral Eestist lahkuda järsult langeb ning kõige vähem on võimalikke lahkujaid 60 aastast vanemate inimest seas. Venekeelsetest vastajatest oleks tõenäolisi lahkujaid 27 protsenti, eestlaste seas 19 protsenti.

Joonis 21. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale, 2015-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme venekeelsete vastajate lahkumissoovi tõusu 2007. aastast alates, mis 2013. aastaks tõusis eriti kõrge 42 protsendi tasemele ning on seejärel alates 2014. aastast püsinud 30-protsendi lähedal. Ka eestlaste lahkumissoov oli masu-aastatel 2010-2013 pisut kõrgem, mil lahkumist oleks kaalunud viiendik eestlastest (Joonis 22).

Joonis 22. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2017 (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

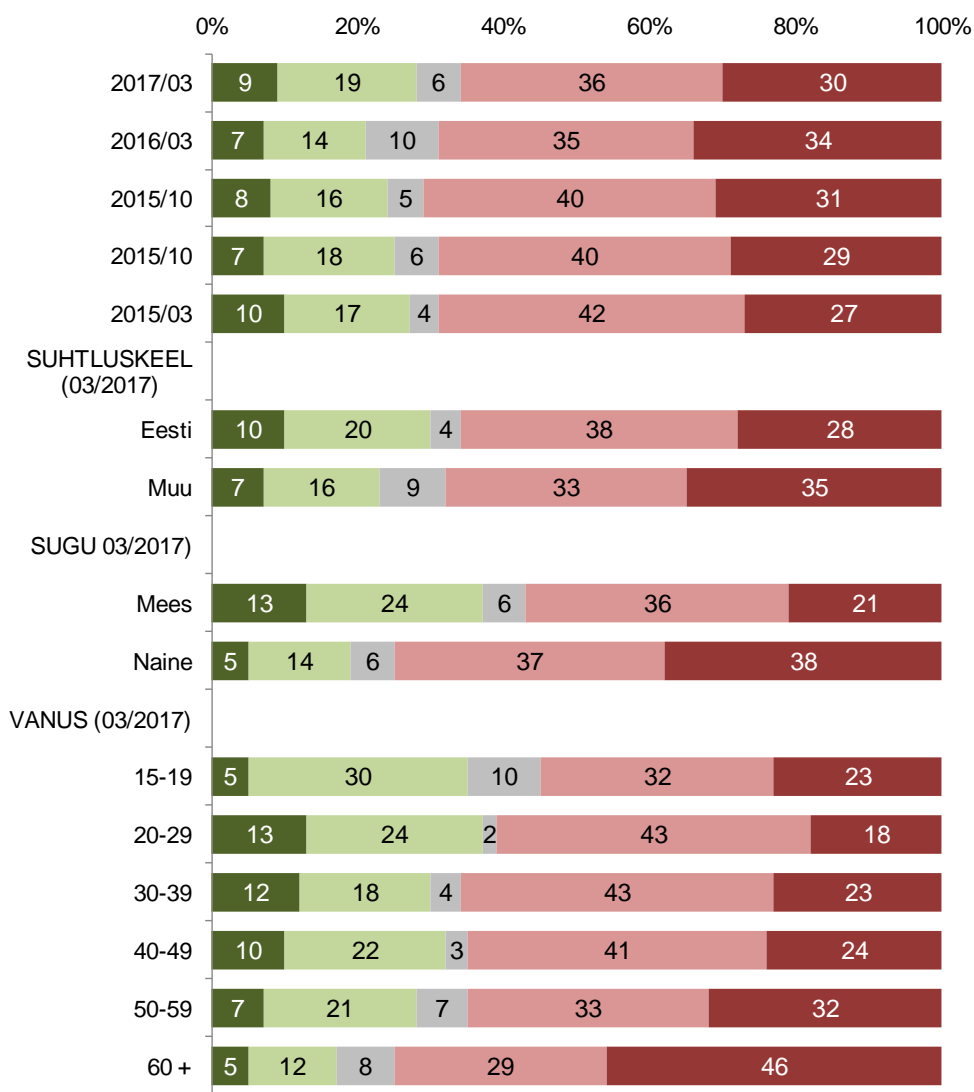

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nad on endi hinnangul piisavalt informeeritud sellest, mida nad saaksid teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **inimesed hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**. Ehkki võrreldes oktoobriga 2016 on hinnang oma informeeritusele paranenud, teaks vaid 28% vähemalt üldjoontes, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 66% aga ei ole sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud. Võrreldes paaril viimasel aastal läbi viidud küsitluste tulemusi, näitavad need stabiilselt kasinat informeeritust riigikaitstes osalemise võimalustest (Joonis 23).

Joonis 23. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 2015-2017 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

■ Jah, piisavalt/ tean täiesti kindlalt ■ Üldiselt küll/ tean ■ Ei oska öelda ■ Pigem mitte ■ Kindlasti mitte

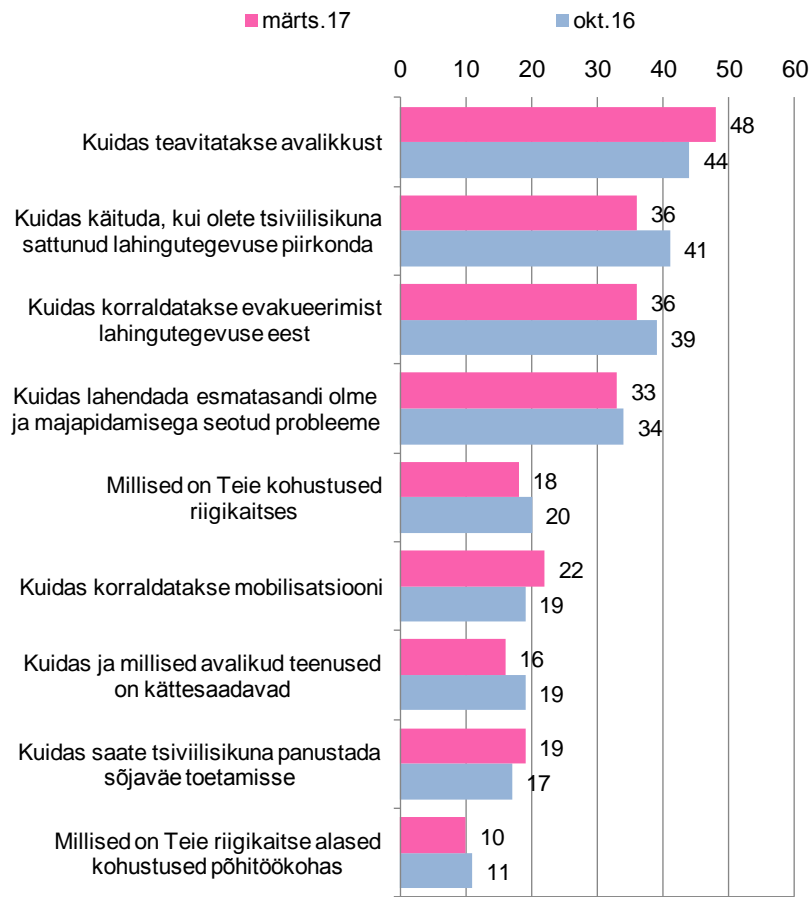
Mehed hindavad oma informeeritust paremaks kui naised (37% vs 19%), mida võib selgitada nende suurema kokkupuutega riigikaitsestruktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit). Eestlased on aga mõnevõrra paremini informeeritud võrreldes venekeelsete vastajatega (30% vs 23%).

Kõige paremini on informeeritud 20-29 aastased (37%) ja alla 20 aastased (35%), kuid vastaja vanuse kasvades informeeritus langeb. Üle 60 aastastest peab end informeerituks vaid 17 protsenti.

4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Kuna elanikkonna hinnangud oma informeeritusele sellest, mida teha välisvaenlase kallaltungi korral, on olnud läbi kõikide küsitluste madalal tasemel, on alates novembrist 2014 uuringusse lisatud küsimus selle kohta, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni riigi tegevusest ja isiklikust elukorraldusest välisvaenlase kallaletungi korral (Joonis 24). Ette antud üheksast teemast pidid küsitletavad valima kolm nende jaoks olulisemat.

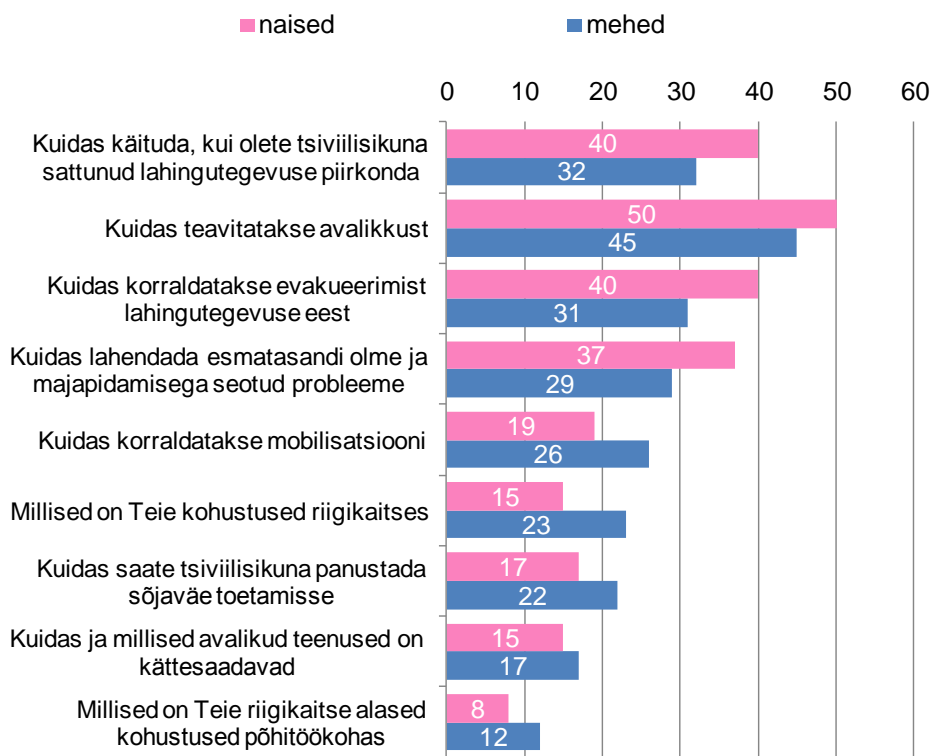
Joonis 24. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni, 2016-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Kolm olulisemat teemat, mis on tõusnud olulisemate sekka kõigis viimases kuues küsitluses, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: **kuidas teavitatakse avalikkust (48%)**; **kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda (36%)** ning **kuidas korraldatakse evakueerimist (36%)**. Neljandana tõuseb olulisemate teemade hulka ka see, kuidas lahendada olme ja majapidamisega seotud probleeme (33%), ülejäänud teemad on juba järgu võrra vähem olulised.

Meeste ja naissoost vastajate jaoks on infovajadus mõnevõrra erinev. Ehkki ka meestel on esiplaanil kolm üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, millised on nende kohustused riigikaitstes ja kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse. Naised sooviksid rohkem infot tsiviilisikuna käitumise, evakuaatsiooni, esmatasandi olmeprobleemide lahendamise ning avalike teenuste kättesaadavuse kohta. (Joonis 25).

Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni – meeste ja naiste võrdlus märts 2017 (%) ; N = kõik vastajad

5 Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

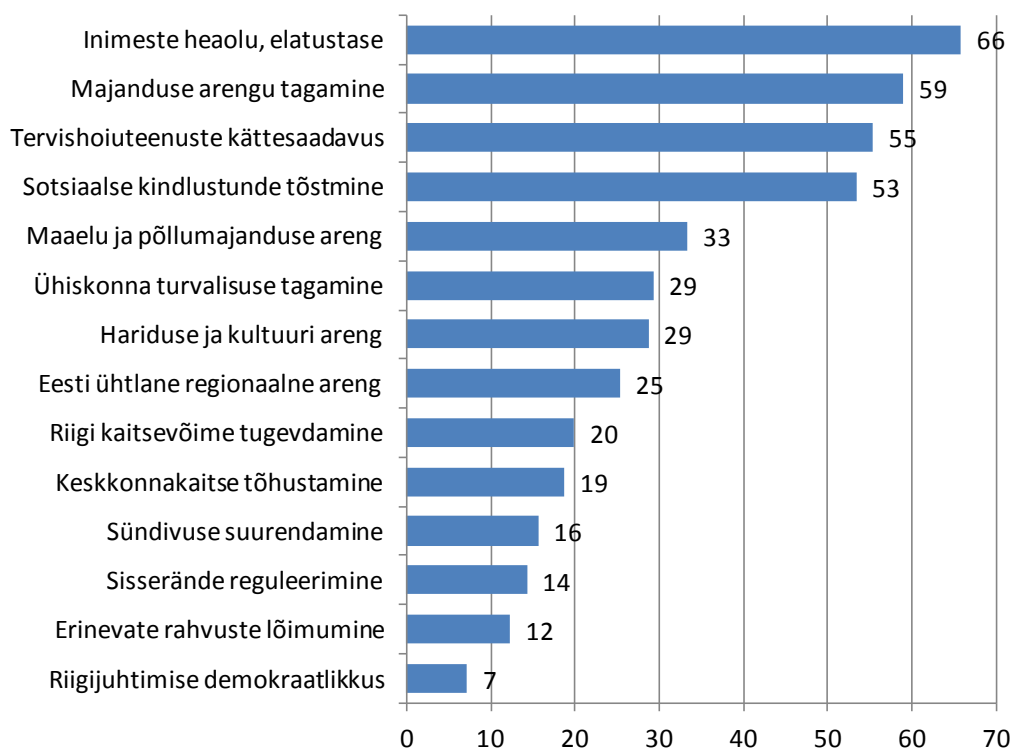
5.1 Riigi kaitsevõime olulisus teiste arendamist vajavate ühiskonnaelu valdkondade seas

Alates 2000 aastast toimunud küsitlustes on paaril korral vastajatel palutud etteantuid loetelust nimetada kuni viis ühiskonnaelu valdkonda, mille arendamisele valitsus peaks ennekõike tähelepanu pöörama. Seekordses loetelus sisaldus 14 erinevat teemat.

Kõige olulisemateks peeti ootuspäraselt inimeste heaolu suurendamist (66%), majanduse arengu tagamist (59%) ning sotsiaalse kindlustunde tõstmist (53%). Nelja olulisema valdkonna sekka on viimastel aastatel esile kerkinud probleemide tõttu tõusnud ka tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamine (55%).

Kõik ülejäänud teemad on avaliku arvamuse jaoks juba vähemolulised, riigi kaitsevõime tugevdamine jääb 14 ülesande seas 20 protsendiga alles üheksandale kohale. Sellega võrdselt oluliseks peetakse ka keskkonnakaitse tõhustamist, sellest väheoluliste teemade hulka aga kuuluvad sündivuse suurendamine, sisserände reguleerimine, lõimumispoliitika ja riigijuhtimise demokraatlikkus.

Joonis 26. Mida Te peate käesoleval ajal olulisemateks valdkondadeks Eesti ühiskonnas, millele valitsus peaks ennekõike tähelepanu pöörama? (%; N = kõik vastajad)

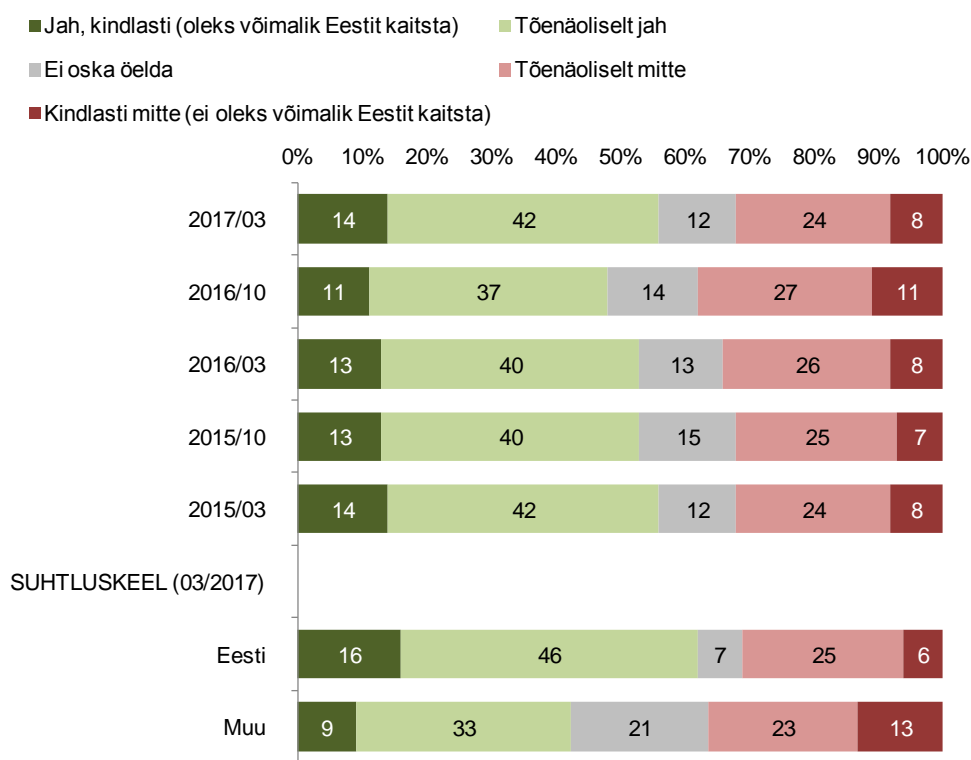
Aastatel 2000-2002 oli valdkondade loetelus 15 nimetust ning tookord jäid riigi kaitsevõime tugevdamine ning NATO-ga ühinemine pingereas oluliselt tagantpoolt kolmandale ja neljandale kohale, kusjuures neid ülesandeid pidas viie olulisema hulka kuuluvaks 9-12 protsenti küsitletutest (vt. „Avalik arvamus ja riigikaitse 2000 – 2003“, Eesti Vabariigi Kaitseministeerium, Tallinn 2003, 32 lk.)

5.2 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Alates 2014. aasta sügisest on nende vastajate osakaal, kes leiavad, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi. Ehkki oktoobris 2016 see näitaja ühekordselt halvenes, usub nüüd Eesti kaitstavust taas 56 protsenti küsitletutest – nii nagu see oli ka märtsis 2015.

Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on 32 protsenti ([Joonis 27](#)).

Joonis 27. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral (%) (N = kõik vastajad)

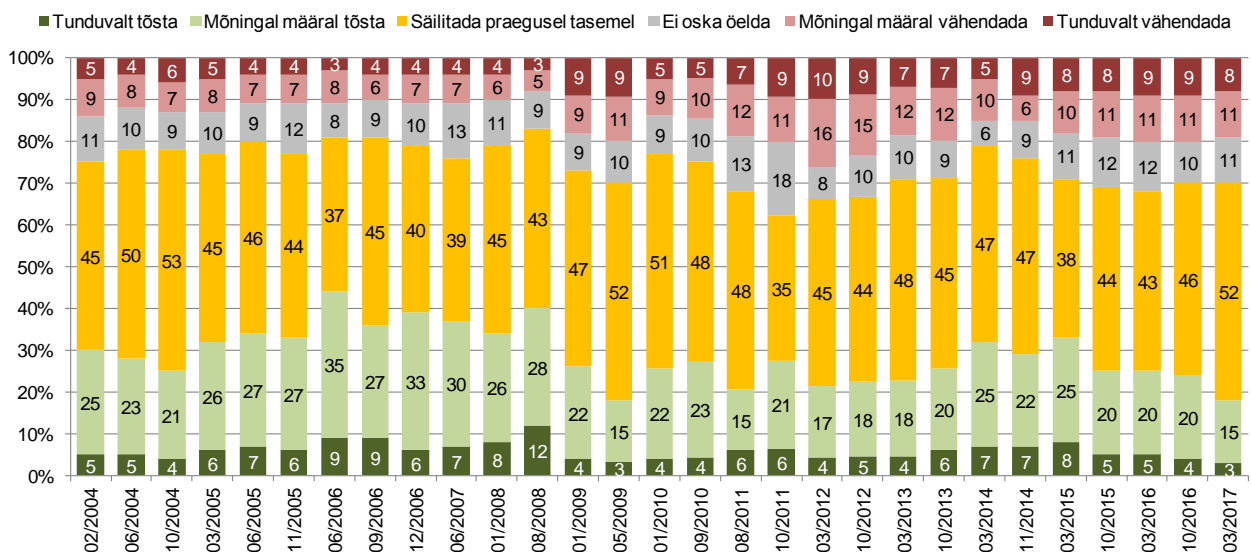
Usk Eesti iseseisvasse kaitsevõimesse on suurem eesti- ning väiksem venekeelsete vastajate seas: vastavalt 62% ja 42%. Kodakondsuse olemasolu või selle puudumine venekeelsete vastajate arvamustele mõju ei avalda, suhtumine on sarnane nii Eesti kodanike, Venemaa kodanike kui ka määratlemata kodakondsusega vastajate puhul.

5.3 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Hinnangutes Eesti kaitsekulutuste mahule on kõige suurem nende vastajate osakaal, kes peavad vajalikuks **säilitada kaitsekulutusi praegusel tasemel (52%)** (Joonis 28). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 18% ja vähendamist 19% elanikkonnast.**

NATO-ga liitumise järel oli mõneaastane periood, mil kaitsekulude tõstmist peeti vajalikuks kolmandiku või veelgi suurema osa elanikkonna poolt. Tol ajal räägiti palju vajadusest viia kaitsekulud NATO nõuetega vastavalt 2 protsendini SKP-st. Kuna praeguseks ajaks on kahe protsendi kriteerium juba täidetud ja isegi ületatud, on viimastes küsitlustes kaitsekulutuste tõstmine kogunud varasemast vähem toetust ning suurem osa vastajatest pooldab praeguse taseme säilimist.

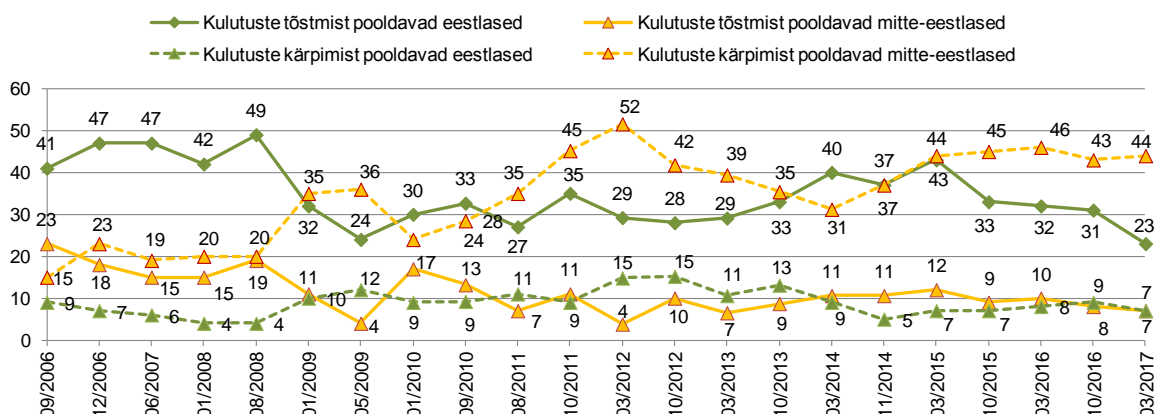
Joonis 28. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2004-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

Eesti- ja venekeelsete vastajate hoiakutes võib näha suuri erinevusi. Venekeelsete elanike hulgas on kaitsekulutuste kärpimise pooldajaid olnud viimastes küsitlustes stabiilselt 43-46 protsenti – seda on sama palju, kui oli varem eestlaste seas kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid (Joonis 29). Viimase kahe aasta jooksul on toetus kaitsekulutuste tõstmisele ka eestlaste seas langenud. Samas kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid on venekeelsete vastajate seas sama vähe kui nende kulutuste langetamise soovijaid eestlaste hulgas.

2017. aasta märtsis oli 23% eesti- ja 7% venekeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta; kulutuste vähendamist aga pooldas 7% eesti- ja 44% muukeelsetest vastajatest.

Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2017 (%) ; N = kõik vastajad)

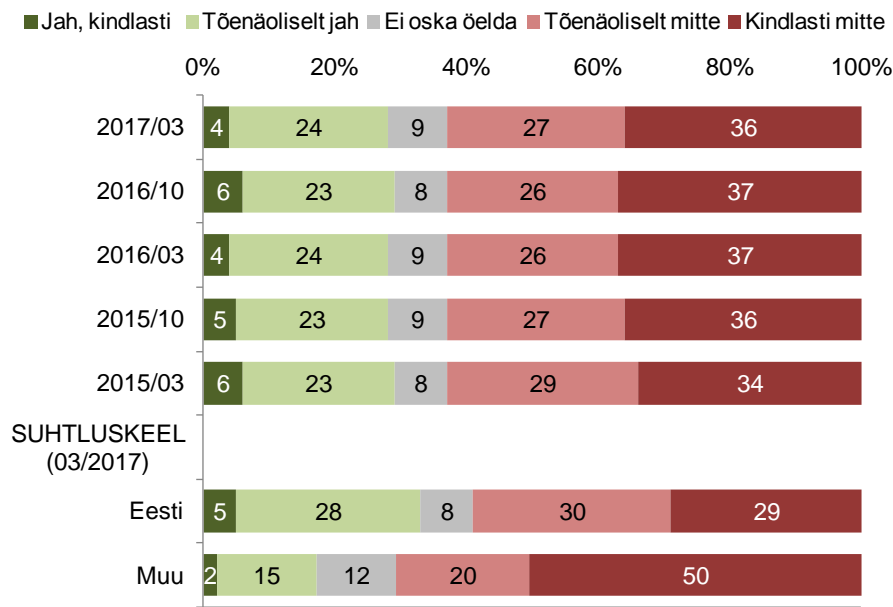
5.4 Valmisolek omapoolseks annetuseks riigikaitseks

Riigikaitsele mõeldud kulutuste suurendamine või vähendamine riigieelarves jääb paljude inimeste jaoks suhteliselt abstraktseks – selle juures ei tajuta vahetut seost oma isikliku rahakotiga. Hoopis teine lugu on siis, kui küsime inimeste valmisoleku kohta teha omapoolset rahalist annetust Eesti riigikaitse tugevdamiseks.

Eesti inimesed ei ole eriti aktiivsed annetajad, mida on madalaid sissetulekuid arvestades ka üsna lihtne mõista. Küsitlustulemused näitavad, et omapoolseks annetuseks oleks **kindlasti või tõenäoliselt valmis 28 protsenti küsitletutest**. Tõenäoliselt või kindlasti mitte ei annetaks riigikaitsele 63 protsenti. Selline jaotus on olnud püsiv juba läbi viie viimase uuringu. (Joonis 30).

Kui eestlastest oleks valmis riigikaitset rahaliselt toetama 33 protsenti, siis venekeelsetest vastajatest vaid 17 protsenti.

Joonis 30. Valmisolek omapoolseks rahaliseks annetuseks Eesti riigikaitseks; 2015-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

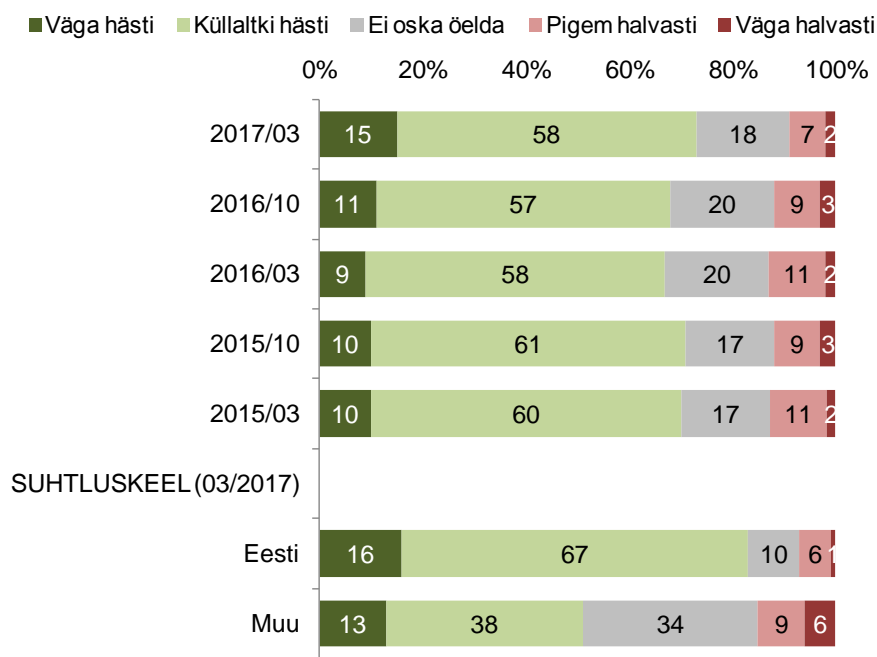
Keskmisest veidi kõrgem on valmisolek annetamiseks kõige suurema sissetulekuga vastajate seas. Neist, kelle keskmise sissetulek ühe pere liikme kohta kuus ületab 650 eurot, oleks valmis riigikaitset omalt poolt rahaliselt toetama 35 protsenti. Kõige väiksem (23%) on valmisolek riigikaitse toetuseks annetada 301-400 eurose sissetulekuga vastajate seas – see on sissetulekuvahemik, kuhu kuulub suurem osa pensionäridest.

5.5 Hinnang riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel

Positiivseid hinnanguid riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal andnud ligikaudu 70 protsenti küsitletutest. Juba 2014. aasta kevadel andis sellele positiivse hinnangu 73% ning seekord on selliste vastajate osakaal tõusnud taas 72 protsendini ([Joonis 31](#)). Vahepealsete aastate veidi väiksem positiivsete hinnangute osakaal võis olla tingitud valitsuse üldisest madalast usaldusväärsest.

Nagu paljude riigikaitsele või riigi institutsioonidele antud hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes venekeelsete vastajatega: riigikaitse arendamist peab heaks või väga heaks 83% eestlastest ja 51% venekeelsetest vastajatest. Viimaste hulgas on väga palju „ei oska öelda“ vastanuid (34%).

Joonis 31. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel; 2015-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Kriitilisemaid hinnanguid Eesti riigikaitsele annavad need, kelle arvates Eesti julgeoleku alane olukord lähiaastatel halveneb, kes on vastu Eesti NATO liikmeks olekule ning kes ei kiida heaks NATO vägede kohaloleku suurenemist Eestis.

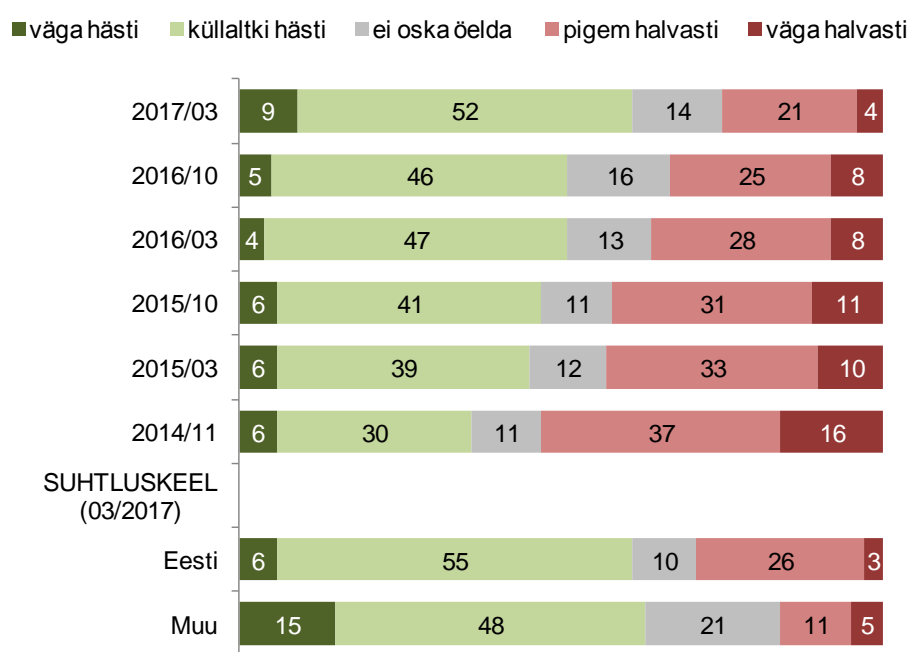
5.6 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

Seoses kaitsepolitsei ametniku Eston Kohveri röövimisega Vene eriteenistuse poolt Eesti-Vene piiril, tõusis 2014. aastal avalikkuse huvisfääri küsimus, kui hästi on valvatud Eesti-Vene ajutine kontrolljoon.

Kui 2014 sügisel, kohe pärast intsidenti piiril, olid negatiivsed hinnangud selles küsimuses selgelt ülekaalus, siis juba 2016 kevadeks olid **positiivsed hinnangud jõudnud taas selgelt ülekaalu** (Joonis 32). Ometi ei ole hinnangud Eesti riigipiiri kaitstusele veel nii positiivsed kui riigi tegevusele riigikaitse arendamisel. Riigipiiri kaitstusele annab positiivse hinnangu 61 protsenti ja negatiivse hinnangu neljandik küsitletutest.

Eestlastelt pälvib riigipiiri kaitse rohkem kriitikat kui venekeelsetelt vastajatelt. Kui eestlastest hindab piiri kaitstust negatiivselt 29 protsenti, siis venekeelsetest vaid 16 protsenti.

Joonis 32. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele; 2014-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

6 Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamise ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitsevæele üleminekut, kuidas suhtutakse riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse ning mida peetakse Kaitseleidu peamisteks ülesanneteks.

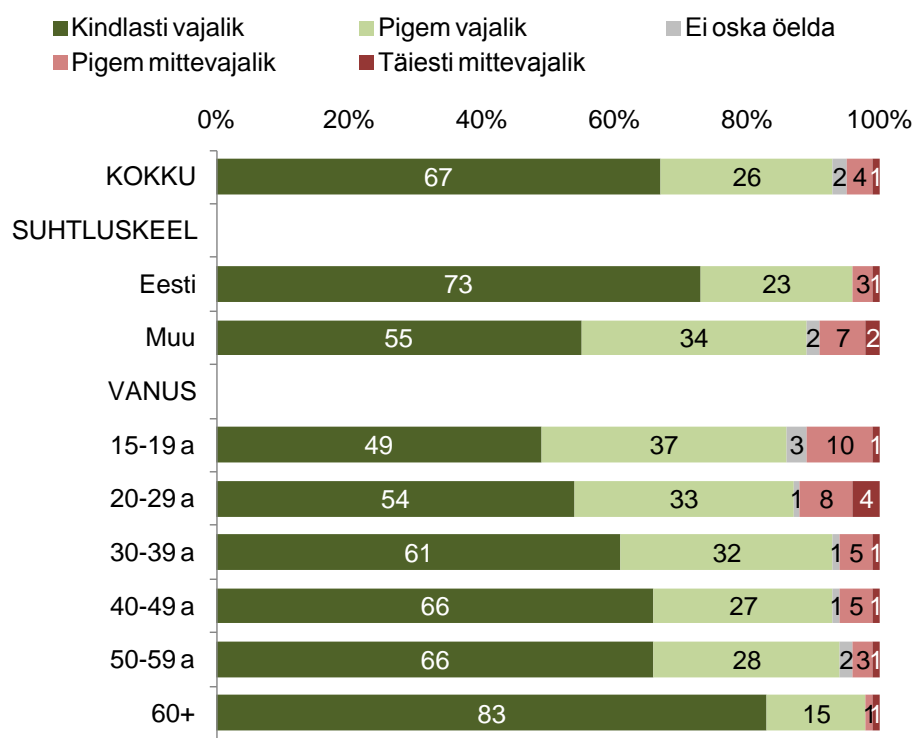
6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on läbi kõikide uuringuperioodi vältel läbi viidud küsitluste väga kõrge: ka **märtsis 2017 peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 93% kõigist küsitletutest**. Vaid 5% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks. Eestikeelsetest vastajatest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 73%, venekeelsetest vastajatest 55% (Joonis 33).

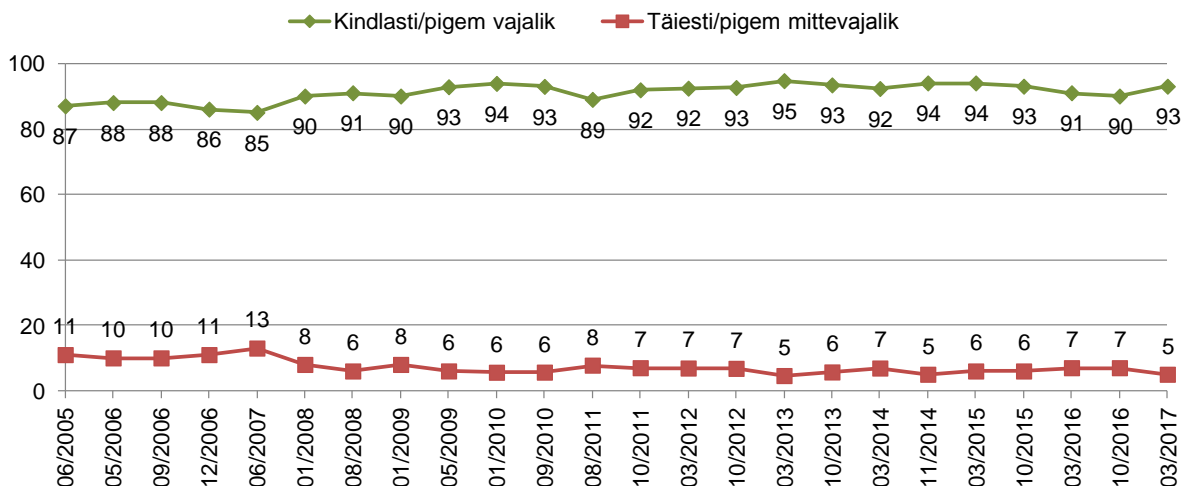
Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 60 aastased inimesed, kellest 83% peab seda kindlasti vajalikuks. 30-59 aastaste seas on ajateenistuse vajalikkuses kindlalt veendunud üle 60 protsendi ning alla 30-aastaste seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, peavad seda kindlasti vajalikuks enam kui pooled ning mittevajalikuks umbes kümnendik.

Joonis 33. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel - alates 2008. aastast on see olnud stabiilselt 90 protsenti ja rohkem (Joonis 34).

Joonis 34. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

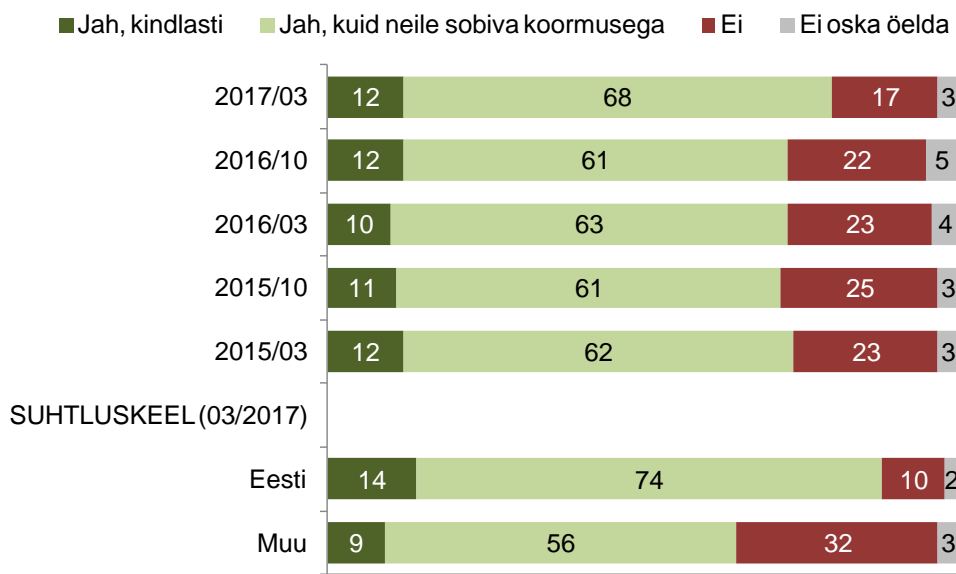

6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Alates 2012. aastast on vastajatelt täiendavalt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kellel on väiksemaid tervisehäireid. 12 protsenti vastajaist leiab, et ka väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, **68 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega** (Joonis 35). Ka selles küsimuses on inimeste arvamusel viimase paari aasta jooksul olnud väga stabiilsed, viimases küsitluses on veelgi kasvanud nende osakaal, kelle arvates tervisehäiretega noormehed võiksid ajateenistuse läbida enda jaoks sobiva koormusega.

Selles küsimuses ilmnevad siiski teatud erinevused vastaja suhtluskeele lõikes. Venekeelsetest vastajatest on 32% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust üldse läbima, samas kui eestikeelsetest jagab seda seisukohta vaid 10%. 74 protsenti eestlastest leiab, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid ajateenistuse läbida endale sobiva koormusega, venekeelsetes arvab nii 56 protsenti.

Joonis 35. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid; 2015-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

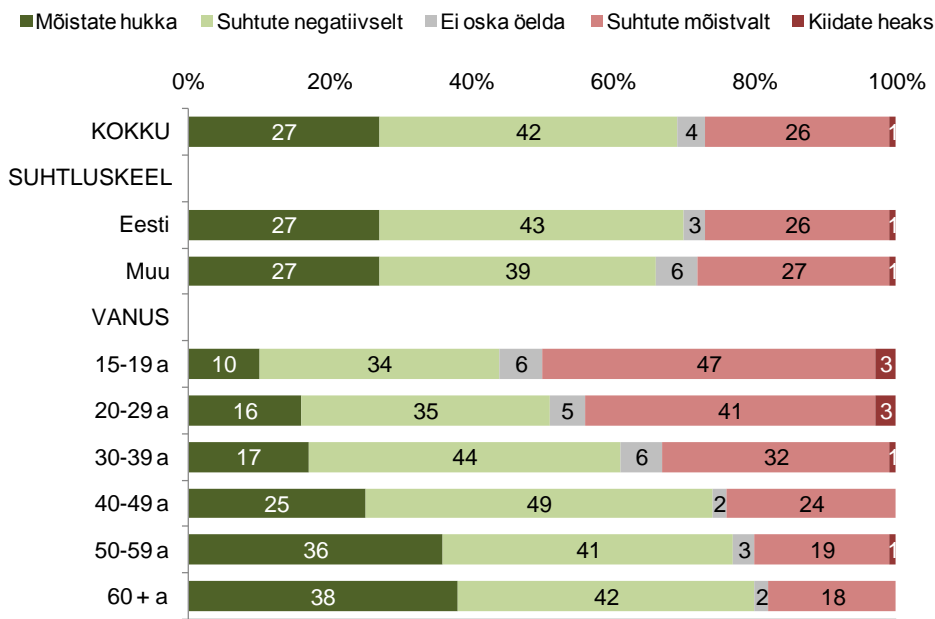

6.1.2. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale** – 27% mõistab taolise käitumise hukka ja 42% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 36). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisest 26%, heaks kiidab selle vaid 1% vastu.

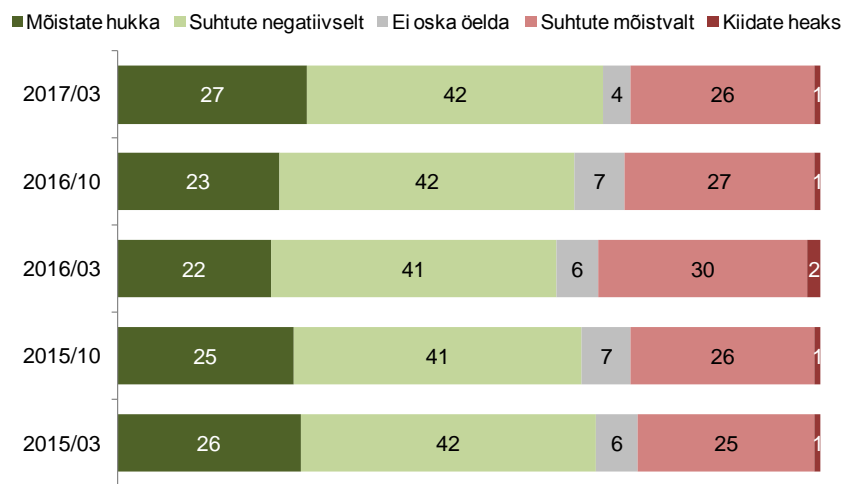
Eesti- ja venekeelsete vastajate vahel selles küsimuses suuri erinevusi ei esine. Küll aga suhtub ajateenistusest kõrvale hoidmisest negatiivsemalt just vanemad inimesed. 20-29 aastastest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist 44 protsenti ja veelgi noorematest koguni pooled. Küllap mõjutab seda ajaolu, et paljudel võib olla isiklikke tuttavaid ja sõpru, kes ajateenistusest mingil põhjusel kõrvale jäänud ning see suurendab ka tolerantsi.

Joonis 36. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest (%) ; N = kõik vastajad

Nii nagu ajateenistuse vajalikkuse tunnustamise osas, et ole ka inimeste suhtumises ajateenistusest kõrvalehoidmisest aastate jooksul suuri muutusi toimunud (Joonis 37).

Joonis 37. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisest; 2014-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

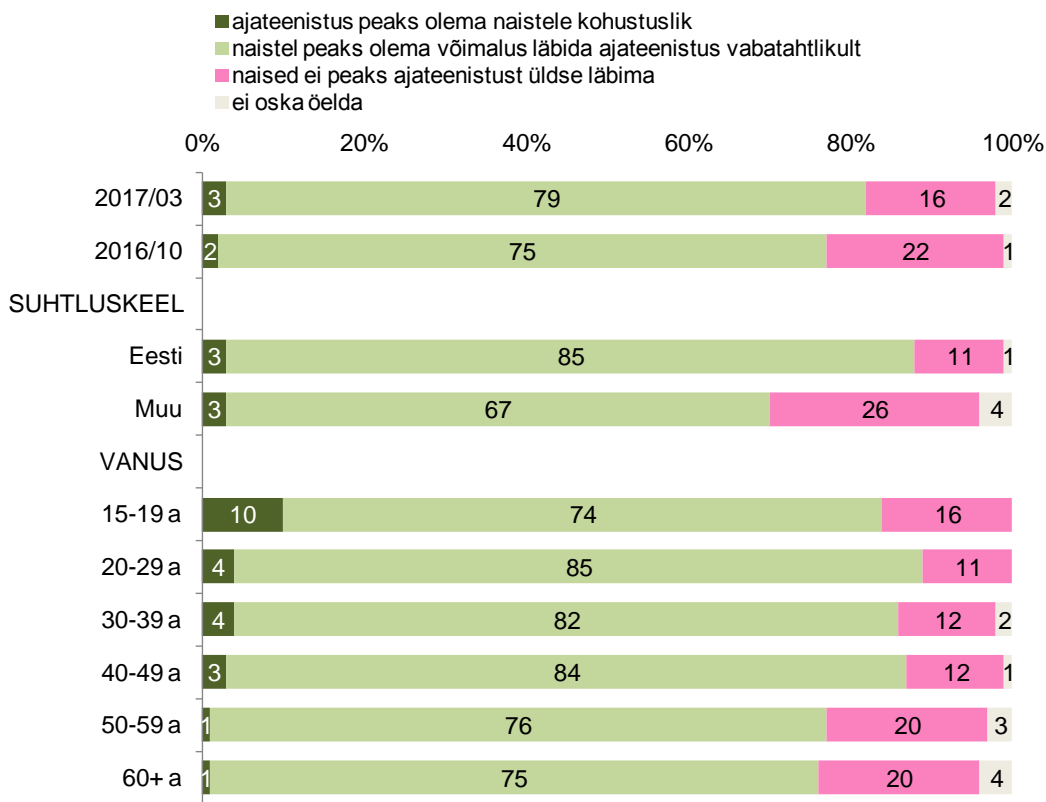
6.1.3. Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist **on seda pidanud kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.**

Viimases kahes küsitluses on esitatud küsimus naiste ajateenistuse kohta järgmises formuleeringus: **Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?**

Võimalikke vastusevariante on välja pakutud kolm: kas ajateenistus peaks olema ka naistele kohustuslik, naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust vabatahtlikult või ei peaks naised ka vabatahtlikult ajateenistuses osalema (vt. [Joonis 38](#)).

Joonis 38. Suhtumine naiste ajateenistusse, 2016-2017 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

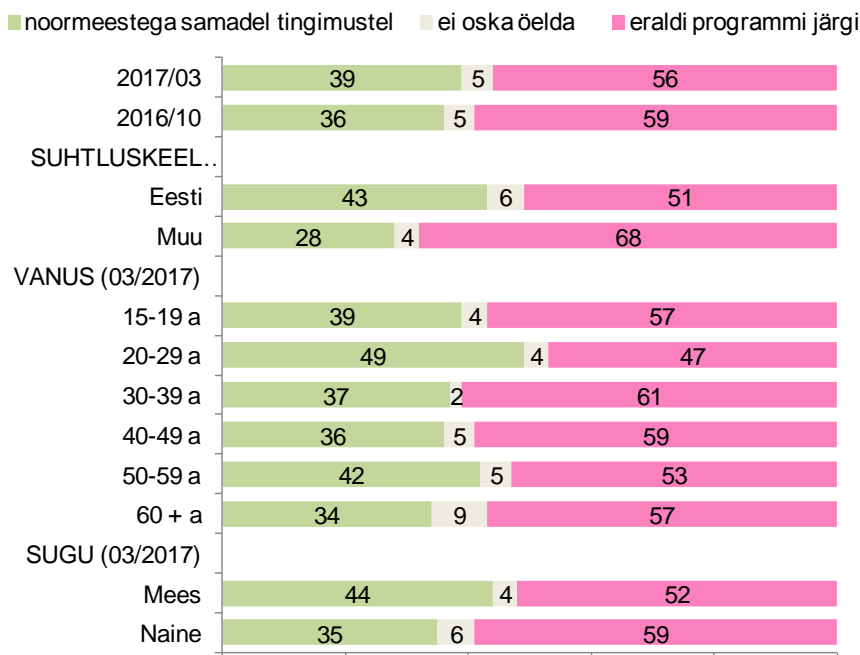

Nagu näha jooniselt, on **toetus naiste vabatahtlikule ajateenistusele** muutnud valdavaks – seda toetab **79 protsenti** küsitletutest.

Eestlastest pooldab naiste vabatahtlikku ajateenistust koguni 85 protsenti, venekeelsetest vastajatest 67%. Viimastest on 26% seisukohal, et naised ei peaks ajateenistusse ei kohustuslikus ega ka vabatahtlikus korras üldse tulema. Kuid ka venekeelse elanikkonna seas on toetus naiste vabatahtlikule ajateenistusele kiiresti kasvamas.

Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, **mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi?** Veel aasta tagasi oli enam-vähem võrdselt toetajaid mõlemal võimalusel (48% arvas, et ajateenistus peaks toimuma samadel tingimustel noormeestega ja 46%, et seda tuleks läbi viia eraldi programmi alusel). Koos toetuse tõusuga naiste vabatahtlikule ajateenistusele on suurenenud nende vastajate osakaal, kes peavad õigeks naiste ajateenistuse korraldamist eraldi programmi järgi ([Joonis 39](#)). Eriti tugev on selline arusaam venekeelsete vastajate seas.

Joonis 39. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus? 2016-2017 võrdlus (%) ; N = need vastajad, kes pidasid naiste vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

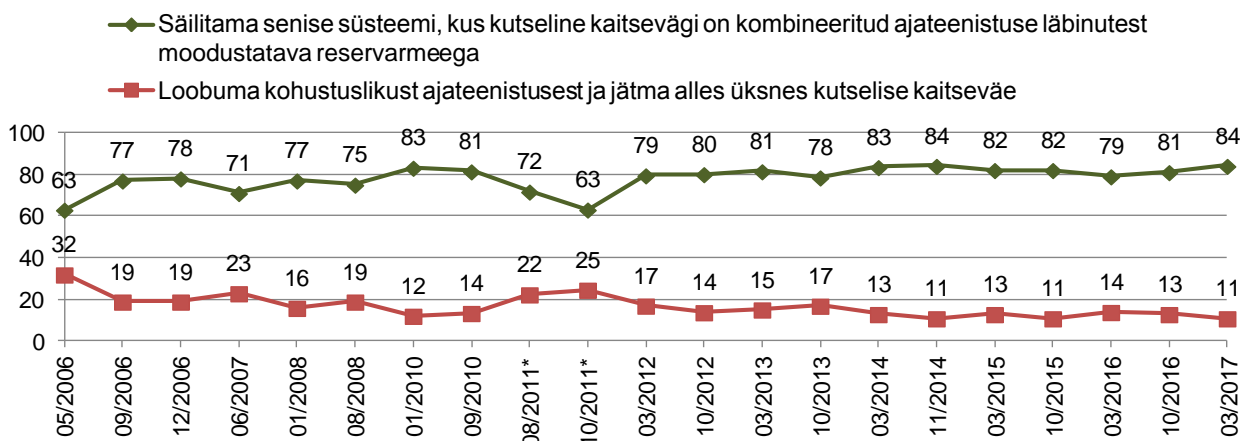
6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväge

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, on poliitilises debatis aeg ajalt üles kerkinud ka kutselisele kaitseväge ülemineku teema.

Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga.

Küsitlustulemused näitavad, et **84% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmee tugineva süsteemi säilitamist** (Joonis 40). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväge üleminekut pooldab 11% Eesti elanikkonnast.

Joonis 40. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)

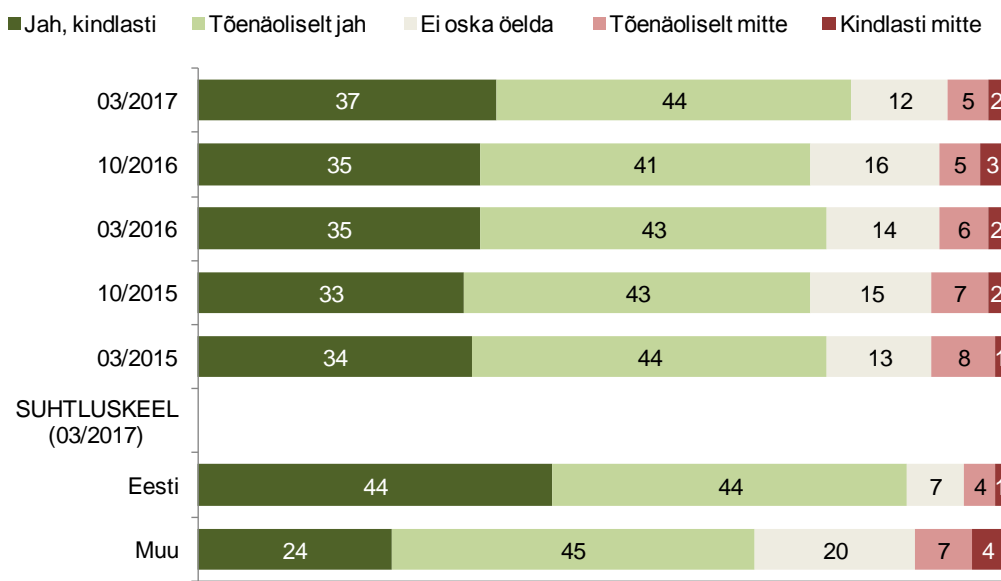

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde” ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele”.

6.3 Suhtumine riigikaitse laiapõhjalisse käsitusse

Alates 2014 kevadest on uuringusse lülitatud küsimus Eesti riigikaitse strateegias sõnastatud põhimõtete kohta, mille kohaselt ei ole riigikaitse mitte ainult kaitseväge ja Kaitseliidu, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. Kohe algusest peale pälvis selline lähenemine suurema osa küsitletute toetuse. Ka nüüd, märtsis 2017, pidas sellist lähenemist õigeks **81 protsenti küsitletutest** (eestlastest 88 protsenti) (Joonis 41). Vastupidisel arvamusel on vaid seitse protsenti küsitletuist ja 12 protsenti ei oska selle kohta oma arvamust avaldada.

Joonis 41. Riigikaitse ei ole mitte ainult kaitseväge, vaid enamiku riigiasutuste ja terve ühiskonna ühine ülesanne. Kas selline laiapõhjaline lähenemine on Eesti jaoks sobiv? 2015-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Paraku puudub vaatamata ühiskonna suurele toetusele laiapindse riigikaitse kohta avalikkuse jaoks mõistetav käsitus. Nagu eelnevast (ptk 4.4) selgus, on väga vähestel inimestel olemas ettekujutus, kuidas nad peaksid võimaliku kriisi korral käituma ning kuidas nad saaksid oma oskuste ja võimetega riigikaitsele kaasa aidata.

20 protsenti „ei oska öelda“ vastuseid venekeelsete vastajate seas osutab, et laiapindse riigikaitse kontseptsiooni ei ole veel jõutud piisavalt tutvustada venekeelses inforuumis.

6.4 Kaitseleidi ülesanded

Riigikaitstes kuulub väga oluline roll Kaitseleidule. Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseleidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestusena: milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

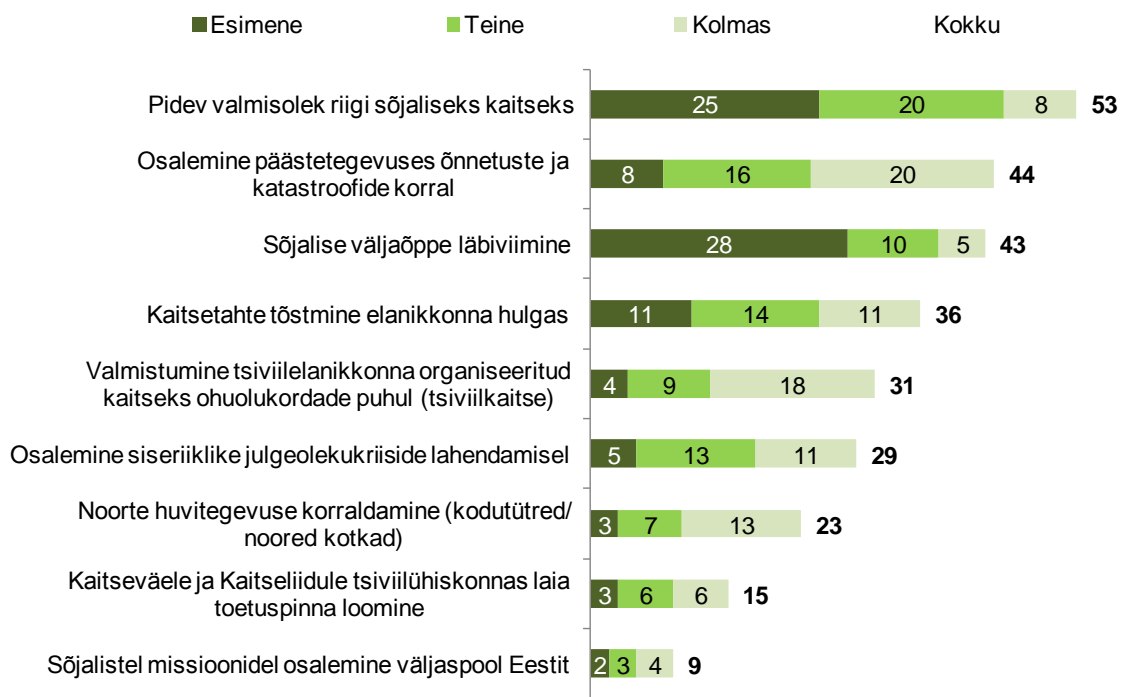
Kaitseleidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse **sõjalise õppe läbiviimist ja pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks – need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 28% ja 25 protsenti küsitletutest**.

Kolme valiku kokkuvõttes a asub esikohal **pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (53%)**, kuid teisele kohale tõuseb **päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral (44%)** millega kolme valiku kogusummas on võrdselt oluline ka **sõjalise õppe läbiviimine (43%)**.

Neljandale kohale kolme valiku kogusummas platseerub **kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (36%)** ning viiendaks **valmistumine tsiviilkaitseks ohuolukordades (31%)**.

Kõige vähem tuuakse Kaitseleidu ülesannete seas esile osalemist sõjalistel missioonidel väljaspool Eestit (vt. [Joonis 42](#)).

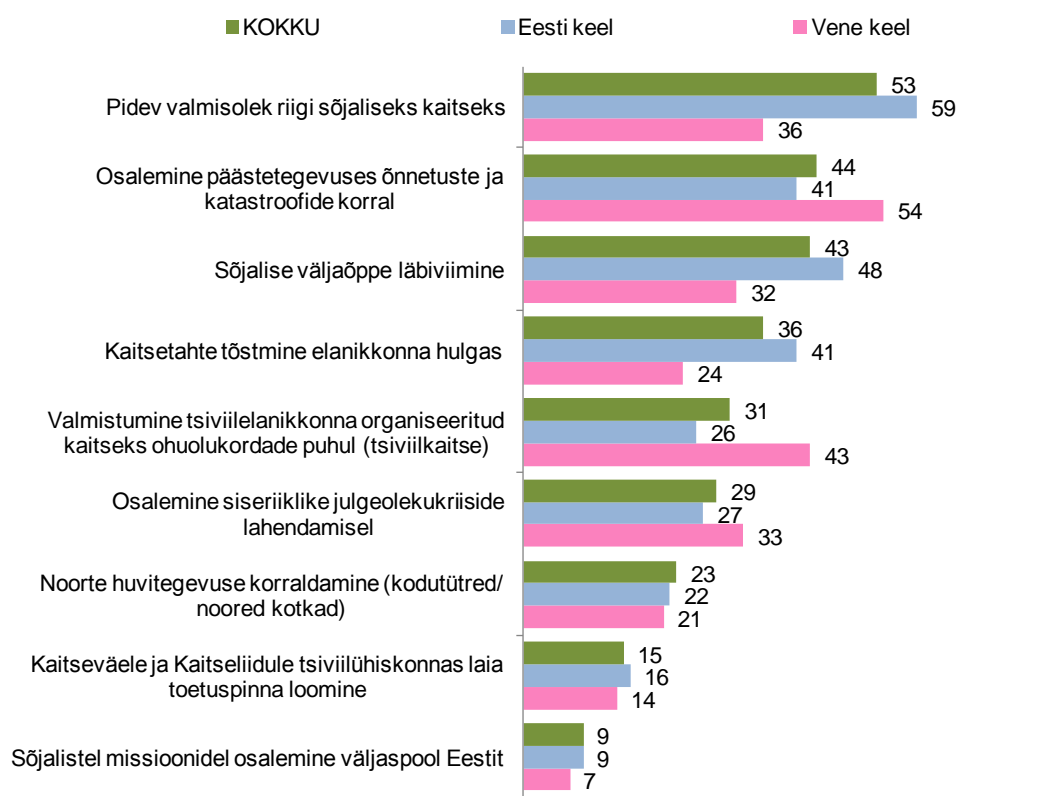
Joonis 42. Kaitseleidu peamised ülesanded (%) (N = kõik vastajad)

Eesti- ja venekeelsete elanike arvamustes on Kaitseleidu ees seisvate ülesannete mõistmises mõningaid erinevusi. Kui eestlaste jaoks on Kaitseleit eelkõige riigikaitseline organisatsioon, mille olulisimaks ülesandeks on pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (59 protsenti paigutab selle kolme olulisema ülesande hulka) ning sõjalise õppe läbiviimine (48%), siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseleitu eelkõige tsiviilkaitseline organisatsioonina. Nende jaoks on esikohtadel Kaitseleidu roll õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemisel (kolme olulisema seas 54% venekeelsete vastajate arvates) ja tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsemine ohuolukordades (43%) ([joonis 43](#)).

Joonis 43. Kaitseliidu kolm peamist ülesannet vastaja suhtluskeeles
(%; N = kõik vastajad)

6.5 Teadlikkus Naiskodukaitsest ja selle ülesannetest

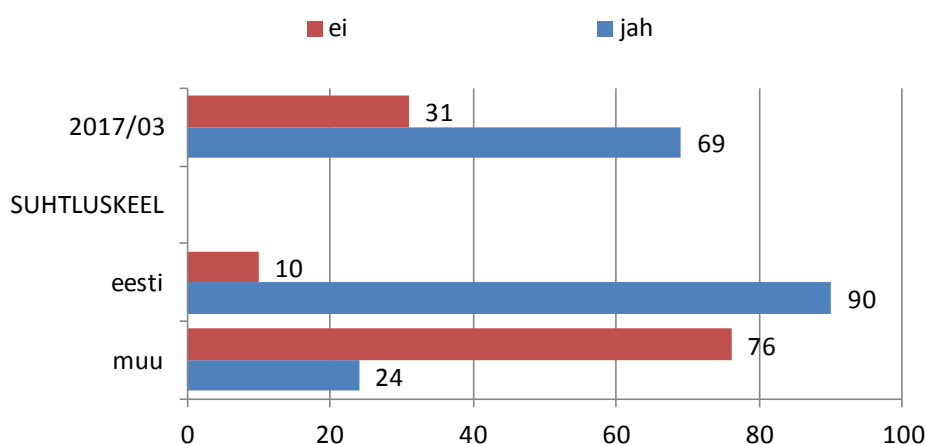
Seekordses küsitluses sisaldasid küsimused ka Naiskodukaitse kohta. Esmalt küsiti **kas Te olete kuulnud Naiskodukaitse olemasolust?** Jaatava vastuse korral esitati järgmine küsimus: **Kuivõrd vajalikuks peate Te Naiskodukaitse tegevust riigikaitstes?**

Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust on väga kõrge eestlaste ning väga madal venekeelsete vastajate seas (vastavalt 90% ja 24%).

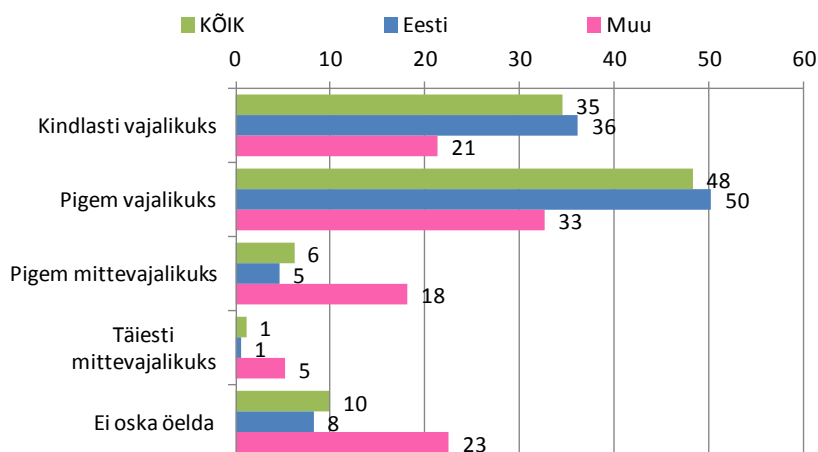
Nende eestlaste seas, kes Naiskodukaitset teavad, valitseb küllalt üksmeelne seisukoht ka selle organisatsiooni vajalikkuses: kindlasti või pigem vajalikuks peab seda 86 protsenti.

Venekeelsetest vastajatest teadsid Naiskodukaitset vähesed ning nende seas, kes seda teadsid, on organisatsiooni vajalikkuses kindlasti või pigem veendunud vaid pooled. Ülejäänud kas ei oska öelda (23%) või peavad nad sellist organisatsiooni mittevajalikuks (23%) (vt. [Joonis 44](#)).

Joonis 44. Teadlikkus Naiskodukaitsest ja hinnang selle vajalikkusele (%; N = kõik vastajad)

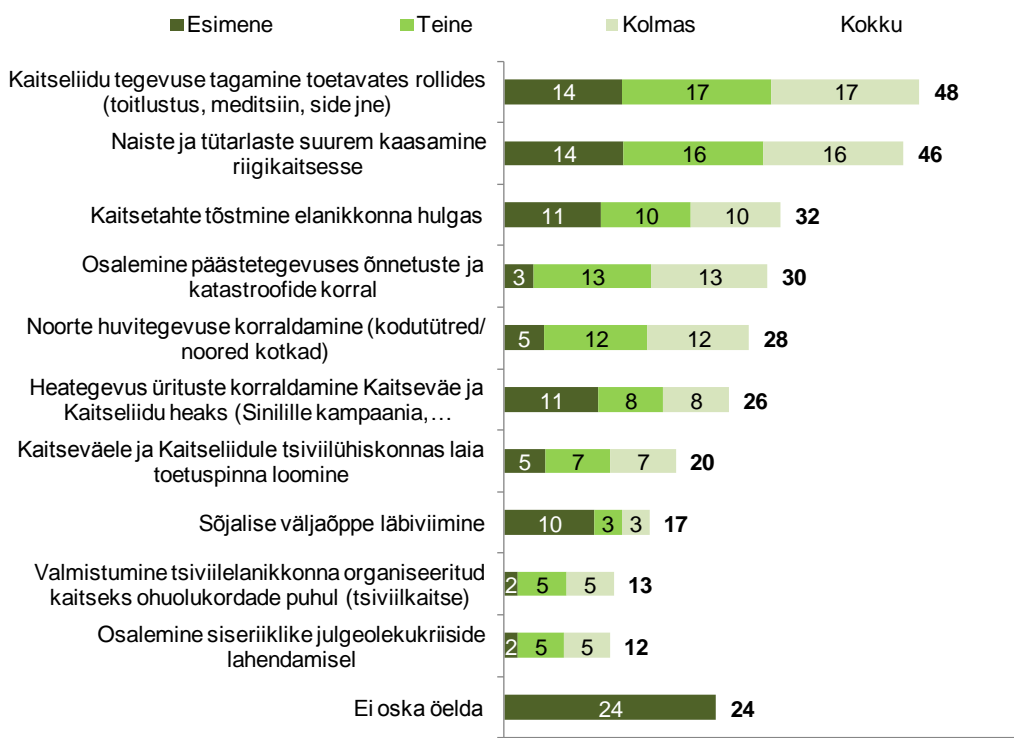

(%; N = need, kes teadsid Naiskodukaitse olemasolust)

Analoogiliselt Kaitsealiiduga palusime vastajatel hinnata ka Naiskodukaitse ülesandeid, valides etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat (vt. [Joonis 45](#)).

Esimese valikuna tuuakse võrdse sagedusega (14%) välja Kaitsealiidu tegevuse toetamist ning naiste ja tütarlaste kaasamist riigikaitseks. Kolmanda-neljandana nimetatakse kaitsetahte tõstmist elanikkonna seas ning heategevusürituse korraldamist kaitseväge ja Kaitsealiidu toetuseks (mõlemal 11%). Sõjalise väljaõppe läbiviimist toob esimesena välja 10 protsenti.

Joonis 45. Naiskodukaitse peamised ülesanded (%) ; N = kõik vastajad

Ka kolme valiku kogusummas jäävad esikohtadele Kaitseliidu tegevuse toetamine (48%) ning naiste ja tütarlaste kaasamine riigikaitse (46%), kolmandale positsioonile kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (32%), kuid neljandaks tõuseb teiste ja kolmandate eelistuste toel osalemine päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral (30%).

Tähtsaks peetakse ka noorte huvihariduse korraldamist (28%) ja heategevusürituste läbiviimist (26%).

6.6 Suhtumine Kaitseliiduga ja Naiskodukaitsega liitumisse

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise viis protsenti küsitletutest (eestlastest 6 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 21 protsendil (eestlastest 29 protsendil).

Venekeelsete vastajate seos Kaitseliiduga on väike – vaid neljal protsendil on keegi sõpradest või pereliikmetest Kaitseliiduga seotud, ise osaleb Kaitseliidu tegevuses vaid üks protsent.

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda.

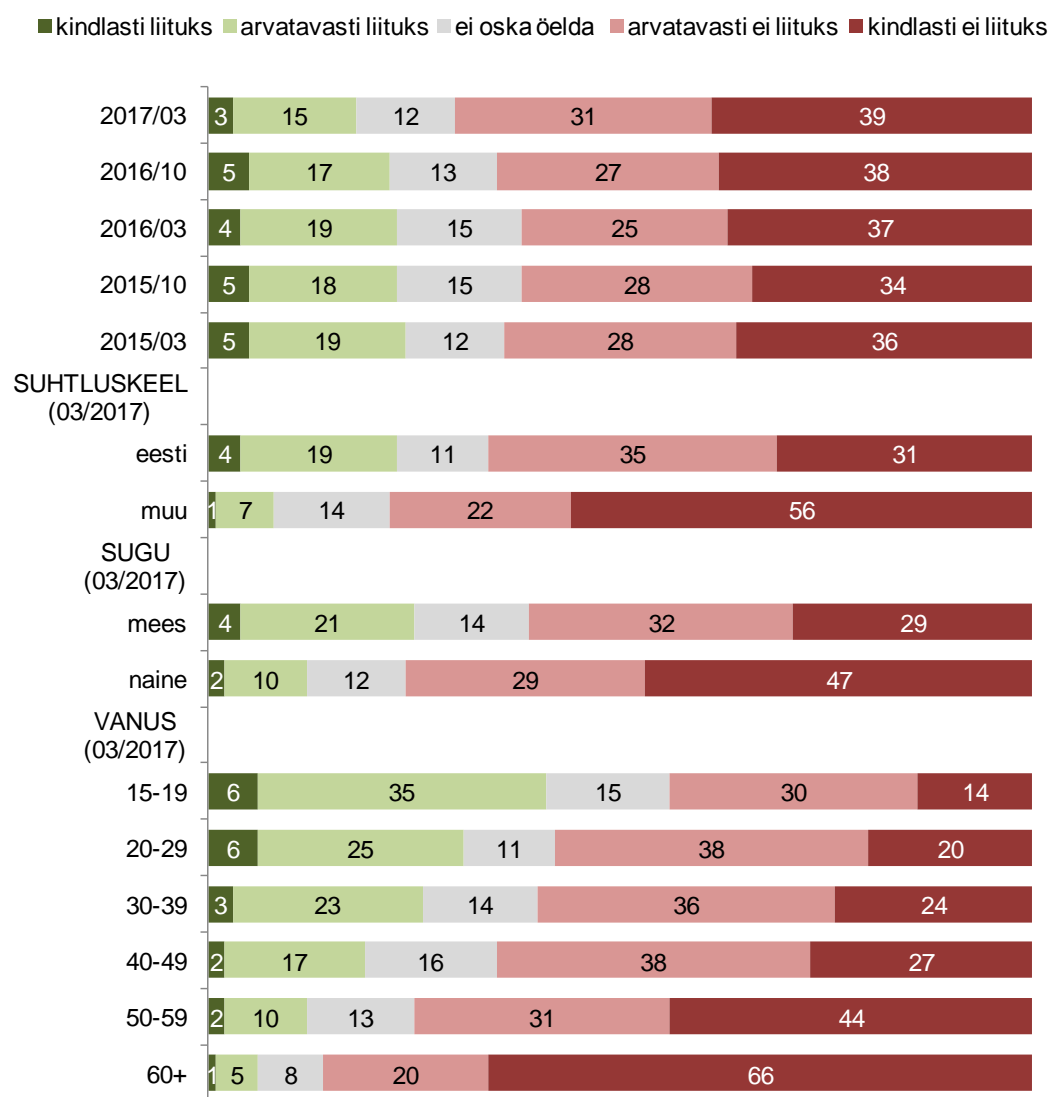
Ettepanekule ühineda Kaitseliiduga, annaks kindlasti positiivse vastuse 3 protsenti ning arvatavasti oleks valmis liituma 15% (Joonis 46).

Venekeelsed vastajad jäävad ka liitumise küsimuses reserveerituks: kindlasti või arvatavasti oleks valmis liituma vaid kaheksa protsenti. Eestlastest oleks kindlasti valmis liituma neli ja arvatavasti 19 protsenti küsitletutest.

Suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad nooremad vastajad.

Joonis 46. Valmisolek liituda Kaitseliiduga; 2015-2017 võrdlus

(%; N = need, kes ei ole veel ise seotud Kaitseliiduga)

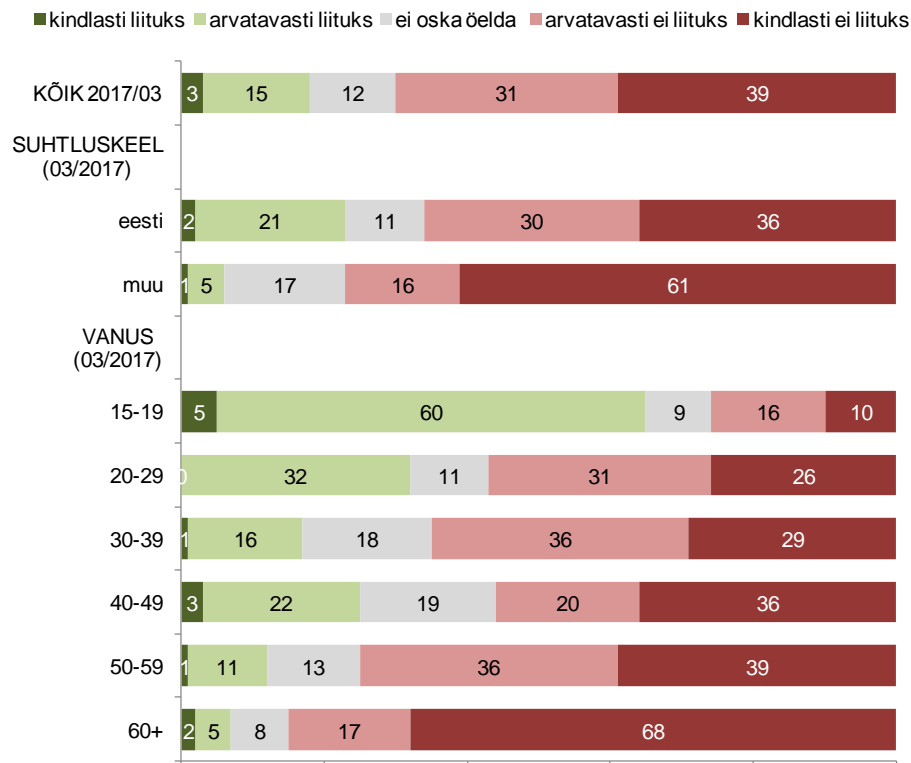

Naiskodukaitse kuulub vaid üks protsent küsitletutest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud seitse protsenti.

Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, oleks kindlasti või arvatavast valmis sellega liituma 18 protsenti (eestlastest 23% ja venekeelsetest 6%) (vt. [Joonis 47](#)).

Väga optimistlikult hindavad oma liitumisvalmidust kõige nooremisse vanusegruppi kuuluvad naised: 5 protsenti kindlasti ja 60 protsenti arvatavasti. 20-29 aastaste seas oleks valmis Naiskodukaitsega liituma 32 protsenti, 40-49 aastaste seas 25 protsenti.

Joonis 47. Valmisolek liituda Naiskodukaitsega (%) ; N = naised, kes ei ole veel seotud)

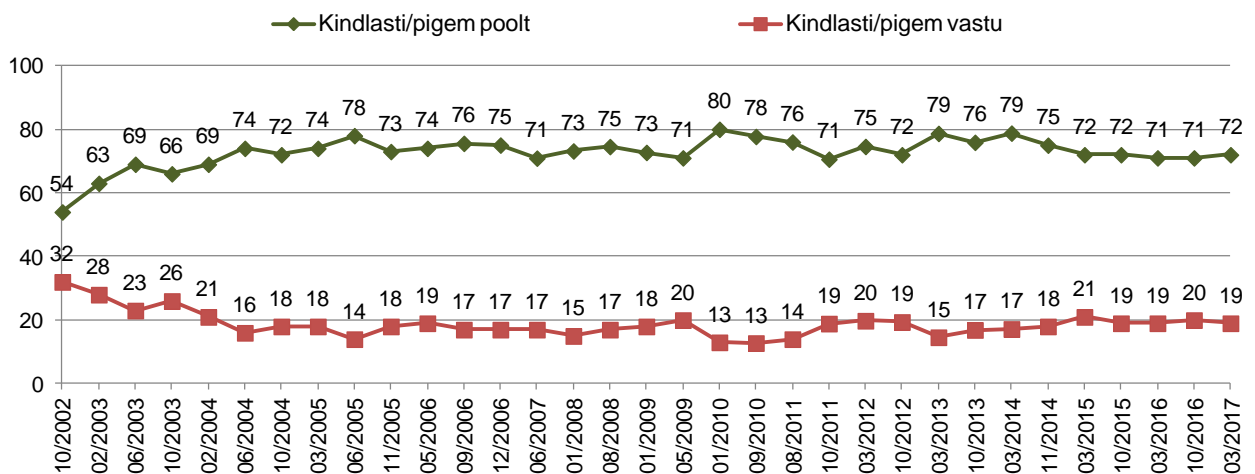
7 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas hinnatakse neid samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

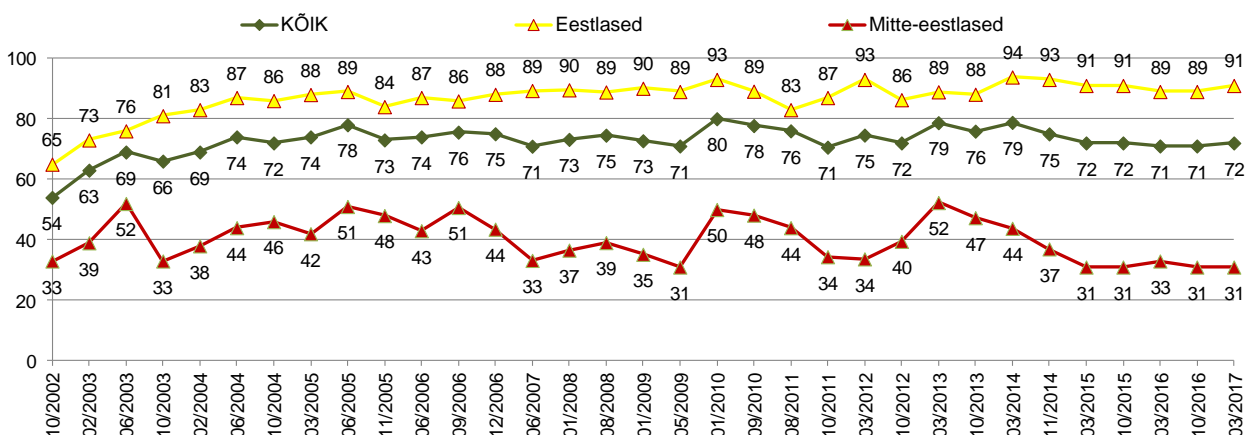
Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2017. aasta märtsis 72% elanikkonnast, sh 39% on kindlasti ja 33% pigem NATO-sse kuulumise poolt. NATO-sse kuulumise vastu on 19% Eesti elanikkonnast; seisukohta ei oska võtta 9 protsenti (Joonis 48).

Joonis 48. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2002-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

Kui eestlastest toetab Eesti kuulumist NATOsse 91 protsenti, siis venekeelsete vastajate toetus NATO-le on oluliselt madalam, vaid 31 protsenti. Venekeelsetest vastajatest on Eesti NATO-sse kuulumise vastu 48% ja viiendik ei oma antud küsimuses kindlat seisukohta (Joonis 49). Venekeelsete vastajate seas on toetus NATO liikmeks olekule jätkuvalt liitumisjärgse perioodi madalaimas punktis, nagu see oli ka 2009 aasta mais ning 2015. ja 2016 aastal.

Joonis 49. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2002-2017 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

NATOt peetakse elanikkonna enamuse poolt Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks (vt. peatükk 3.5). Ometi on aastate jooksul avalikkuses korduvalt esitatud küsimust, kas reaalse sõjaohu korral NATO artikkel 5 ikka käivitub? Aastate jooksul on inimeste veendumus selles, et NATO Eestile ähvardava sõjalise ohu korral realselt sõjalist abi osutab, järjest kasvanud. Kahtlemata on kindlustunde kasvule kaasa aidanud NATO liitlaste reaalse kohaloleku suurenemine Eestis.

Kui varasemates küsitlustes tuli neljast vastusevariandist välja valida vaid üks, siis seekord andsime võimaluse teha mitu valikut, kuna erinevad vastused ei välistanud üksteist täielikult.

Novembris 2016, kui tuli teha vaid üks valik, olid tulemused järgmised: **44 protsenti küsitletutest leidis, et Eestit ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi**, 21% uskus, et NATO liikmeks olek suudaks sõjalise konflikti ära hoida. Seda, et NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega leidis 14% ja 11% arvates ei oleks Eestil NATO-lt mitte mingit abi loota.

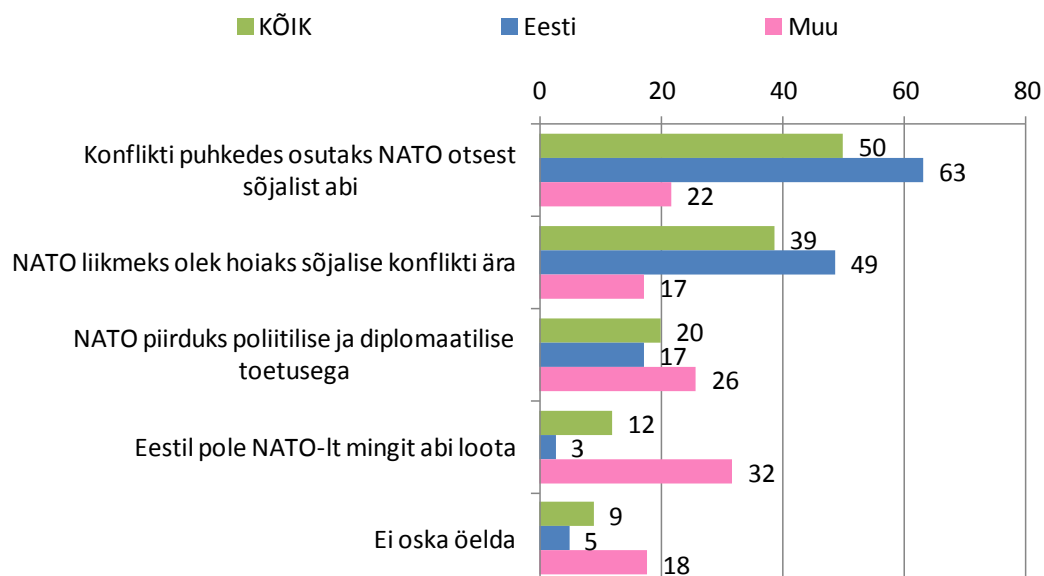
Seekord, kui oli võimalik pakkuda mitut vastust, leidsid pooled vastajaist, et NATO osutaks konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning 39% arvas, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Eestlastest pakkus neid kahte vastusevarianti vastavalt 63% ja 49% (Joonis 50).

Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, leidis viiendik küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota arvas 12 protsenti.

Eestlaste usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui venekeelsetel vastajatel, mis tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Venekeelsetest vastajatest usub NATO sõjalisse abisse vaid 22 protsenti, märksa suurem osa vastajaist leiab, et Eestil pole NATOlt abi loota (32%) või et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (26%).

Eestlastest pelgab seda, et NATO kollektiivkaitse üldse ei toimi, vaid kolm protsenti.

Joonis 50. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%; N = kõik vastajad)

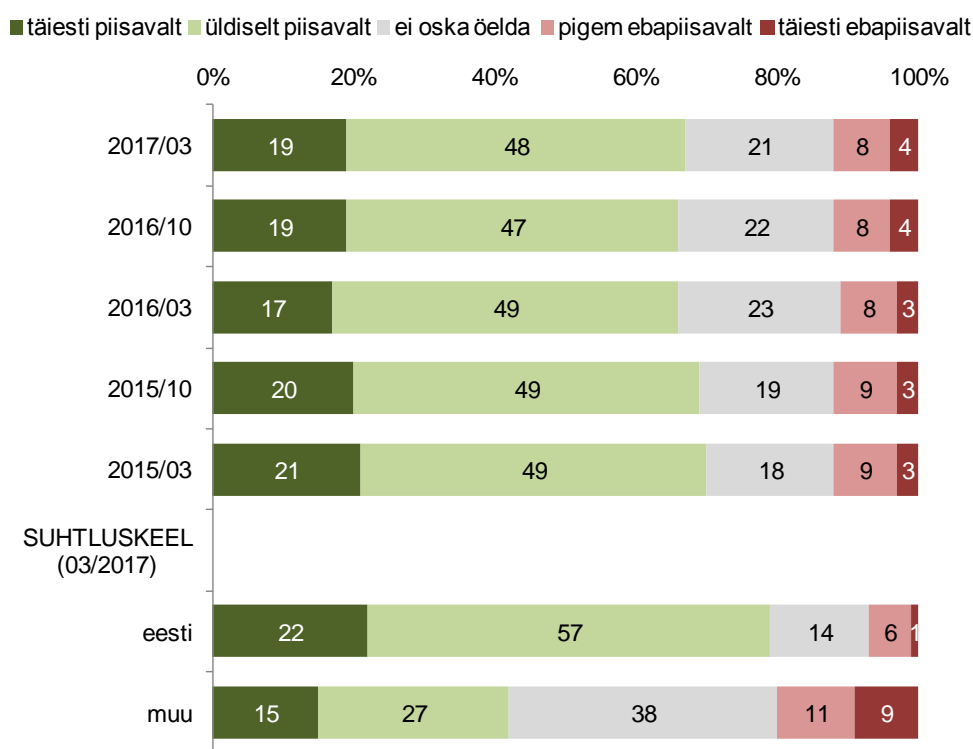

7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme uurinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt juba ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

Küsitati, kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt (Joonis 51) ning kuidas suhtutakse NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis (Joonis 52).

Joonis 51. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? 2015-2017 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

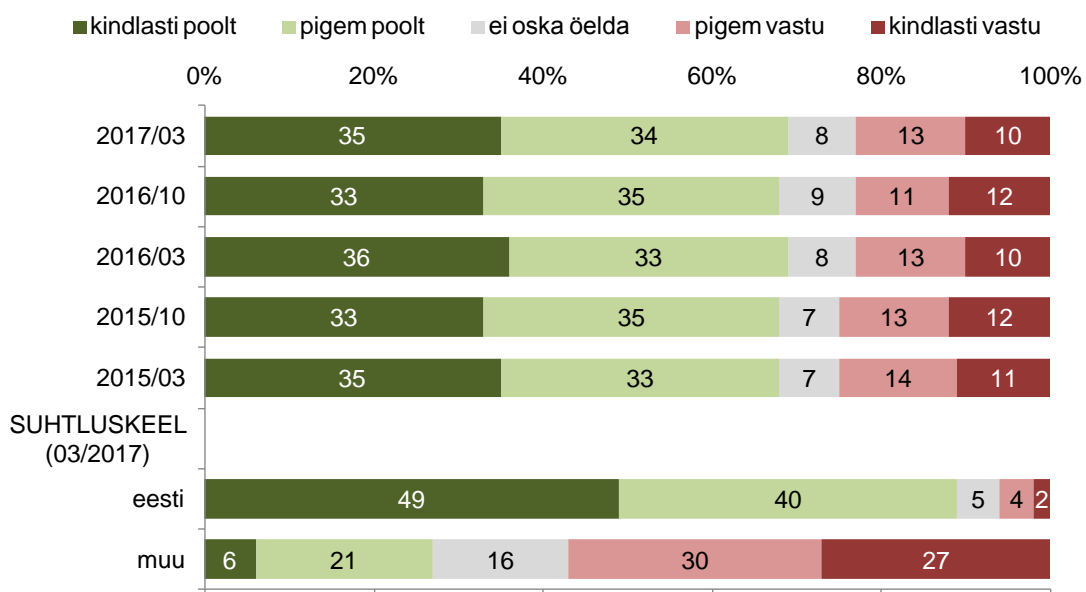
Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on olnud läbi kõikide küsitluste valdavalt positiivne, NATO tegevust peab **täiesti või üldiselt piisavaks 67 protsenti küsitletutest**, sh, 79% eestikeelsetest vastajatest.

Venekeelsetest vastajatest peab NATO tegevust piisavaks 42 protsenti, kuid ligi 40 protsenti ei oska sellele oma hinnangut anda. Iga viienda venekeelse vastaja arvates on NATO teinud ebapiisavalt, eestlastest arvab nii 7 protsenti.

Seevastu **NATO vägede kohalolekusse Eestis suhtuvad venekeelsed vastajad ülekaalukalt eitavalt (57%), samal ajal kui eestlastest pooldavad seda 89 protsenti** (Joonis 52). Taoline suhtumine haakub otseselt hoiakutega NATO liikmesuse kohta tervikuna.

Joonis 52. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? 2015-2017 võrdlus
 (%; N = kõik vastajad)

8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

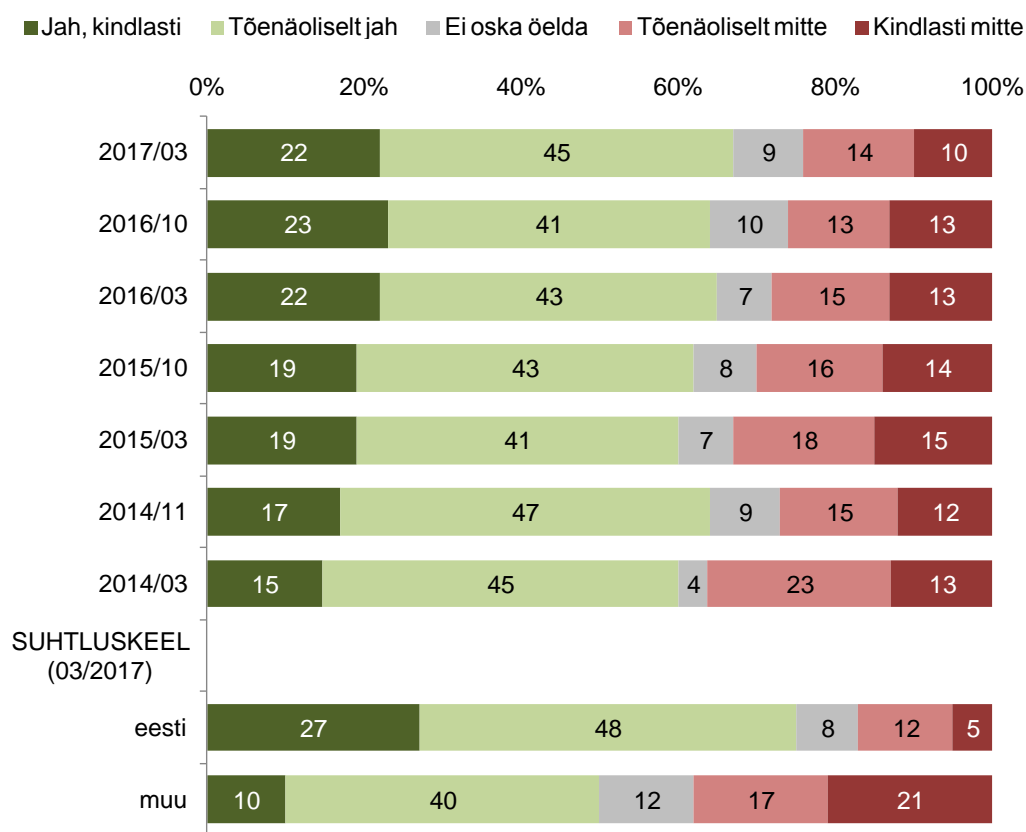
Kaheksandas peatükis kaardistame hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemisse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus.

8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides näitab aeglast, kuid pidevat kasvutrendi. **67% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides**, sealhulgas 22% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 53). Viimase kolme aasta jooksul läbi viidud küsitlustes on see kõrgeim toetustase.

Oluline erinevus missioonidesse suhtumisel on eesti- ja venekeelsete vastajate vahel. Eestlastest toetab missioonidel osalemist 75 protsenti, venekeelsetest vastajatest vaid 50 protsenti. Kuna eestlaste toetusprotsent on sama, mis see oli oktoobris 2016, on toetuse kasv tulnud venekeelsete vastajate arvel: oktoobris 2016 toetas missioonidel osalemist 41% venekeelsetest vastajatest.

Joonis 53. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? 2014-2017 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

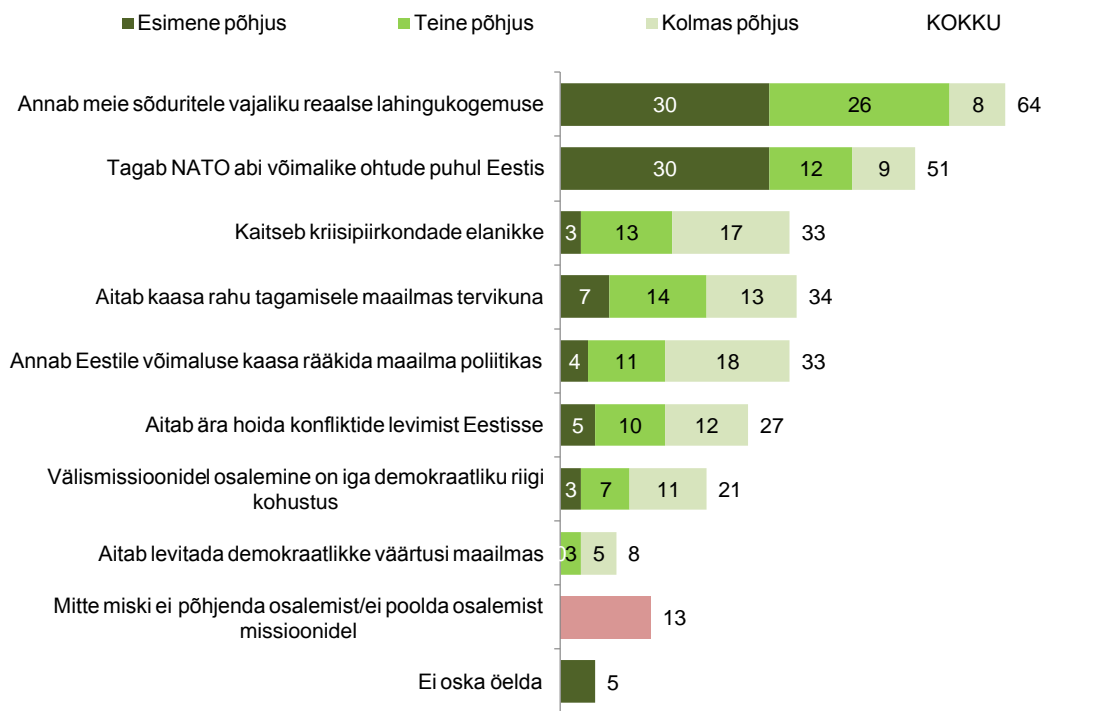
Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st. milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

Kahte olulisemat põhjust valiti esimese valikuna **võrdselt 30 protsendi** küsitletute poolt: **missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse ning see tagab NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis**. Kolme olulisema põhjuse summas tõusis olulisuselt esikohale kaitseväelaste lahingukogemuse saamise argument 64 protsendiga (Joonis 54).

Ülejäänud argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul veel kriisipiirkondade elanike kaitsmist (kolme olulisema põhjuse hulgas 33%), kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas (34%) ja Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida (33%).

Konfliktide Eestisse levimise ennetamist nimetab kolme olulisema põhjuse seas 27%.

Joonis 54. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%) ; N = kõik vastajad

Nii nagu erines oluliselt eesti- ja venekeelsete vastajate suhtumine missioonidel osalemisse, on ka arusaamad missioonidel osalemise põhjustest erinevad.

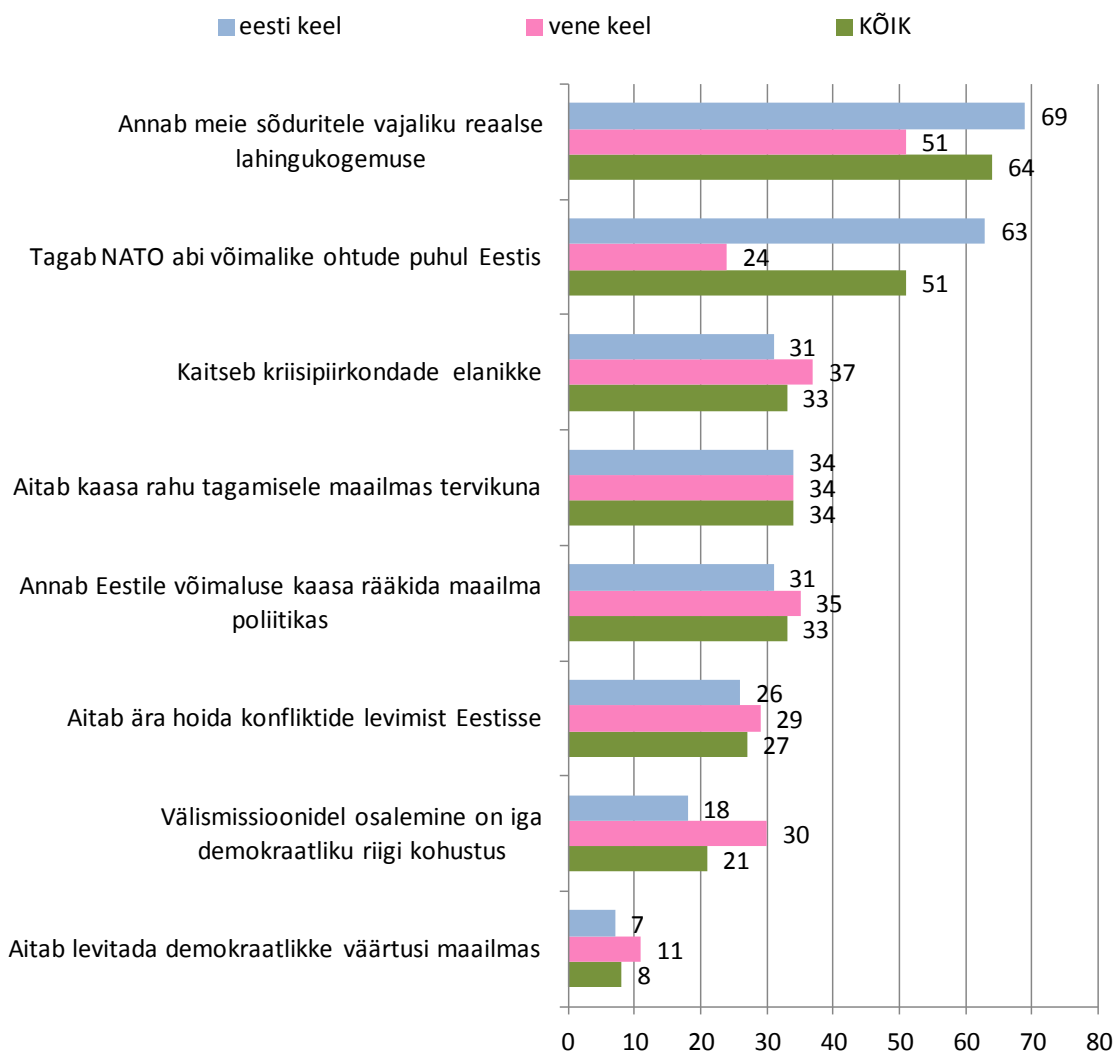
Esimese valikuna on eestlastest vastajate jaoks olulisim NATO abi tagamine Eestile (37%) ning teisel kohal kaitseväelaste lahingukogemuse saamine (31%). Kolme põhjuse summas vahetavad need argumendid omavahel kohad, jäädes ikkagi kaheks selgelt olulisimaks motiiviks.

Venekeelsete vastajate jaoks on aga esimese põhjendusena selgelt esikohal kaitseväelaste lahingukogemuse saamine (27%), kuid NATO poolse toetuse tagamine jääb sellest selgelt tahapoole (ehkki esimese valikuna ikkagi teisele kohale) – 14 protsenti. Kolme põhjuse kogusummas tõuseb selgelt esikohale lahingukogemuse saamine (51%), kuid NATO võimalik abi Eestile langeb motiivide pingereas 24 protsendiga eelviimaseks. Nagu eelnevast nägime, ei usugi küllalt suur osa venekeelseid vastajaid NATO abi saabumisse.

See-eest on venekeelsete vastajate jaoks eestlastest olulisemad nn. humanitaarsed argumendid: kaitsta kriisipiirkondade elanikke (37%), anda Eestile võimalus maailma poliitikas kaas rääkida (35%), aidata kaasa rahu tagamisele maailmas (34%), hoida ära konfliktide levimine Eestisse (29%) (Joonis 55).

Venekeelsetest vastajatest ütleb 26 protsenti, et mitte miski nimetatud argumentidest ei saa põhjendada osalemist välismissioonidel (eestlastest 8 protsenti).

Joonis 55. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (kolm põhjust kokku %; N = kõik vastajad)

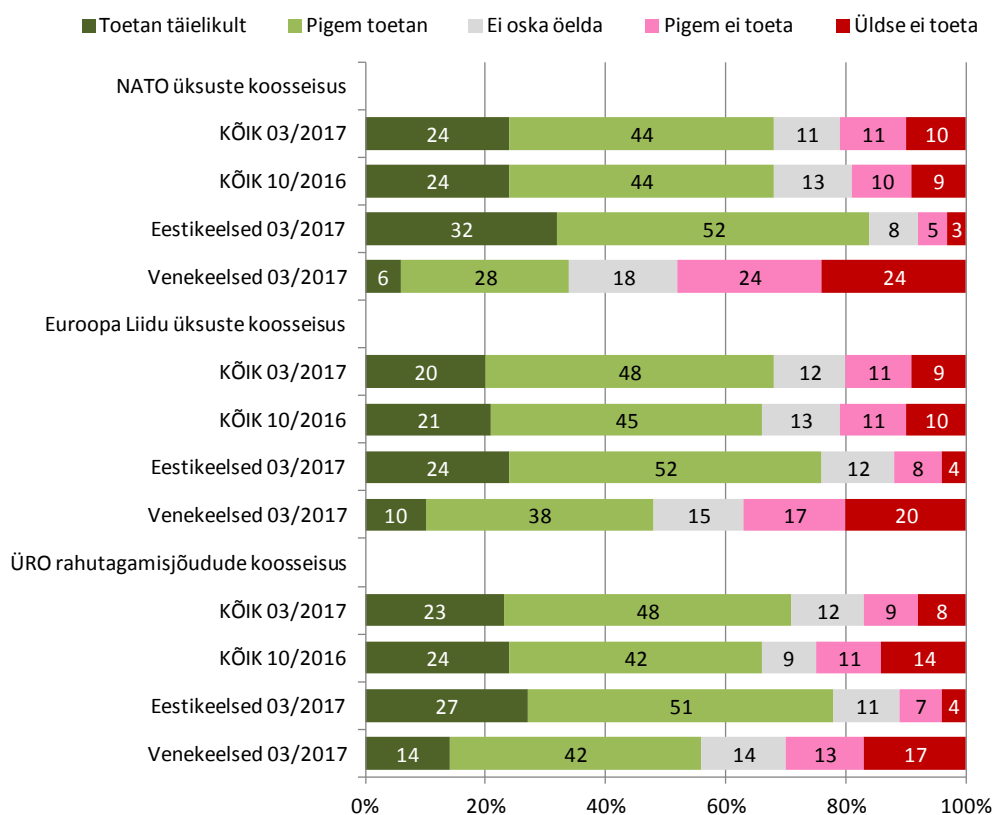
8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel

Kuna Eesti kaitseväelased on osalenud missioonidel nii NATO, Euroopa Liidu kui ka ÜRO üksuste koosseisus, tundsi huvi, kas avalikul arvamusel on erineva egiidi all toimuvatesse operatsioonidesse ka erinev suhtumine.

Alates 2015 oktoobrist, mil seda küsimust hakati esitama, et ole üldistes hinnangutes suuri muutusi toimunud – enam-vähem võrdselt toetatakse kõikidel missioonidel osalemist.

Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone, siis venekeelsete vastajate puhul on sellel, millise organisatsiooni egiidi all missioon toimub, suurem tähtsus. Kõige toetavam on venekeelsete vastajate suhtumine ÜRO missioonidesse (täielikult või pigem toetab 56%). Ka Euroopa Liidu missioone toetavad ligi pooled venekeelsed vastajad (48%), kuid väga madalaks jääb nende toetus NATO missioonidele (toetab 34%, ei toeta 48%) (Joonis 56).

Joonis 56. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides; võrdlus 2016-2017 (%) ; N = kõik vastajad)

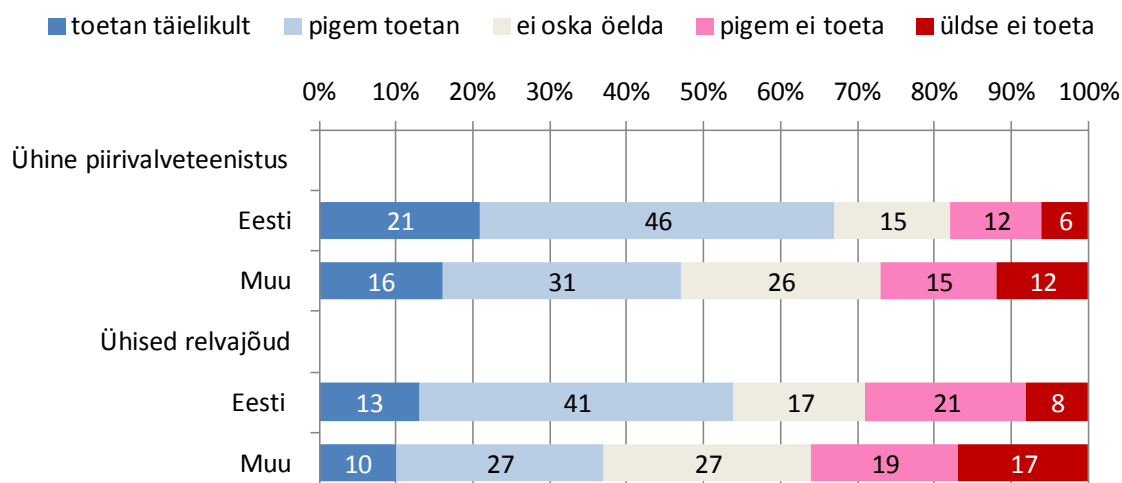
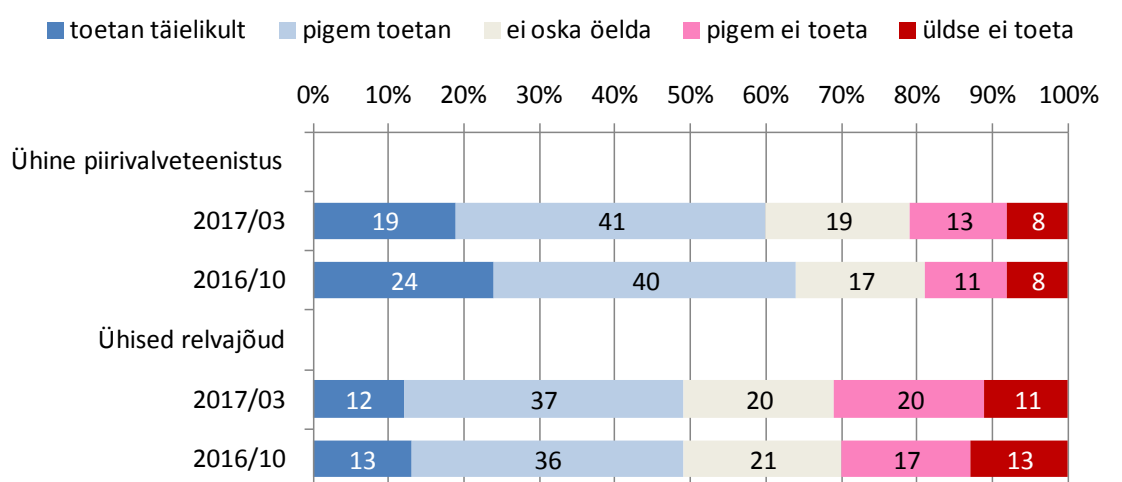

8.4 Arvamus Euroopa Liidu ühisest piirivalveteenistusest ja relvajõududest

Kuna Euroopa rändekriis on pannud liikmesriikide politsei- ja piirivalvejõude tegema senisest tihedamat koostööd, on järjest sagedamini hakatud rääkima ka Euroopa Liidu ühtse piirivalveteenistuse loomise vajadusest. Viimasel aastal on järjest enam teemaks olnud ka Euroopa Liidu ühiste relvajõudude moodustamine.

Avalik arvamus toetab tegelikult mõlemat ettepanekut: ühise piirivalveteenistuse loomist toetab 60 protsenti ja selle vastu on 21 protsenti küsitletutest; ühiste relvajõudude moodustamist toetab 49% ja selle vastu on 31% (Joonis 57).

Joonis 57. Suhtumine ettepanekusse luua Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistus ja ühised relvajõud; võrdlus 2016-2017 (%) ; N = kõik vastajad

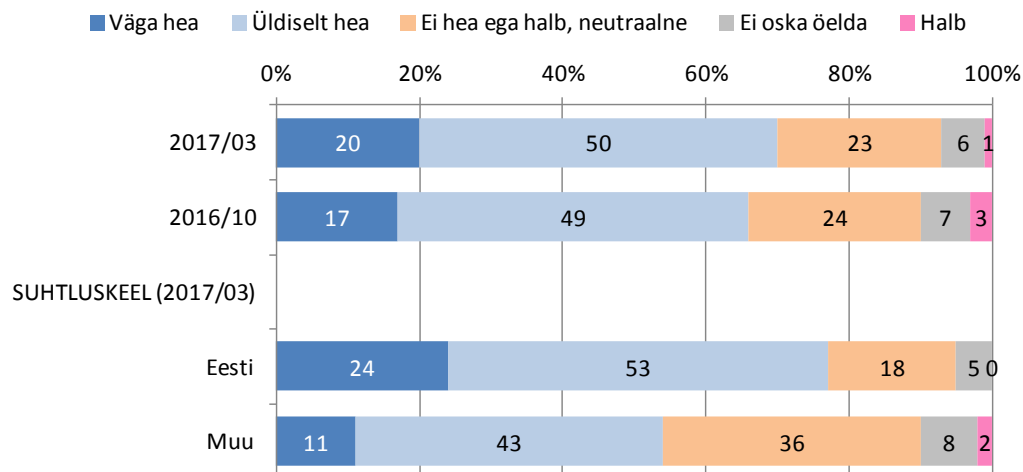

Eestlastest toetab ühise piirivalve loomist 67 protsenti, venekeelsetest vastajatest 47 protsenti; ühiste relvajõudude loomise poolt on 54 protsenti eestlastest ja 37 protsenti venekeelsest vastajatest. Seega ei leia ka Euroopa Liidu ühiste relvajõudude idee venekeelsete vastajate seas oluliselt suuremat toetust kui Eesti kuulumine NATOsse.

9 Suhtumine kutsealasesse kaitseväelasesse

Suhtumist elukutsealasesse kaitseväelasesse peetakse ühiskonnas stabiilselt positiivseks. **Väga heaks või üldiselt heaks peab tegevälasesse suhtumist 70% küsitluteest**, eestikeelsetest vastajatest koguni 77 protsenti ([Joonis 58](#)).

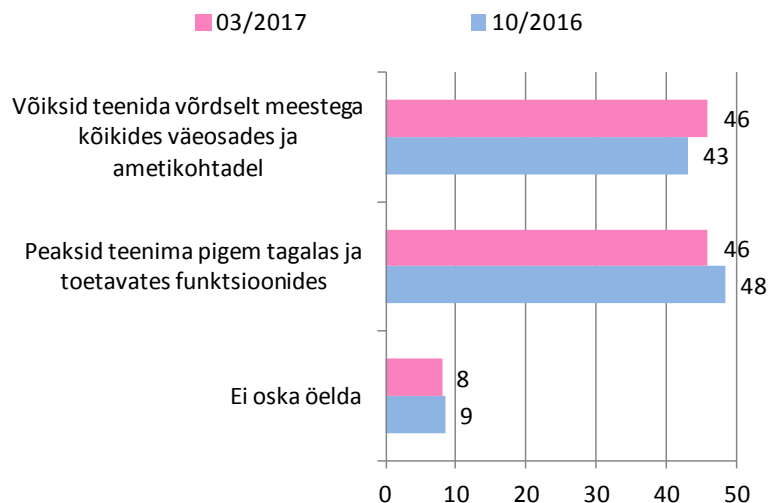
Joonis 58. Suhtumine elukutsealasesse kaitseväelasesse; võrdlus 2016-2017
(%; N = kõik vastajad)

10 Naiste rollist kaitseväes

Kui suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse on ühiskonnas stabiilselt positiivne, siis väga palju eriarvamusi tekitavad tänini arusaamad naiste rollist ja pädevusest kaitseväelasena. (Joonis 59).

Joonis 59. Millistel ametikohtadel ja väeosades võiksid teenida naised kaitseväes? võrdlus 2016-2017 (%; N = kõik vastajad)

Hindamiseks esitatud kahe seisukoha vahel jagunesid arvamused võrdselt pooleks: 46 protsenti küsitletutest leiab, et naised peaksid kaitseväes teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides ning sama suur osa leiab, et naised võiksid teenida meestega võrdselt kõikides väeosades ja ametikohtadel. Võrreldes oktoobris 2016 saadud tulemustega ei saa toimunud muutusi pidada statistiliselt olulisteks.

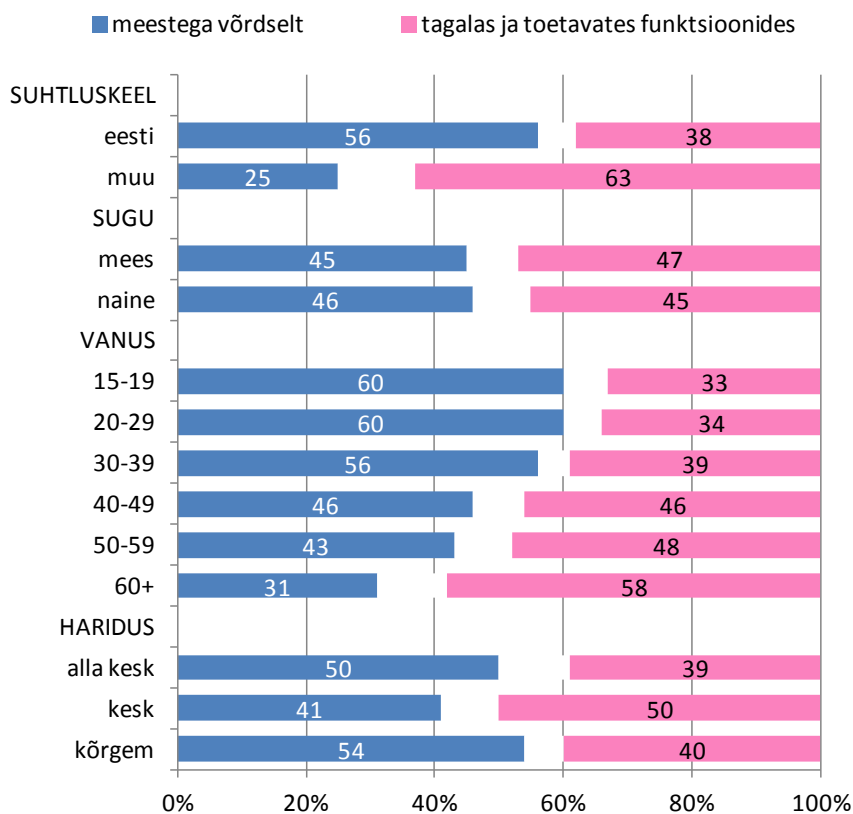
Tegemist on selge lõhega soorollide tänapäevase ja traditsioonilise käsitluse vahel.

Tagalas ja toetavates funktsioonides eelistaks naisi kaitseväes näha rohkem venekeelsed ning keskmisest vanemad ja madalama haridustasemega vastajad: venekeelsetest vastajatest arvab nii 63 protsenti, üle 60 aastastest vastajatest 58 protsenti.

Naiste võrdseid õigusi ja võimalusi ka kaitseväes töötamisel toetavad aga rohkem eestlased (56%) ning vastajad vanusegruppides 15-29 (60%) ja 30-39 (56%); samuti kõrgharidusega vastajad (54%).

Naiste ja meeste endi hoiakutes erinevused puuduvad (Joonis 60).

Joonis 60. Millistel ametikohtadel ja väeosades võiksid teenida naised kaitseväes?

Küsimustikus oli vastajatele veel täiendavalt hindamiseks pakutud kuus väidet naiste rolli kohta kaitseväes, mille kohta sai väljendada oma nõustumist või mittedõustumist (Joonis 61).

Kõige üksmeelsema toetuse sai seisukoht, et kaitseväes teenimine sobib vähestele naistele, kuid soovijatele ei tohiks mingeid piiranguid seada – sellega nõustus täielikult või pigem 83 protsenti küsitletutest.

Valdava toetuse pälvis ka seisukoht, et naised saavad Kaitseväes hakkama kõikide ülesannetega, kui neile on tagatud meestega nii võrdsed võimalused kui ka võrdsed nõudmised – sellega nõustus 61% ning ei nõustunud 28 protsenti küsitletutest.

Ka seisukohaga, et suurem osa naistest ja meestest on võrdselt võimelised osalema riigikaitstes, nõustus 62 protsenti vastajaist (nõus ei olnud 31%).

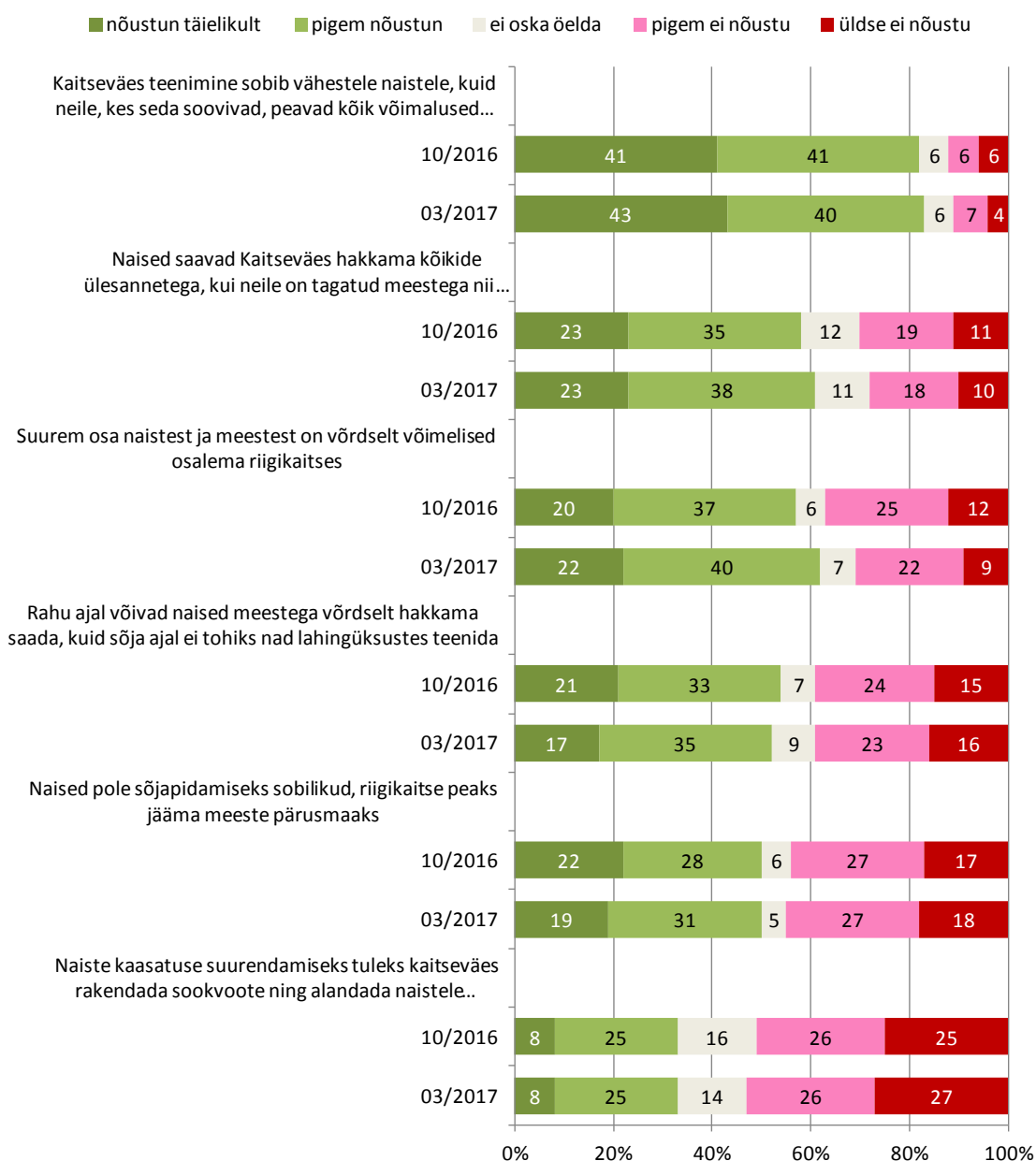
Seisukohaga, et rahu ajal võivad naised küll meestega võrdselt hakkama saada, kuid sõja ajal ei tohiks nad lahingüksustes teenida, nõustus 51% ning ei nõustunud 39%.

Seisukoht, mille kohaselt naised pole sõjapidamiseks sobilikud ning riigikaitse peaks jääma meeste pärusmaaks, kogus ligikaudu võrdselt nii pooldajaid kui ka vastaseid: 50% nõustus selle seisukohaga ja 45% ei olnud sellega nõus.

Väitega, et naiste kaasatuse suurendamiseks tuleks kaitseväes rakendada sookvoote ning alandada naistele esitatavaid nõudmisi, ei olnud aga enamik küsitletuid nõus: selle vastu oli 53% ja poolt 33% vastanutest.

Kui kõrvutada joonisel 58 märtsikuiseid küsitlustulemusi oktoobris 2016 saadutega, siis näeme, et hoiakud naiste rollist kaitseväes on püsivad – erinevused kahe küsitluse tulemuste vahel on väga väikesed.

Joonis 61. Nõustumine seisukohtadega naiste sobivuse kohta kaitseväkke; võrdlus 2016-2017 (%) ; N = kõik vastajad

Erinevate sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes tulevad nende seisukohtadega nõustumise/mittenõustumise analüüsimisel ilmsiks sarnased seaduspärasused nagu tänapäevaste soorollide mõistmise puhul üldiselt: nimelt ei nõustu naiste universaalse rolliga kaitseväes eelkõige venekeelsed ja vanema-ealised vastajad. Naiste suurema osaluse suhtes on positiivsemalt meelestatud eestlased, nooremad ja kõrgema haridusega vastajad.

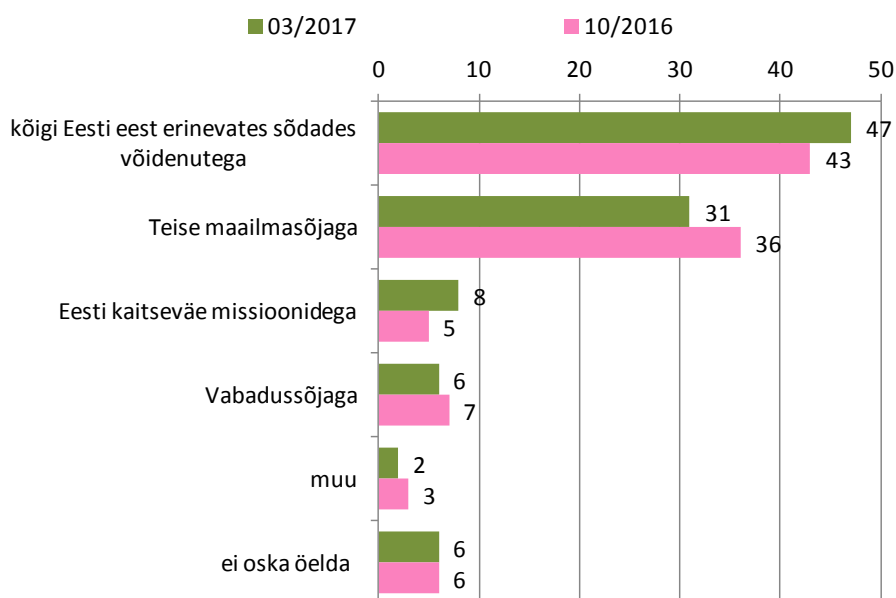
11 Veteranipoliitika

11.1 Veterani mõiste

Alates 2011. aasta novembrist on monitooringus sisaldunud küsimus, kas sõna „veteran“ seostub inimeste jaoks eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge välismissioonidega. Kuni 2016. aasta märtsini läbi viidud küsitlustest selgus, et enam kui poolele elanikkonnast **seostus sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga**. Samas valisid üsna paljud vastajad ka vastusevariandi „muu“, mille nad täpsustuseks lisasid, et nende jaoks tähendab veteran ükskõik millises sõjas osalenud isikut.

Sellest lähtuvalt lisasime oktoobris 2016 sellise vastusevariandi ka küsitletavatele ette antud valikutesse ning just see vastus saavutaski kõige suurema toetuse: 47% küsitletutest leiab, et veteraniks tuleks pidada kõiki neid, kes on erinevates sõdades Eesti eest võidelnud; 31% jääb endiselt Teise maailmasõjaga seotud definitsiooni juurde ([Joonis 62](#)).

Joonis 62. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“? võrdlus 2016-2017 (%; N = kõik vastajad)

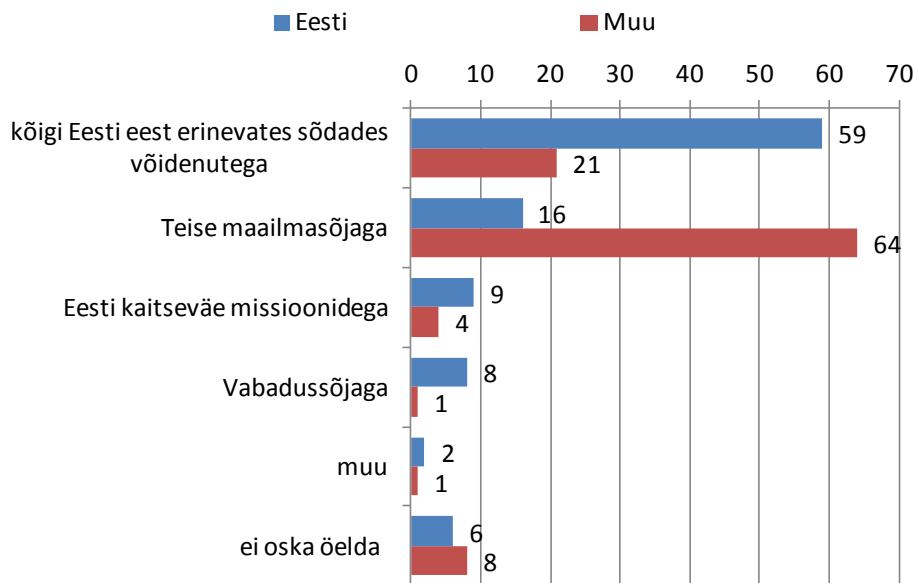

Venekeelsete vastajate jaoks jääb sõna „veteran“ siiski seotuks peamiselt Teise maailmasõjaga (mis nende jaoks tähendab eelkõige Suurt Isamaasõda) – selle vastuse annab 64%. Kõigis sõdades võidelnuid näeb veteranina 21% venekeelsetest vastajatest.

Eestlaste poolehoid kuulub aga 59 protsendiga veterani sellele tähendusele, mis hõlmab kõiki erinevates sõdades Eesti eest võidelnuid ning teisele kohale jääb 16 protsendiga Teine maailmasõda.

Eesti kaitseväge missioonidel osalenuid liigitavad veteranide kategooriasse siiski vähesed vastajad: 9 protsenti eesti- ja 4 protsenti venekeelsetest ([Joonis 63](#)).

Joonis 63. Millega eeskätt seostub sõna „veteran“? (% eesti- ja muukeelsete lõikes)

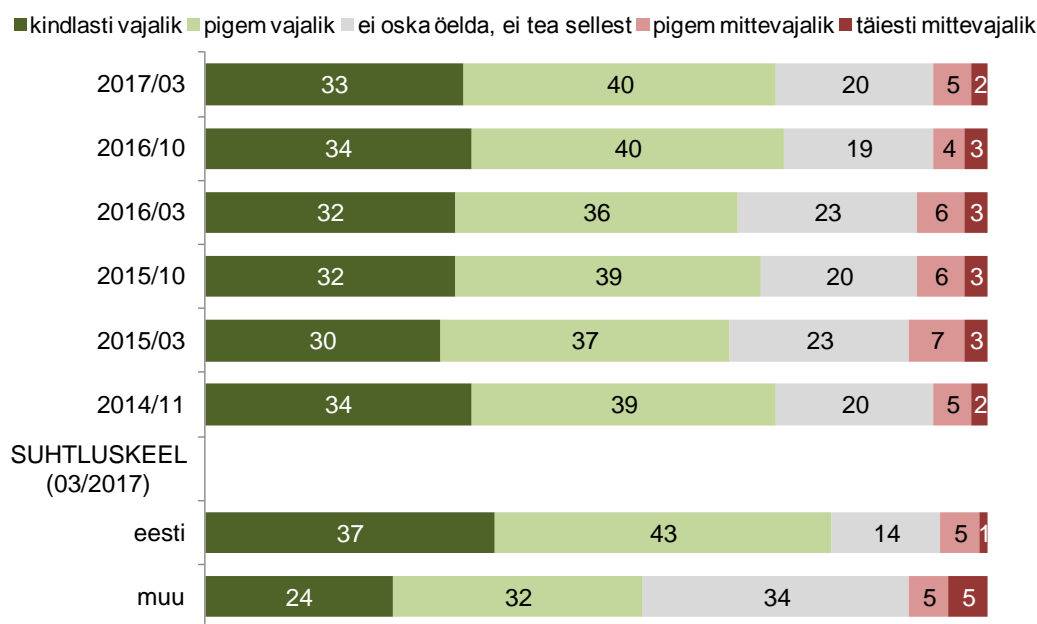

11.2 Veteranide päev

Alates 2012. aastast iga aasta 23. aprillil (*jüripäeval*) tähistatavat **veteranide päeva peab 73 protsenti küsitletutest kindlasti või pigem vajalikuks** – mida iganes nad siis sõna „veteran“ all ka ei mõtle (Joonis 64). Suhtumine veteranipäeva tähistamise vajalikkusesse on olnud läbi aastate üsnagi stabiilne.

Venekeelsete vastajate teadlikkus sellise päeva tähistamisest jääb eestlastest madalamaks – sellest päevast ei tea midagi või ei oska öelda 34 protsenti vastanutest. Päeva tähistamise vajalikuks pidajaid oli venekeelsete vastajate seas siiski selge enamus - 56 protsenti. Eestlastest toetab veteranide päeva tähistamist 80 protsenti.

Joonis 64. Suhtumine veteranide päeva tähistamise; võrdlus 2014-2017 (%; N = kõik vastajad)

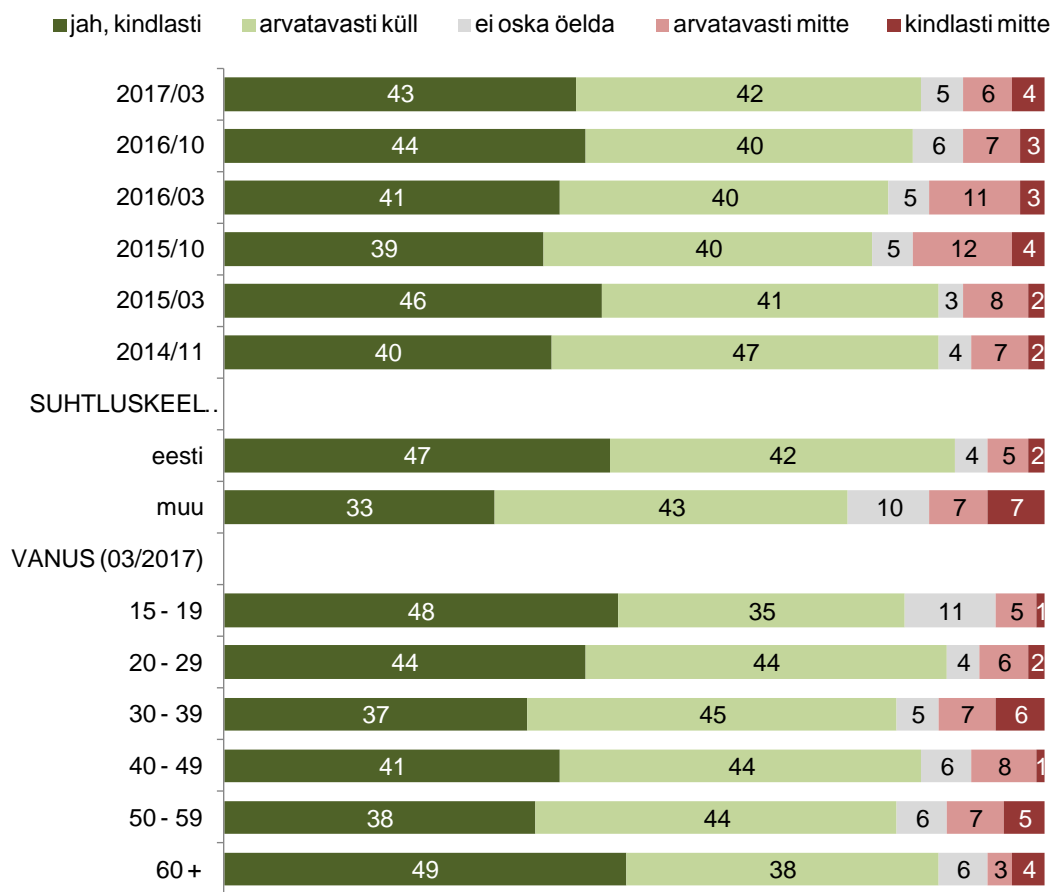
12 Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkond olnud püsivalt positiivne – juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud ca neli viiendikku küsitletutest.

2014 sügisel muutsime küsimuse sõnastust: „**Kas kõigis keskhariidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**“

Riigikaitseõpetuse õpetamisele avalikkuse poolt avaldatavat toetust võib võrrelda noormeeste kohustusliku ajateenistuse vajalikuks pidamisega – see kogub väga kõrge ja stabiilse poolehoidu läbi kõikide küsitluste. **Võimalust õppida riigikaitseõpetust peab kindlasti või arvatavasti vajalikuks 85 protsenti küsitletutest (Joonis 65).** Eesti- ja venekeelsete vastajate toetus riigikaitseõpetusele erineb küll enam kui kümne protsendi võrra, kuid on mõlemas vastajate grupis selgelt domineeriv. Ka üksikute vanusegruppide lõikes on toetus riigikaitseõpetusele valdav.

Joonis 65. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskhariidust andvates õppeasutustes; võrdlus 2014-2017 (%; N = kõik vastajad)

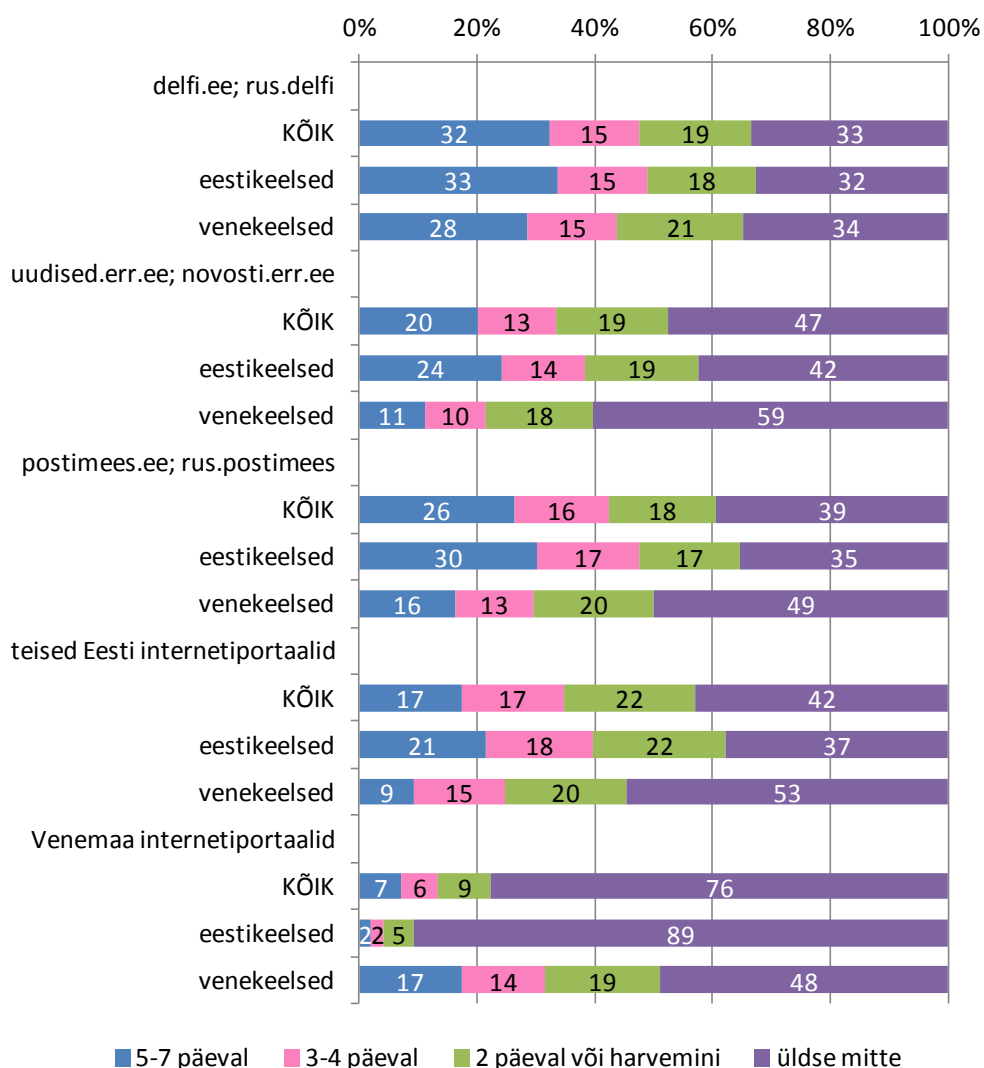

13 Meediatarbimine

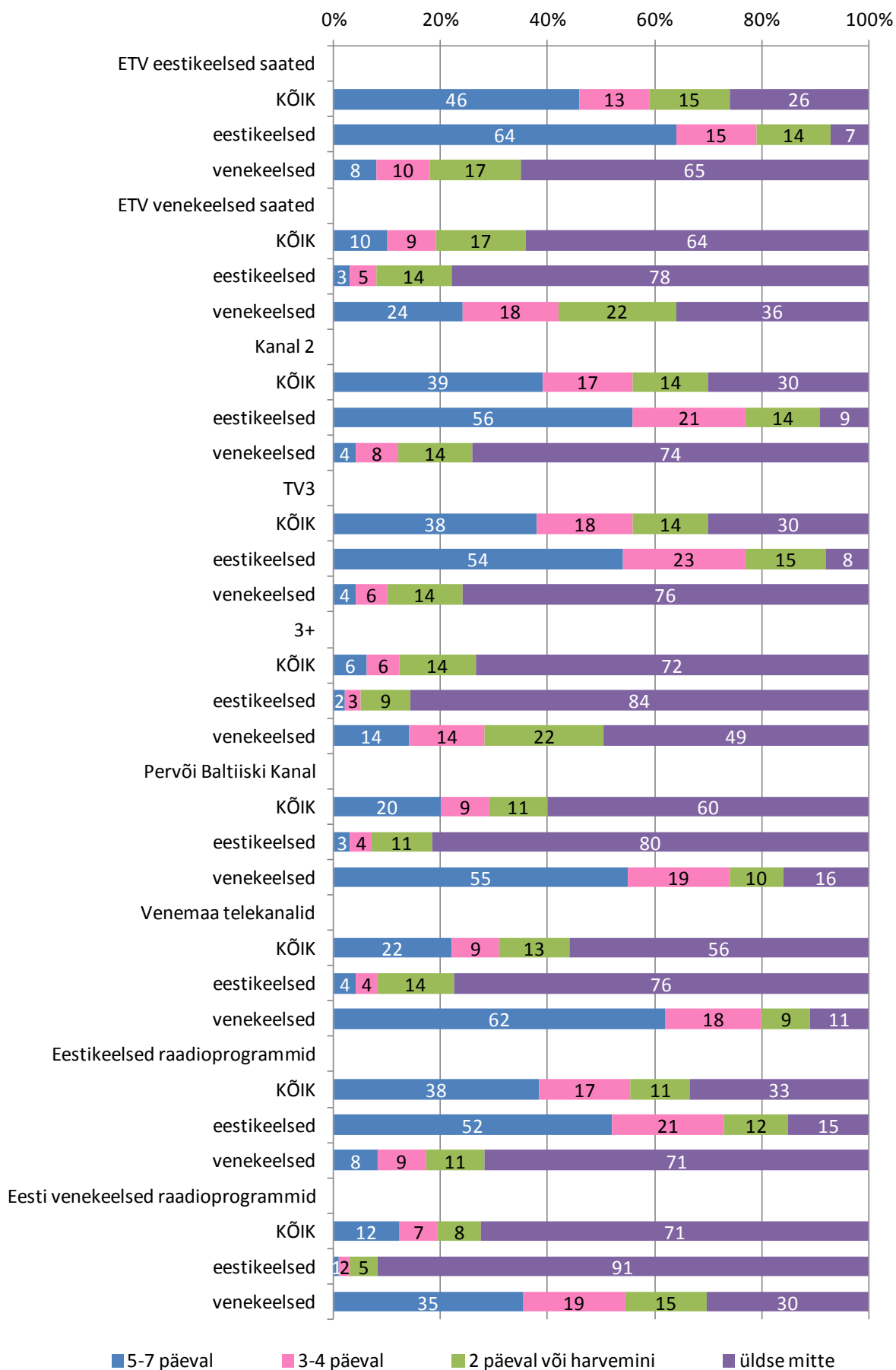
Küsimustikku oli lülitatud ka ulatuslik meediatarbimise plokk, mille eesmärgiks on eelkõige vaadelda, kuidas sõltuvad elanikkonna riigikaitse hoiakud vastajate kontaktist erinevate meediakanalitega. Selle väljaselgitamine nõuab andmete teisest analüüsi, mis ei ole käesoleva aruande ülesanne.

Esitame alljärgnevalt erinevate tele- ja raadiokanalite vaatamist-kuulamist ning internetiportaalide jälgimist iseloomustavad küsitlustulemused sagedusjaotustena.

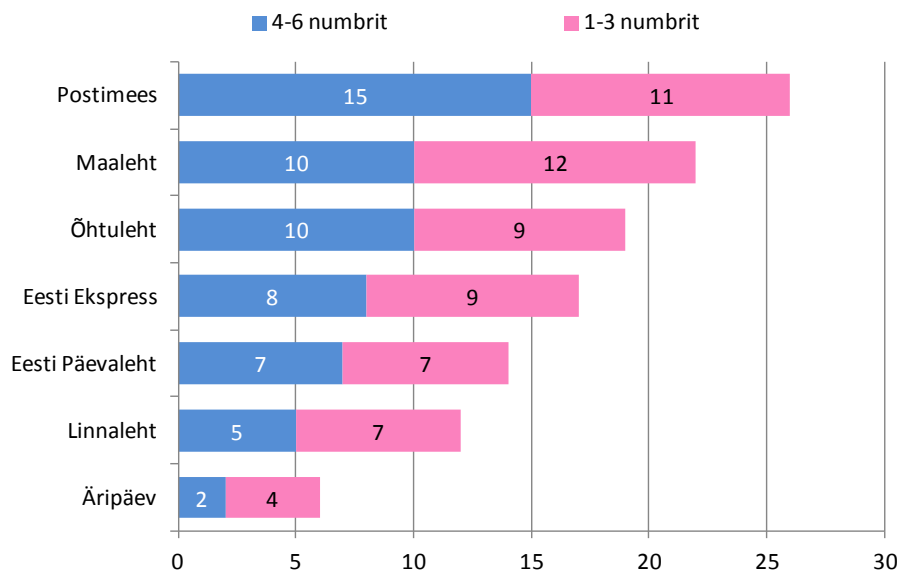
Joonis 66. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine
(%; N = kõik vastajad)

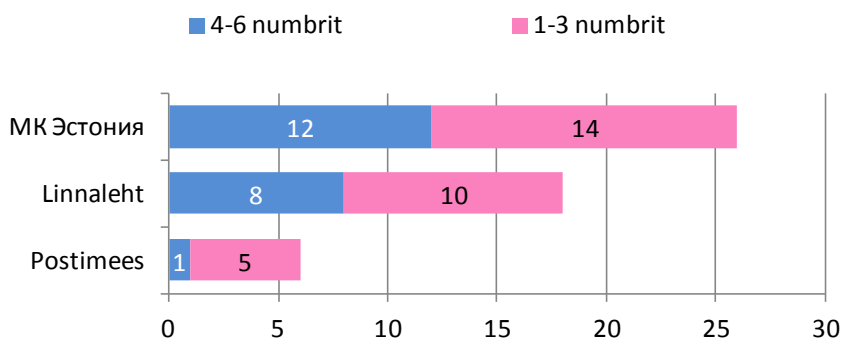
Joonis 67. Tele- ja raadiokanalite vaatamine/kuulamine (%) ; N = kõik vastajad

Joonis 68. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist (%) ; N = eestikeelsed vastajad)

Joonis 69. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist (%) ; N = venekeelsed vastajad)

LISAD

1 Küsimustik

2 Vastuste koondtabelid

3 Sagedustabelid eestlaste vastustega

4 Sagedustabelid mitte-eestlaste vastustega